KORT SVENSK LITTERATURHISTORIA.

Av *J. Mjöberg* och *A. Wahlgren.*

Pris: 1:25.

»Är avsedd att användas i ungdomsskolor av olika typer, kommunala mellanskolor, högre folkskolor, realskolor, flickskolor och andra med dessa jämförliga läroanstalter, varjämte den torde göra tjänst vid folkhögskolor och i studiecirklar. Boken inledes med en kort översikt av forntiden och medeltiden. Därefter följer reformations- och stormaktstiden och så frihets- o. gustavianska tiden med korta karaktäristiker av de främsta skalderna. Utförligast behandlas tiden efter 1809 med överblickar över romantiken, Götiska förbundet, liberalismen och realismen, samt de senaste årtiondena och med teckningar av de mest betydande diktarna. Dessa teckningar äro liksom översikten utomordentligt välskrivna och lyckade. De ha givits sådan form, att de riktigt måste nitas in i ungdomens sinnen. **Bokens begränsning är mästerlig och den bör komma till användning i alla skolor där man läser litteraturhistoria.**»

P. T. i Svensk Läraretidning.

KOMMATERINGSKURS

FÖR FOLKSKOLAN.

Av *Helge Haage.*

(Semin. rektor.)

Pris 1:50.

»Ett i stort sett **utmärkt arbete,** som tydligt bör underlätta den svåra uppgiften att lära barnen interpunktion. Reglerna äro klart och precist formulerade, exemplen talrika och valda så, att de allsidigt belysa regeln. Korta och goda sammanfattningar göras. Efter varje avdelning finnes en grupp övningsexempel, som barnen själva skola interpunktera, varjämte de efter bokens anvisning själva skola betona meningar.»

—rg i Tidn. f. Sveriges läroverk.

KORTFATTAD RÄKNELÄRA

FÖR UNGDOMSSKOLOR OCH SJÄLVSTUDIUM.

3:e UPPLAGAN MED FACIT OCH TABELLER.

Av *Leonard Holmström.*

Pris 2:50.

»**Är en utmärkt** bok för såväl **fortsättningsskolor** som s. k. frivilliga aftonskolor. Ehuru i densamma alla de områden av matematiken som avse det praktiska livets behov äro representerade har den dock ej det vidlyftiga omfång som annars brukar verka avskräckande. **De värdefulla förklaringarna giva den ett företräde framför liknande läroböcker.**»

Folkskoll. Gustaf Ljungqvist i Folkskol. Vän.

C. W. K. GLEERUPS FÖRLAG, LUND.

UPPSALA UNIVERSITETSBIBLIOTEK

16000 002168548

s Boktryckeri.

Em-c:k(p)

SVERIGES ALLMÄNNA LÄROVERKSSTADGAR IV—VI. 7.

ÅRSBÖCKER I SVENSK UNDERVISNINGSHISTORIA
ÅRG. II. BOKSERIE UTGIVEN AV 1922.
FÖRENINGEN FÖR SVENSK UNDERVISNINGSHISTORIA
1922:3. GENOM B. RUD. HALL. VOL. VII.

SVERIGES ALLMÄNNA LÄROVERKSSTADGAR

1561—1905

UNDER FLERAS MEDVERKAN UTGIVNA AV

B. RUD. HALL

IV—VI

1693, 1724 OCH 1807 ÅRS SKOLORDNINGAR

PRIS 3 KRONOR.

LUND
C. W. K. GLEERUPS FÖRLAG
(I DISTRIBUTION)

ÅRSBÖCKER I SVENSK UNDERVISNINGSHISTORIA
ÅRG. II. BOKSERIE UTGIVEN AV 1922.
FÖRENINGEN FÖR SVENSK UNDERVISNINGSHISTORIA
1922 : 3. GENOM B. RUD. HALL. VOL. VII.

SVERIGES ALLMÄNNA LÄROVERKSSTADGAR
1561—1905

UNDER FLERAS MEDVERKAN UTGIVNA AV
B. RUD. HALL

IV—VI
1693, 1724 OCH 1807 ÅRS SKOLORDNINGAR

LUND
C. W. K. GLEERUPS FÖRLAG
(I DISTRIBUTION)

IV.

KONGL. MAY:TZ NÅDIGE

FÖRORDNING, ANGÅENDE GYMNASIER OCH SCHOLAR I RIJKET.

GIFWEN STOCKHOLM
DEN 31 JANUARII, ÅHR 1693.

[RIKSVAPNET]

CUM GRATIA & PRIVILEGIO S. R. MAJEST.

STOCKHOLM
TRYCKT UTI KONGL. BOOKTRYCKERIJET, HOOS SAL. WANKIJFZ ÄNCKIA.

Utom originaltrycket, som här följes, ingår en upplaga av stadgan i *A. A. von Stiernman* Samling Utaf Kongl. Bref, Stadgar och Förordningar etc. V. Sthlm 1766.

Wij Carl, med GUdz Nåde, Sweriges, Götes och Wändes Konung, Stoorfurste till Finland, Hertig uti Skåne, Estland, Lijfland, Carelen, Brehmen, Verden, Stettin Pommern, Cassuben och Wänden, Furste till Rügen, Herre öfwer Ingermanland och Wissmar; så ock Pfaltz-Grefwe wid Rhein, i Beyern, till Gülich, Clewe och Bergen Hertig, etc. Göre witterligit,[1] at emedan det är Gudi behageligit, och för Fädernes Landet högnödigt, at Ungdomen blifwer wäll och Christeligen uptuchtat, på det man altijd må hafwa them, som till åtskillige Embeten, både i Andeligit och Wärldzligit Stånd, kunna skickelige och beqwäme wara; Och Wij så wäl som Wåre Höglofl. Förfäder, Sweriges Konungar, hafwe fördenskull *Academier, Gymnasier* och Scholar uprättat, sampt med wederbörligit Underhåld försörgt; Alt derföre skole Biskoparne med *Consistoriis* then plichtskyldigste Åhugan draga, at hwad som här om Ungdomens Underwijssning och Uptuchtelse stadgat och föreskrifwit är, blifwer så troligen, ordenteligen och oförsummeligen förrättat, som de det in för GUD, Oss och hwar redelig Man tilltroo sig at willia och kunna answara, effter som elliest ock Presterne i gemeen åliggia skall, så af Predike-Stolarne, som dess utan offta förmana Föräldrar, at de ingalunda låta sine Barn uti Lättia, Sielfzwåld och Fåfänga förnöta sine Ungdoms Åhr, Fäderneslandet till skada och wanheder, sig sielfwom till timmeligit och offta ewigt Fördärff, utan först och förnembligast böra de lära dem sine Christendoms Stycken, och sedan i Bokelige Konster wijdare låta dem fortfara, som där till synas beqwäme; Men de, som icke deste större Lust hafwa till *Studier*, och icke heller där till synnerligen fallne finnas, böra tillhållas och förmanas, effter som GUD hafwer gifwit hwariom och enom Hug och Ämbne, antingen till Krigztienster, Köpenskap, Åkerbruk, Handtwärck eller andre loflige handteringar, och

[1] Den tryckta texten har witterligit.

skall med dem, som Hopp om sig gifwa, at kunna något uti *Studierne* uträtta, förhållas, som uti effterfölliande *Capitel* och *Puncter* påbudit warder.

Cap. I.

Om Läse- och Schole-Mästares tillsättiande, och hwad där med någon Gemeenskap hafwer.

§. I.

Såsom Wij om Biskoparne och *Superintendenterne,* desslijkest *Consistoriis* hafwa de nådige Tanckarne, at de bäst känna de Personer i Stiffterne, som till *Informatorer* uti *Gymnasier-* och Scholarne tienligast kunna wara; Altså tilltroo Wij dem ock så i Nåder, at de för GUDZ Ähra, dess Församblingz och Wårt Rijkes Wälfärd, sampt sitt eget Samwete skull, wid förefallande *Vacantier* och Öpningar, så redeligen därutinnan handlandes warda, at de inge andre *Subjecta* Oss föreslå, och wid handen gjfwa, än dem wij tryggeligen med Wåre Fullmachter till de ledige *Lectorum* uti *Gymnasierne* och *Rectorum* i Scholarne Ställen försee kunne; tagandes det därjempte i noga ackt, at de ingen till sådane Tienster utwällia och nämbna, med mindre han wid *Academien* några Åhr, åthminstonne tw eller try, sådan flijt och framsteg, som där till fordras, i *Studierne* wijst hafwer, och hälst är af det samma Stifftet, i hwilket *Gymnasium* eller Scholan är belägen.

§. II. Then som wid *Academien* bästa Profwen giort hafwer och bekommit där på goda Witnesbörd, sampt wijsar sig hafwa ett tåligt och fogeligit Sinne, som rätt kan Ungdomen handtera, skall för andre ansees wid Schole-Tiensternes besättiande, och sedan effter några Åhrs anwände Flijt och Arbete niuta Befordring till bättre Lägenheet.

§. III. Om någon, som ett Schole-Embete begärar, hafwer på fremmande *Academier studerat,* och icke ännu fått *Testimonium* af den, som sådant gifwa bör, då skall han först här

hemma förhöras och pröfwas, förr än honom sådan Tienst anförtroos.

§. IV. När någon *Philosophiæ Lector* uti *Gymnasio* skall utwällias, må Biskopen med Läse-Mästarnes Samråd utsee och på ofwanbemelte sätt befordra till sådant Embete then, som effter föregångne Prof kan tienlig och wärdig befinnas, och när den samme sitt inträde uti *Gymnasio* tager, skall han hålla en *Oration* uti Wederbörandes Närwarelse, förplichtandes sig Eedeligen till den Lydno, Trooheet och Flijtigheet, som med sådan Beställning föllia bör.

§. V. Ändoch Wij nu som för detta, nådigst tillåte, at *Lectores* måge uti Ordningen *succedera* hwar annan, och altså från ett nedrigare Embete till ett förnähmare uti *Gymnasio* upstijga, så willie Wij dock här med hafwa befallat, at en *Lector Philosophiæ,* innan han till *Lectionem Theologicam* befordras, skall wid någon Wår *Academia* först hålla en *Theologisk Disputation,* och altså lembna en wärckelig Försäkran om sig, at han är wäl grundat i the *Studier,* som ther till fordras.

§. VI. Then som till *Rectoratum* eller *Conrectoratum* uti någon Schola warder ordenteligen kallad, bör på wanligit sätt uti några förnäme Mäns närwaru af Biskopen eller någon annan å hans wägnar inställas, och till Flijt och Troheet alfwarligen förmanas, hwar uppå han sin Eed aflägga skall.

§. VII. När *Collegæ* behöfwas, må *Rector* thet angifwa, och några Personer föreslå, men ingen sielfwilligt antaga utan Biskopens och *Consistorii* samtycke.

§. VIII. Biskoparne skole sig ombeflijta at *Gymnasia* och Scholar uti deras Stifft warda försörgde med nödwändige och i thenna Ordningen opteknade Böcker, som wäl och rätt effter de bäste *Editioner* äre tryckte, lagandes, at uppå dem må altijd för skiäligt Wärde wara ett godt förråd.

§. IX. Hwarest *Gymnasium* och Scholan eller ju ett dera är, skall Folcket af hwariehanda Stånd förmanas, häller at skicka sine Barn dijt, än särskilt antaga *Præceptorer* i sine Huus; Men om de änteligen för wisse Skiäl det åstunda, då skola de det först *Consistorio* eller *Rectori Gymnasij* tillkänna gifwa, på det en uti Lefwerne och Lärdom där till skickelig

Person må utsees, så frampt de icke sielfwe någon weta at föreslå, som de *Consistorii* ompröfwande kunna underställa.

§. X. The som fattige äre, och der jempte flijtige, skole fram för andre ihogkommas med *Beneficier*, emedan Sochnegången icke är förunt alle Schole-Barn i gemeen, utan endast tillåtit dem torftigom at sambla sådan hielp och understöd.

§. XI. Ingen må flyttias uhr *Trivial* Scholan och antagas i *Gymnasio*, ey heller släppas uhr *Gymnasio* och sändas till *Academien*, med mindre han är worden noga *examinerad*, både på den Orten, tädan han sig förfoga will, och jämwäl på den andra, dijt han ankommer, och bäggestädes befunnen tienlig till at sålunda flyttias; Förbiudandes Wij här med, at de, som i otijd gifwa sig ifrån *Gymnasierne*, hwarest de icke lagt de *Fundamenta*, som the borde och behöfwa, resandes bort antingen utan *Testimonio* eller med ett ringa, skola icke wid *Academierne* blifwa antagne och ibland *Studenterne* räknade, utan tillbaka wiste (lijkmätigt de *Academiske Constitutionerne)* på det GUDZ Försambling och Fäderneslandet icke må genom sådanes Fåkunnogheet och odugeligheet, sampt ther af gemeenligen flytande Förmätenheet blifwa illa betient, de Bokelige Konsters Öfning både i det Andelige och Werldzlige Ståndet wanhedrat, och sielfwa Wår *Religion* ställd i wåda; Hwaremoot warda ock de, som sådane Witnesbörden anten i *Gymnasierne* eller Scholarne meddeela, alfwarligen och wid deras Embeters Förlust åtwarnade, at de lämpa Witnesbörden effter hwars och ens Förtienst, och inrätta dem intet annorlunda än de, som dem undfå, förskylt hafwa.

Cap. II.

Om Läre-Mästares och *Disciplars* förhållande.

§. 1.

De som till Scholemästare antagas, skole wara Gudfruchtige, Lärde, Flijtige, Nychtre och Skickelige Personer, af hwilkas Exempel, så wäl som Underwijssning, Ungdomen kan hafwa Nytta och Förkofring.

§. II. Skola the noga rätta sig effter den Ordning uti Läxorne, som här föreskrefwen finnes, och af egit Behag ther uti intet förändra, utan om någon ändring skulle behöfwas, bör dem där om förfråga sig hoos Biskopen och *Consistorium* och hans Samtycke inhämpta och afbijda.

§. III. De måste ey wara wrånge, bittre eller högfärdige, banna sine underhafwande *Disciplar* och önska dem ondt, eller för hårdt med Hugg och Slag handtera dem, utan aga och näpsa de otijdige och försummelige så fogeliga, at de kunna bättra sig, och upmana the flijtige, at de uti Dygd och Lärdom mehr och mehr tilltaga.

§. IV. De skole alltijd låta Barnen begynna sine *Studier* med GUDZ Åkallan, och derföre, så snart de äre om Morgonen samblade, låta dem siunga och giöra Böön på Swenska, hwilket äfwen wäl skall skee hwar Affton tå the skillias åth: Men Klåckan 10 skall ett *Capitel* af *Salomons* Ordspråk eller en af Davidz Psalmer läsas, och der på en *vers* siungas: Thessutan skole *Præceptores* wid alla Tillfällen förmana *Disciplerne* till at fruchta GUD, och bidia honom om Vplyssning och Wälsignelse, såsom ock till at beflijta sig om Dygd, Åhra och goda Seder, lämpandes alt hwad de dem föreläsa, till samme förnämste ändemåhl, at de äfwen så tilltaga och förkofra sig uti skickeligheet och ett sedigt Lefwerne, som uti *Studier* och Bokelige Konster.

§. V. De skola ock alfwarligen hålla *Disciplarne* till at gå i Kyrckian, med Achtsamheet och Wördnat höra GUDZ Ord, och låta them altijd, när the komma uhr Kyrckian, göra redo för thet the hördt och lärdt hafwa.

§. VI. I lijka måtto skola de med all flijt tillhålla dem ifrån förste Barndoms Åhren at tala *Latin*, på det de genom en stadig Wahna måge thess bättre fatta det Språketz Egenskaper.

§. VII. The skole i acht taga, at de icke öfwerhopa *Disciplarne* med mycken Vtanläsning, eller sammanblanda många och åtskillige saker tillijka, hwaraf både Lusten och Minnet kan förqwäfjas, Mycket mindre skole the för the yngre *Disciplar proponera* det, som dem förswårt är at fatta, utan endast där hän syffta med alt sitt Arbete, at den *studerande* Ungdo-

men ju förr ju heller må kunna uti Språken, och sedan i loflige Wettenskaper med all möyelig *Facilitet* en god Grund läggia, lärandes förnembligast de Stycken, som i det gemena Lefwernet, och i the med tijden them tillfallande Tienster kunna wara gagnelige och anständige.

§. VIII. Som the genom goda *Exempel* icke mindre än med trogen Underwijssning skole alle sine *Disciplar* till Dygd och Skickeligheet wänia, så måste the i synnerheet där om winläggia sig, at de Adelige Barnen, hwilke till Scholarne satte warda, blifwa på tienligit sätt uti *Studierne* flijteligen öfwade, på det Rijket så wäl som Gudz Försambling må alltijd kunna blifwa wäl betient af them, hwilka i sine unge Åhr till Gudzfruchtan, Wijssheet och alla Dygder håldne äre, och derutinnan itt märckeligit framsteg giort hafwa.

§. IX. *Rectores* skole ey tillstädia sine *Colleger* genom Reesor eller andre sielftagne Syslor at försumma sitt ombetrodde Embete.

§. X. Ey heller skola de, då någon begärer *Dimission* ifrån Scholan, gifwa den samme annat Witnesbörd, än the i sitt Samvete finna honom hafwa förtient, wid Straff som sådant allaredo här ofwanföre Cap. I. §. XI. finnes förbudet.

§. XI. The Läremästare, som äre försummelige i sitt Embete eller förargelige i Lefwernet, fullgiörandes intet the Stycken, som the utlofwat hafwa och plichtige äre, skole en och annan gång af sine Förmän med alfwar förmanas, och där de då icke bättra sig, afsättias sampt all Befordring mista.

§. XII. De skola alle ihugkomma, det wara wår alfwarlige Willie och Befallning, at de med lijka Flijt och Åhuga skole underwijsa sina ombetrodde *Disciplar,* och wårda sig så wäl om the fattige som om the Rijke, icke giörandes för Wäld eller Wänskap skull sådan åtskildnad, at thens enes framsteg med then andras försummelse sökt blifwer.

§. XIII. Inge *Studenter,* som icke hålla sigh till *Academier,* eller Driffte-Dieknar, som i Otijd öfwergifwa Scholar och *Gymnasier,* skola i Städer och å Landet lidne warda, utan när sådane finnes, och de effter Förmaning willia sig ey till behörig Ort och Underwijssning inställa, skola de mista de

Frijheter, hwilka äre *studerande* Personer förunte, och hållas för Löösdrifware.

§. XIV. De som så försummelige och tröge äre, at intet Hopp är om deras Förkofring, skola i tijd rådas till at företaga sig något annat lofligit at lära, hwilket och skall gjfwas deras Föräldrar eller Fränder tillkänna: Men the, som wahnartige och odygdige äre, så at the ey willia låta aga och rätta sig, eller slå sig till Fyllerij och annan oskickeligheet, måste drifwas utur Scholan, på det de icke skola uthtrötta *Præceptoren,* och förföra andre fromme och enfaldige.

Cap. III.

Om Ungdomens Underwijssning i Scholarne.

§. I.

Aldenstund en rätt *Method* och Ordning uti *Studierne* är både gagnelig och nödwändig, så skole *Docentes* noga föllia detta föreskrefne sätt, och Biskoperne, såsom dem jämbwäl i Kyrckio-Ordningen befalt är, hafwa där på flijtigt inseende.

§. II. Scholan bör wara fördeeld i wissa *Classes,* och *Rectores* skola sättia hwar och en i det Rummet, där han kan sig till nytta fatta och begrijpa de Stycken, som där warda föreläste, och ey flyttia honom högre upp, förr än han det samma grundeliga och färdigt lärdt hafwer.

§. III. Tijderne, som för Vngdomen wahnlige äre, till at samlas i Scholan, skole oförsummeligen i acht tagas, så at hwar och en både *Præceptores* och *Disciplar* straxt tillstädes äre, nämbl. Klåckan Sex om Morgonen, fullföliandes sedan hwar och en sine *Lectiones* om Dagen in till Klåckan Femb om Afftonen.

§. IV. I den första *Classen* (hwarest någon *Apologista* är) skole Barnen först lära läsa Swenska och *Latin,* och wänjas till at uthtala Orden rätt och tydeligen, jembnwäl ock at skrifwa en reen, lässlig och wacker Skrifft. 2. Skola de lära den lilla

Catechismum med några af Konung Davidz korteste Psalmer. 3. *Donatum* tillijka med *Vocabulis* utaf *Nomenclatore Hadriani Junii*, eller *Orbe Picto*, till dess något tienligit *Vocabularium* kan här blifwa sammanfattat.

§. V. I then andra *Classen*, skola de först lära Spörssmåhlen, som förklara *Catechismum*, och därjempte korta Språk af then helga Skrifft, som stadfästa wår Christeliga Troos Artiklar, och äre författade uti *Laurelii Synopsi Biblica*. Sedan den Augsburgiske Bekännelsen på Swenska, doch icke alt på ett åhr, utan det ena effter det andra, såsom Tijden och Minnet kan thåla. 2. Lära *Regulas Grammaticæ* och *Syntaxeos generales* utaf *Grammatica Tideri*, och wijsa deras *usum* uti de korte Språkens *resolverande* som finnas uti *Mercurio Bilingui Scioppii*. 3. *Explicera* några små *Fabulas Æsopi* och tienlige *moralia* utaf *Publii Syri Mimis* eller *Portula Seidelii*, hwilka de skola lära utan till. 4. Läsa *minora Colloquia Stephanii*, på det at där af tages tillfälle at öfwa them thess mera *in Declinationibus* och *Conjugationibus*. 5. Wänias till at *vertera* små *Sententier* på Swenska sampt giöra korta *Themata Latina*, och därigenom föra sig *Regulas* och *Vocabula* dess bättre till minnes och Bruuk. 6 Hafwa en flijtig Öfning at förbättra sig i skrifwande på Swenska och Latin.

§. VI. I den tredie *Classen*, skole the 1. lära *Definitiones Articulorum Fidei*, utaf *Compendio Haffenrefferi* och de förnämste *Dicta Scripturæ* på Latin. 2. Skola the läsa *Grammaticam* heel och hållen. 3. *Explicera* 1. *Dialogos Castellionis* eller *Colloquia Helvici*. 2. *Erasmum de Civilitate morum*. 3. *Volumen primum Epistolarum Ciceronis, Collectore Melch. Junio*. 4. *Disticha Catonis*, af hwilket alt de måste lära uthämpta *Formulas loquendi, Sententias, Exempla*, och der hoos öfwa sig dageligen uti *Stylo*.

§. VII. I den fierde *Classen*, skall 1. läsas de lätteste *Articuli Fidei* af *Haffenrefferi Compendio*, 2. *Grammatica Græca Gezelii*, 3. *repeteras Grammatica Latina*, särdeles *Syntaxis* och *Prosodia*. 4. *Expliceras* 1. *Ludovici Vivis introductio ad Sapientiam*. 2. *Nemesii aliorumque Sententiæ græcæ*. 3. *Cornelius Nepos*, som genom *Exercitia Styli* skall föras till nytta, så at han understundom *verteras* på Swenska, och understundom Swenskan på *Latin* igen, *item* något af *Ovidii Libris Tristium*, så ock *Phædri Fabulis ex edit. Freinshemiana* 5. *Proponeras* utaf *Arithmetica Quatvor Species*.

§. VIII. I Femte *Classen*, skola wara twänne *Circuli*, i den nedre läses 1. *Compendium Haffenrefferi*, 2. *Elementa Rhetorica Vossii, Definitiones & Canones Generales in Logica*, utaf *Encyclopædia Gezelii*. *Logica Contracta Aurivillii* kunde icke heller otienlig wara. 3. *Grammatica Græca continueras*, särdeles *Syntaxis*. 4. *Expliceras* af *Conrectore Ciceronis* Böcker *de Amicitia & Senectute*, såsom ock hans *Oration pro Archia*. 5. *In Græcis* något stycke af *Novo Testamento*, enkannerligen de kortaste *Epistolæ S. Apostolorum*. I den öfre *Circulo*, 1. läser *Rector Justinum*, några *Comœdias* af *Terentio Edit: Paris:* och *Laurbergii Cronium*. 2. *continueras* uti *Novo Testamento* och *Sententiis Græcis*, som i *Classe quarta* påbegynt är. 3. *Proponeras exercitia Epistolaria ad imitationem Ciceronis*. 4. Twänne *Eclogæ Virgilii absolveras* åhrligen eller tree *Epistolæ Horatii*, effter hwilkas anledning *Disciplarne* skola öfwas till at göra *Verser*.

§. IX. I Scholarne skall yttermera detta i acht tagas: 1. Hwar Dag ifrån Klåckan Tolf till Ett, skole alle öfwas uti *Musica Chorali*, och de, som god Röst hafwa, skola lära *Figurativam*. 2. Alle Onsdagar skola *Concertationes* för Middagen hållas uti de fyra *Classibus*, så at den ene af *Disciplarne* frågar den andre på *Latin* om de swåreste Orden, *Constructioner, Regulis, Loquendi Formulis, Sententiis, Definitionibus, &c.* 3. Alla Lördagar skola *Examina* hållas, tå *Præceptores* sielfwe *repetera* med *Disciplarne* the förnemste Stycken, som de heela Weckan hafwa dem föreläsit, men dageligen skola de *emendera Themata*, och fogeligen wijsa dem hwaruti de felat hafwa. 4. Wid bägge *Terminernes* sluut skall *Rector Gymnasii* med sine *Collegis examinera* alla *Classes* uti nedre Scholan, alfwarligen påminna, hwad de finna feelat wara, antingen af *Præceptorer* eller *Disciplar*, sampt uptekna huruwijda hwar och en *Classis* uti the föreskrefne *Lectioner* hint hafwer, hwilket skall Biskopen i händer gifwas, tå han håller *Examen Anniversarium*, det han ingalunda något Åhr skall efftersättia. 5. *Vacationes Publicæ* (tå Ungdomen får reesa hem eller annorstädes effter

sitt Underhåld) skola tillåtas twå gånger om Åhret, nembligen om Wintern från *S. Thomæ* Dag till Kyndermässan, och om Sommaren från den Siette *Dom: Trinit:* till den Tolffte *Dominica* och de, som icke infinna sig i Scholan på ofwanskrefne tijder, skola then näste *Terminen* intet *Beneficium* niuta, så frampt de icke hafwa dess richtigare *Attest* om något Laga förfall. 6. Så offta *Disciplarne* lemnas ensamme i Scholan, skall någon flijteligen antekna dem, som sielfswåldige äre, och förmana det dem är föresatt at öfwerläsa, eller af tresko annat tala med hwar annan än *Latin.*

Cap. IV.

Om Ungdomens *Information* uti *Gymnasiis.*

§. I.

UTi hwart och ett *Gymnasio* skola wara Siu *Lectores,* nembligen, twänne *Theologiæ,* en *Logices* och *Physices,* en *Historiarum* och *Philosophiæ Practicæ,* en *Eloquentiæ* och *Poëseos,* en *Græcæ Lingvæ,* en *Matheseos,* hwilka på efterskrefne sätt skole förrätta sine Embeten.

§. II. Biskopen med *Consistorio* skall så fördeela *Auditoria* och Timmarne, ifrån Klåckan fem om Morgonen, till fem om Afftonen, at hwar och en *Lector,* besynnerligen *Theologiæ,* kan läsa twänne stunder om Dagen, en förr och en effter Middagen, dragandes den Försorg at den ene icke hindrar den andre, och at de *Lectores,* hwilka icke få läsa twänne Timmar, skola på den ena, då de ledige äre, *emendera Themata,* eller något annat af *Disciplarnes exercitier.*

§. III. *Primus Theologiæ Lector* skall lära *Disciplarne Rudimenta Hebreæ Linguæ,* af *Grammatica Buxdorfii* och *explicera* af *V. T. Psalterium,* uti *N. T. Historiam Evangelicam.*

§. IV. *Secundus Theologiæ Lector* skall läsa *Articulos Fidei* utaf *Haffenreffero,* och thet förnemste af *Historia Ecclesiastica Bunonis* eller den, som kallas *Edenii,* beflijtandes sig

om at *Historia Reformationis* blifwer dem wäl i Minnet intryckt.

§. 5. *Logicus* bör läsa *Logicam,* som i nedre Scholan är *proponerad,* och ytterligare öfwa Vngdomen *in Doctrina Syllogismorum,* desslijkest wijsa *usum & Explicationem terminorum* uti *Metaphysica Scharfii,* Såsom ock föresättia något af *Physica Sperlingii* och *Franckens Speculo Bothanico.*

§. 6. *Lector Historiarum* skall föruthan det han af *Sleidano,* gifwer Ungdomen någon smaak af *Historia Universali,* effter handen [1] läsa *Cæsarem, Curtium, Florum,* brede wid *Præcepta Ethices & Politices* af *Ittero,* hwilka med *Exempel* af *Valerio Maximo,* och de andre förbenemde *Autoribus illustreras,* så at de unge måge lära hwaruti sielfwa *exercitium virtutum moralium* består, sampt huru högnödigt och hedersamt det är.

§. VII. *Lector Eloquentiæ & Poëseos explicerar* till Vngdomens Nytta först *Syntagma Orationum variorum Auctorum,* sedan *Horatium de arte Poëtica,* och några af hans *Epistolis;* Han skall ock wänia *Disciplarne* till at skrifwa *Carmina,* bepröfwandes hwilka där till hafwa någon besynnerlig *Genium,* jämwäl ock at författa korta *Orationes* till at *declamera,* föreställandes dem *Schefferi Gymnasium Styli* till Anledning, och de nyttigste *materier* till Öfning [2].

§. VIII. *Lector Græcæ Lingvæ* skall *successivè* läsa *Orationes Isocratis, Plutarchum de Institutione puerorum,* samt *Distica Catonis ex Græca versione Planudis,* eller andre *Sententias Græcas,* wisandes *Dialectos* och *Anomalias,* och försummandes icke at låta dem öfwa sig någon gång hwar wecka uti *Stylo Græco* genom korta *Themata.*

§. IX. *Lector Matheseos* skall grundeligen lära sine *Disciplar Arithmeticam, Computum Ecclesiasticum, prima Elementa Geometriæ* och *Geographiam* utaf *Encyclopædia,* wisandes dem med all flijt *utriusque Globi usum.*

§. X. Ytterligare skal detta i acht tagas uti *Gymnasierne:* 1. *Theologi* skole åth minstone hålla hwar thera twänne *exer-*

[1] Texten har handem.
[2] Texten har Ofning.

citia Disputatoria uti *Gymnasio* om Åhret öfwer några korta och tydelige *Theses*. 2. Hwar Lögerdag effter Middagen skola *Lectores* tillijka med *Disciplarne* församblas i ett *Auditorio*, och en *Gymnasist* hålla en kort Predikan, allenast på en fierdedeels stund, then han effter *Theologorum* anledning hafwer sammanskrifwit, och the effter skärskådan *approberat*. 3. *Logicus* skall twänne gånger *disputera in Philosophicis*, och hålla Vngdomen till at *argumentera syllogisticè*. 4. De andre *Lectores disputera* hwar sin gång om Åhret, och äre dessutan förplichtade till at *emendera Themata, Orationes, Carmina, &c.* 5. *Lector Matheseos* skal wara oförtruten till at föllia sine *Discipler* (som af den *capacitet* och *inclination* äre) ut på Marcken om Sommaren, och i sielfwa wärcket *demonstrera usum planimetriæ*, jempte de andre stycken uti *Geometria Practica*, jämnwäl ock om Winteren, tå liusan Affton är, lära them *Constellationes* och sådant mehra, som till *Astronomien* länder. 6. De *Auctores*, som här äre både *Gymnasiis* och Scholarne föreskrefne, skola enhälligt brukas öfwer heela Rijket, och ingen hafwe macht at *dictera* sine egne *Præcepta* eller förnöta tijden med många *Annotatis* och *Commentariis*, utan fortfara med Läsningar så skyndesampt som de kunna, doch icke utan *Disciplarnes* Nytta och Förkofring. 7. Vti *Gymnasiis* skall åhrligen en af *Lectoribus* wara *Rector*, och den samme månadtligen förhöra med hwad flijt *Exercitia* drifwas, hwarom han bör giöra *Episcopo* en trogen berättelse, på det han må få tilfälle och orsak till at sielff dess offtare förnimma och efftersee både hwad i nedre Scholan och i *Gymnasio* warder förrättat, och huru alt, så wäl i Ungdomens *Disciplin*, som dageligit omgänge och gode Seder till dess egen nytta och Christendomens förkofring lämpat oc ställt blifwer. 8. Så offta Biskopen kommer uti Scholan eller *Gymnasium*, finnandes något nödwändigt och skiähligt at påminna om *Informationen* eller andre stycken, tå skall *Rector* uptekna det samma i sitt *Protocoll*, sig sielfwan och *Disciplarne* till dess bättre Effterrättelse, hwilket *Pedagogi* i de små Scholarne i lijka måtto skola giöra när *Præpositus* eller *Pastor* å Embetes wägnar dijt kommer. 9. Allestädes i Rijket skola Biskoparne och *Superintendentes* med *Consistoriis* låta sig wårda om *Gymnasiers* och Scholars

Wälstånd och Förbättring. Men äre de samme långt ifrån Biskops- eller *Superintendents*-Sätet aflägne, då skall Probsten och Kyrckioheerden på den Orten göra det och gifwa Biskopen eller *Superintendenten* på wissa tijder underrättelse om någon brist i en eller annan måtto förspöries; skolandes desse sedan intet försumma at giöra Oss kunnogt, det som så swårt är, at de ey förmå det rätta.

Detta är hwad wij om *Gymnasier* och Scholarne här i Rijket hafwe författa låtit, welandes at det af alle wederbörande i noga och flijtig acht tagas skall. Till yttermehra wisso hafwe wij detta med egen Hand underskrifwit, och med Wårt Kongl. *Secret* bekräffta låtit. *Datum Stockholm* den 31 Januarii Åhr 1693.

CAROLUS.

L. S.

HANS KONGL MAIJ:TS FÖRNYADE SCHOLE-ORDNING, AF ÅHR 1724.

Anm. "Till Scara Gymnasium och Schola nedsend" fortsätter rubriken å det originalexemplar, av vilket följande utgör ett avtryck och som förvaras i Skara domkapitels arkiv. I edsformulären i detta exemplar har senare — i och för förestavandet — ordet Frederico överstrukits med blyerts, resp. bläck samt ersatts med i första fallet Gustavo III, vilken siffra efteråt utbytts mot IV, i senare fallet Gustavo IIItio, vilket ordningsnummer därefter ersatts med Adolpho, varefter "Gustavo Adolpho" fått vika för "Carolo Decimo Tertio". I det (defekta) originalexemplaret i Lunds domkapitels arkiv (Landsarkivet i Lund) finnas icke sådana ändringar. Detsamma är fallet med följande tillägg från senare tid. Å sid. 72 efter slutorden å § 2 står: "p. 90"; å sid. 96 efter § 12 står: "p. 19—21"; å sid. 100 efter mom. 13 står: "p. 20. 21" — alltså hänvisningar från kap. VII § 2 till kap. IX § 3; resp. från kap. X § 12 och kap. XI § 2 mom. 13 till kap. II § 6. 1724 års läroverksstadga är tidigare tryckt i *O. Wallquist* Ecclesiastique Samlingar. Wexjö, Sthlm 1788—1795.

Friedrich med Guds Nåde,
Sweriges, Giötes och Wendes konung etc. etc.

Wår Gunst och Nådiga benägenhet med Gud Altzmächtig; Tro Man, Biskop och samptel. Consistoriales. Oss hafwa Riksens Ständer i underdånighet tillkiänna gifwit, at ehuruwähl de på sidstl. Rixdag, för andre emellan komne ährender, ej hafft tid at öfwerse den Scholæ-ordningen som till befordran af ungdomens underwijsning uti boklige konster författat blifwit; Så hafwa de dock sig där om förent, att berörde Scholæ ordning, sådan som den här hoos Eder tilhanda sändes, må sättias i Werk till nästa Rixdag, på det, hwad däruti ännu torde stå att förbättras, af sielfwa praxin ärfahras kunde. Det är fördenskuld här med till Eder wår nådige willje och befallning att J ställen Eder sådant till efterrättelse. Och Wij befalle Eder Gud Altsmächtig Nådeligen. Stockholm i RådCammaren d. 4: Februarii A:o 1724.

Friedrich

S. Bark.

Wij FRIEDRICH med Gudz nåde Sweriges Giötes och Wändes Konung etc: etc: etc: Giöre witterligit, at aldenstund utij ett wälbeställt Regemente, ungdomens tilwäxt ock förkofring uti allehanda Christelige och Lofwärde wettenskaper, är icke allenast en ibland de förnämste grundpelare hwaruppå det allmänna bästas lycka ock wälgång sig stöder; utan och den prydnad och hedersmycke hwarmedelst Rijket winner märkeligit anseende ibland andra folk ock Länder. fördenskull effter wåre trogne undersåtare Riksens Ständer hoos oss i underdånighet anhållit, det Gymnasii ock Scholæ- Ordningen, måtte wederbörligen öfwersedd och förbättrad blifwa, hafwa Wij låtit oss om hiertat wara, samma nyttiga ock angelägna wärk befrämia ock til ett hälsosamt slut bringa, at dymedelst ingen del må utur acht lemnas, hwad til befordran

tienar af wårt Rijkes förmån ock lycksahlighet; Ty ehuruwäl Gymnasierne ock Scholarne af framfarne Swea Rijkes Konungar, tijd effter annan, med goda ock hälsosamma förordningar warit försedde, hwilka med ungdommens märkelige nytta ock gagn blifwit in til denne dag effterlefwade; dock som tijdernas beskaffenheet, samt studiernas widare fortplantande någon förändring uti åtskillige mål synnes ärfordra, hafwe Wij för nödigt achtat, hwad här utinnan tilförende stadgat blifwit, låta efftersee ock til närwarande tijder lämpa, på det så Præceptorer, måge hafwa en wederbörlig Regel och rättesnöre, hwareffter de sig med ymnogare frucht skicka ock förhålla skole, ock det alt på sätt ock wijs som fölljer

Caput I.

Om läse- ock Scholæ Mästares tilsättjande och hwad ther med någon gemenskap hafwer.

§. 1.

Så som Wij om Biskoparne, Superintendenterne ock wåre Consistoriis hafwa den nådige tankan, at the bäst känna the Personer i sine anförtrodde Stifften, som til Informationswärket uti Gymnasier ock Scholar tienligast äro; alt så tiltro Wij them ock i nåder, at the för Guds heliga namns ähro, thes församblings ock hela Rijkets wälfärd, samt egit samwetes trygghet, wid förefallande öpningar så redeligen ther med handlande warda, att inga andre än Stifftens barn ock sådane ämnen til the ledige Lectoraten ock Rectoraten förordnas, som äro the tienligaste Subjecta ock ex professo lagt sig på the wettenskaper, som samma lediga ämbete fordrar, aflagt theruti the bästa profwen, want sig wid Informations wärken, ock i öfrigit hafwa ett godt wittnesbörd om ett gudeligit nycktert ock alfwarsamt lefwerne, samt så fogeligit sinne, at man kan wara försäkrat, dem beskiedeligen skola umgå med then ungdom, som them warder anförtrodd. Härwid bör ock i acht tagas at eij för många af en familia til Lectores förordnas, effter the uti Consistoriis Assessores wara måste, så ock att äfwen theras, så wäl som alla andras fullmachter, the ther

uti Consistoriis utfärdas, icke allenast af Biskoparne och Superintendenterne underskrifwas, utan ock af samtel. Consistorialibus. Skulle wid förefallande öpning någon sig anmäla som eij så aldeles woro Biskopen ock Consistorio bekant, då böra the wid Academien söka underrättelse om thes giorde framsteg i Studier ock skickeligheet i lefwerne, på thet the sålunda måge gå then tryggaste wägen ock med all flijt ock waksamhet arbeta på Guds namns ähras utwidgande, Hans församblingz upbyggelse och hela fäderneslandets wälgång.

§. 2.

Jngen af them, som komma i förslag til then ledige beställningen, antingen wid Lectorater ock Adjuncturer i Gymnasierne, eller Rectoraten ock Conrectoraten i Trivial-Scholarne, bör förr ärhålla fullmacht, än han gifwer Biskopen ock Consistorio prof af sin skickeligheet, först genom en Disputation uti Gymnasio öfwer sådane Theses som höra til samma Embete; tå Biskopen ock Consistoriales, förutan ordinarios opponentes med sina oppositioner böra försöka den nya Candidatum ock sedermehra genom en Lectionem cursoriam, at man säkert må ärfara hwad Lärdom, uttahl, gåfwor ock skickeligheet han äger af Naturen ock egen flijt at betiena ungdomen.

§. 3.

Oansedt Wij gerna see, at Philosophiæ Lectores som med flijt ock troheet förestådt sina Embeten, warda fram för andra hulpne til Lectiones Theologicas, när the äga the förmåner som ärfordras; Warda dock här med andra intet aldeles uteslutne som wist tilförlåtelige prof af sin Eruditione Theologica, antingen här hemma, eller utomlands wid omisstänkte Academier, hwarest Theologien rätteligen ock oförfalskat lärd warder, fast än de icke in til den tijden, hafft tilfälle att bekläda något Embete wid Gymnasier ock Scholar. Så bör ock hwar ock en, förr än han til Lectionem Theologicam befordras och får fullmacht, hädan effter hålla hemma utj Stifftet en Theologisk Disputation således, att han sielf Præsiderar, antingen uti Prästemötet, eller helljest i närwaro af Biskopen ock

Consistorialerne och hela Societate Gymnastica: Emedan alt för swårt ock kostsamt faller, för en ringa bemedlat Theologicæ Lectionis Candidato, at resa långa wägar til wåra Academier; hälst Wij ock hafwa det förtroendet ock nådige tanckan för wåre Biskopar ock Consistorier, att de kunna hemma i Stifften inhämta nödig försäkran, om en sådan hafwer en grundelig lärdom i the stycken, som ett så angelägit Embete äskar ock kräfwer.

§. 4.

När någon sålunda bepröfwad ock god ärkiänd blifwit, samt med fulmacht försedd, kommer at taga sitt inträde i Gymnasiio skall thersammastädes, effter föregången bön ock åkallan om then aldrahögstes nådige bistånd ock wälsignelse, introducendus förplichta sig edeligen til then lydno, troheet ock flijt, som med sådan beställning föllja bör effter thet bijfogade formulariet: Och sedan sluta med en Latinisk oration utwälljandes hwar ock en, en sådan Materiam perorandi, som rijmar sig med thes Lection ock beställning, hwar til han då förordnas.

Lectorum wid Gymnasierne Eds Formulair.

Ego N: N: Sancte juro atque promitto, per Deum ejusque Evangelium, me, in vera Evangelica Doctrina, canonicis. S: Scripturæ literis tradita, et in antiqvis Symbolis, Augustana confessione, reliqvisqve symbolicis Ecclesiæ libris comprehensa, fideliter et constanter ad finem usque vitæ permansurum, nec sententias sacris literis, analogiæ fidei et patriæ religioni adversas, vel clam penes me aliturum, vel Discipulis meis aliisque instillaturum Regi qvoque Serenissimo Frederico Svecorum, Gothorum Wandalorumque Regi Potentissimo, Domino nostro clementissimo, debitam subjectionem, fidem et obseqvium devotissimum præstabo. Nec non serenissimæ Reginæ, Regiæ conjugi dilectissimæ, Ulricæ Eleonoræ, Reginæ Potentissimæ, subjectissimus ero civis. Præscriptam stabilitamque imperii formam, pro viribus, sartam tectamque tenebo. In demandato munere ritè obeundo, omnem dexteritatem, diligentiam, fidem ac solertiam, ad leges Regias Scholis

vel præscriptas vel præscribendas adhibebo, eaque qvæ necessaria et ad auditorum captum accomodata sunt, solidè, perspicuè et sine ambagibus tradam, non servili qvadam castigatione, sed facilitate tenellis ingeniis accomodata, audientiam mihi paraturus. Morum vitæque juvenum justus ero censor, eosque ad modestiam et vitæ integritatem ipse meo excitabo exemplo. Diæceseos hujus Scholæque, et Gymnasii Ephoro. debitam præstabo venerationem. Cum collegis meis modeste, fideliter et amice agam. verbo: qvid qvid Gymnasticæ huic societati emolumento, vel esse intellexero, vel futurum prospexero, id omne sedulo et omni contentione promovere annitar; qvo divini nominis gloria ante omnia qværatur, Religionis Evangelicæ puritas incorrupta servetur, salusque publica, per rectam et solidam juventutis mihi concreditæ institutionem, promoveatur: Ita me Deus adjuvet [1].

---

[1] *Översättning av edsformuläret.* Jag N. N. svär och lovar heligt vid Gud och hans heliga evangelium, att jag troget och beständigt skall intill livets slut fasthålla vid den rena evangeliska läran, sådan den blivit oss meddelad i den heliga skrifts kanoniska böcker och sådan den sammanfattats i de gamla symbola, augsburgska bekännelsen och kyrkans övriga symboliska böcker, och att jag skall varken själv hemligen hysa eller hos mina lärjungar eller andra inplanta sådana meningar, som strida emot den heliga skrift, trons analogi och fäderneslandets religion. Den lysande konung Fredrik, Sveriges, Götes och Wendes stormäktige monark, vår nådige herre, skall jag visa tillbörlig underdånighet, trohet och hörsamhet. Och likaledes skall jag undersåtligt tjäna den lysande drottning Ulrika Eleonora, konungens högt älskade gemål, den högmäktiga furstinnan. Den föreskrivna och bekräftade regeringsformen skall jag efter min förmåga osvikligt iakttaga. I det vederbörliga utövandet av det mig anförtrodda ämbetet skall jag ådagalägga all skicklighet, flit, trohet och duglighet efter skolans statuter, vare sig dem som redan äro föreskrivna eller dem som komma att föreskrivas. I det som är nödvändigt och som är lämpat för elevernas fattningsförmåga, skall jag undervisa grundligt, klart och utan omständlighet. Därvid skall jag skaffa mig gehör icke genom något slags slavisk tuktan utan genom tålig foglighet, lämpad för deras veka sinnen. Ynglingarnas seder och liv skall jag övervaka med rättfärdighet, och genom mitt eget föredöme skall jag egga dem till höviskhet och till en oförvitlig levnad. Eforus för detta stifts skolor och gymnasium skall jag visa skyldig vördnad; mina kolleger skall jag bemöta med försynthet, trofasthet och vänskap. Med ett ord: Vad helst jag märker vara eller tror skola bliva till nytta för denna institution, allt detta skall jag bemöda mig

§. 5

Then som til Rectoratet eller Conrectoratet uti någon Schola warder ordenteligen kallat, bör i Cathedral Scholan uti Consistorialium, ock i the andra uti några förnäme mäns närwaro, effter hållen bön af Biskopen eller Jnspectore Scholæ inställas ock til troheet i sitt ämbete Eedeligen sig förplikta; hwar på han äfwen som Lectores slutar med en tienlig Latinisk oration.

§. 6.

När Collegæ behöfwas, skall rector thet i tijd angifwa ock må han wäl några Personer föreslå Biskopen ock Consistorio; men ingen antaga utan theras samtycke, hwilkom endast tilkommer genom ordenteligit förhör i Consistorio pröfwa thes skickeligheet, som skall förordnas till Collegatet.

§. 7.

Collegæ inställas af Rectore Scholæ, hwar ock en uti sin Class i the andra Præceptorum närwaro; Tå Rector effter föregången bön, håller ett kortt tal på latin i Classe tertia; men på Swenska i the nedrigare, förmanandes både Præceptoren ock Disciplarne i Herrans fruchtan, att effterkomma hwad them å både sijdor åligger, på thet theras arbete må warda wälsignadt.

Caput II.

Om Scholæ-Piltarnes antagande, upflyttande til Gymnasium ock afskiedande therifrån.

§. 1.

På det att ungdomens anförande i boklige konster, måtte skie under en nogare ock säkrare upsicht, åligger Biskopen wid visitationer ock andre tilfällen råda ock förmana folket, af hwad Stånd the ock äro, att heldre skicka sina barn til the all-

om att befordra med flit och med all kraft, på det att därigenom framför allt det gudomliga namnets ära må ökas, den evangeliska religionens renhet bevaras och den allmänna välfärden befordras genom en riktig och gedigen undervisning åt den mig anförtrodda ungdomen. Så sant mig Gud hjälpe!

männe lärostäderne, än särskilt antaga Præceptorer i sine huus, särdeles om the sielfwa intet förstå sig uppå studier, ock altså intet kunna pröfwa, huruledes deras barn warda anförde. Men om the ändteligen för wissa skiäl ock orsaker skull thet åstunda, så skola the thet först Biskopen ock Consistorio tilkiänna gifwa, på thet en uti lärdom ock lefwerne ther til skickelig person må utsees, så framt the icke sielfwa någon wetta att utnämna ock föreslå, som the Consistorii ompröfwande skola underställa, på thet att ungdomen under oförståndige Præceptorer icke må förnöta sina bästa åhr ock blifwa omsider sig sielfwom ock Publico til last ock wanheeder. Det skall alt derföre så på landet som i Städerne, särdeles ock i synnerheet uti de större, alfwarligen wara förbudit, att antaga några ifrån utrijkes orter ankommande Private Præceptorer, som icke af wederbörande Consistorio, så wäl angående Religionens renheet, som andra nödiga stycken äro noga bepröfwade ock skickelige befundne. Skolandes det wara Consistorii plikt, att på wissa tijder hålla häröfwer en noga undersökning.

§. 2.

Jngen må förmenas att blifwa antagen uti Scholan som hafwer ifrån Kyrkioherden, hwarest thes föräldrar ock anhöriga boo, eller ifrån en annan god ock trowärdig man ett godt wittnesbörd, ock är til sin kropp karsk ock sund, så att hwarken Præceptores eller thes medlärjungar, hafwa att fruchta för någon olust af thes umgänge.

§. 3.

För inscription i neder Scholan, gifwes Rectori en daler Silfwermynt ock til Collegam i den Classen hwarest Scholæ-pilten warder insatt twå mark Silfwermynt, sammaledes hafwer Rector Gymnasii att undfå twå daler Silfwermynt, af hwar ock en som transfereras til Gymnasium; Dock skole the som witterligen utfattige äro, blifwa för thenne afgifften förskonte.

§. 4.

Rector Scholæ må eij understå sig, att intaga någon i Scholan utom föregångit förhör; Icke heller att sättia någon i annat

rum eller Class än then, hwarest han kan sig til nytto fatta och begrijpa the stycken, som ther warda föreläste.

§. 5.

Till Disciplarnas upwäckelse, tillåtes hwar Præceptor uti sin Class, att flyttja the flitigare öfwer the försummeligare, dock så at thet skier med Rectoris samtycke, och under det löfftet, at then nedflyttade skall få sitt rum igen, där han märkeligen sig förbättrar. Men ingen flyttning ifrån then Classen till den andra bör skie förr än effter examen anniversarium i Ephori ock the andre Examinatorum närwaro, Tå granneligen måste i acht tagas, att ingen flyttas högre upp, förr än han wet giöra ricktig redo för alt thet som hörer til then Classen hwarest han suttit. Men är någon af så trögt ingenio, att Præceptores märkia all sin möda på honom förgiäfwes anwändas, bör en sådan rådas, att i tijd taga sig något annat lofligit före, hwilket af Rectore skall gifwas thes föräldrar, förmyndare, eller fränder tilkiänna.

§. 6.

Gymnasiorum Ephori ock Docentes anmanas härigenom alfwarligen, at med all flijt, ock under försäkran af samma förmåner, som the förmena sig winna, hwilka alt för bittijda resa til Academien, tilhålla Gymnasisterne, att eij förr öfwergifwa Gymnasium, än the thet helt ock hållit egenomgått, samt så mogne blifwit i sine studier ock stadige i lefwerne, att the kunna anföra sig sielfwa ock wäl betiena sig af exercitiis Academicis, hwarom Consistorium skall giöra sig försäkrat, ock eij afskieda någon til Academien, innan han utom det åhrlige förhöret, blifwit särskilt af Lectoribus examinerat ock för duchtig ärkiändt. Men så kunna the likwäl förr släppas, som genom en besynnerlig flijt ock qwickhet wunnit then mogenheet som fordras af en dimittendo; Jemväl the, hwilka eij tänka länge blifwa wid studierne, än mindre söka sacros ordines, men willja dock betiena sig af the wid Academien öflige exercitier, att derigenom mera anseende winna til sin lyckas befrämjande. Wij förbiude här wid strängeligen, att the, som utan ofwan anförde mål begifwa sig bitijda ifrån Gymnasium,

resandes bortt, antingen utan Testimonium eller med ett sådant, hwaruti the icke uttryckeligen äro recommenderade til Rectorem Academiæ, eij skola blifwa antagne ibland studiosos, utan tilbakas wiste, likmätigt Academiske constitutionerne, på det Guds försambling ock fädernes-landet, icke må igenom sådanes fåkunnighet ock odugelighet, samt theraf gemenligen flytande förmätenheet blifwa illa betient ock the Boklige konsters öfning både i thet andelige och werldzlige ståndet wanhedrat. Hwaremot warda ock rectores wid hårdt answar til giörandes förplichtade, att lämpa wittnesbörden effter hwars ock ens förtienst ock intet annorlunda them inrätta, än the som dem undfå, förskylt hafwa; Skolandes Testimonium först upläsas i Consistorio innan thet gifwes Gymnasisten i händer, ock uttryckeligen der i nämnas, at han afskickas ifrån Gymnasium med Præsulis samtycke.

§. 7.

Thetta bör noga i acht tagas i alla the Stifften, hwarest Gymnasier äro; men therest Trivial Scholar allenast finnas, skola Rectores hafwa macht effter inhämtat bijfall af Biskopen ock Consistorio, att förskicka til Academien sina Scholæpiltar, dock icke andre än them, som äro så wäl för sig komne, att de med frucht kunna höra Academiske lectionerne ock sielfwa styra sitt lefwerne.

Caput III.

Om Läro-mästares ock Disciplarnes plicht ock förhållande.

§. 1.

The som til Läsemästare ock Lärare i Scholarne antagas, skola som til förende sagt är, wara försedde med Embetet tilhörige wettenskaper, samt nychtre ock gudfruchtige personer, som ungdomen kunna icke allenast betiena igenom en god underwisning, utan ock förelysa med ett Christeligit ock ärbart lefwerne. Skickar sig någon annorledes, än hans Christendoms ock Embetes plicht fordrar, ock således igenom onde Exempel förtörnar Gud, förargar sina förmän, medbröder ock ungdo-

men, thet ware sig igenom försummelse, trätosamheet, fyllerij etc. så bör then samme förste gången alfwarligen warnas af Biskopen; andra resan effter föregångit öfwerläggande med Consistorialibus, til en tijd sättas ifrån Embetet, ock ther han äntå sig intet rätta will, alldeles mista sin beställning.

§. 2.

The måste ingalunda wara wrånge ock bittre, icke otijdigt banna sina underhafwande Disciplar, så at de ut fara öfwer them med skiäls ord ock önska them ondt, eij heller för hårdt med hugg ock slag handtera, utan bruka en sådan aga, att the försummelige ock genwördige theraf kunna bättra sig ock icke igenom för mycken hårdheet få en skräck ock afsky för Scholan. Then som häremot förseer sig skall af wederbörande alfwarligen förmanas ock i fall han sig intet rättar, utan far fort i sin obeskiedeligheet, hållas för aldeles otienlig til informations Sysslan.

§. 3.

The skole för all ting wara ther om sorg fällige, att en sann Gudsfruchtan warder inplantad i ungdomens hiertan ock förthenskull låta them dageligen både begynna ock lykta sitt Scholæ-arbete med Guds åkallan, ock wid alle tilfällen förmana them, att bedia honom om uplysning ock wälsignelse; lämpandes alt hwad the them föreläsa af theras Christendomsstycken; thet ware sig i then öfre eller nedre Scholan, til theras lefwernes förbättring, så att icke allenast theras förstånd tiltager, genom studier ock boklige konster, utan ock theras sinnen i rättan tijd böijas til ett Christeligit dygdelefwerne.

§. 4.

När bönen giöres, skall altijd en oumgängeligen, af Præceptorerne wara tilstädes ock hafwa gran acht uppå Scholæpiltarne, att the med Gudelige åthäfwor ock stilla andacht utan stijm ock annan förargelse måge förrätta sin bön i Scholan. Sammaledes skola ock Præceptores skifftewijs wara til städes wid then allmänna Gudstiensten, på ett sådant rum i Kyrkian hwarest the kunna hafwa ungdomen i ögnesichte.

§. 5.

The skola alfwarligen tilhålla sina Disciplar, att flitigt gå i Kyrkian, med achtsamheet ock wördnad höra Guds ord ock låta them altijd, när the komma therifrån giöra redo för thet the hördt ock lärdt hafwa. Sådant förhör, skier straxt effter afftonsången i Gymnasio af Lectoribus ock Adjuncto skifftewijs; men i nedre Scholan af Rectore, Conrectore ock Collegis. Dock brukas härwid den warsamhet, at de späde Scholæpiltar genom Kyrkiogången icke taga skada til sin hälsa i sträng kiöld ock owäder.

§. 6.

Är theras plicht, i sin underwisning att rätta sig, effter sina lärjungars begrep ock ingalunda föreställa them swåre ock diupsinnige lärdommar ock spörsmål, utan laga, att de få goda fundamenter uti the stycken som the enkannerligen wid Gymnasium böra lära, at när the komma til Academien the theste större frucht må kunna sig til godo skaffa.

§. 7.

Icke eller böra the beswära sina Disciplar med onödige dictatis hwarigenom tijden fruchtlöst utdrages ock förnötes; utan winlägga sig om all möijelig korttheet ock tydeligheet; Wara flitige i repeterande ock sitt arbete sålunda inrätta, att ungdomen måtte först lära språken och the wettenskaper, som aldeles hänga på minnet, emedan thet ännu är friskt ock färdigt, banandes på detta sättet sina Disciplar en jemn wäg till the Discipliner som fordra ett mognare judicium ock nödwändigt äska, hwad som förenämt är, til hielpreda: Doch att här wid altijd i acht tages, att ungdomen icke beswäras med för mycken och otijdig utanläsning särdeles i de stycken som the icke förstå och likwäl kunna, medelst jemn repetition, bättre fatta.

§. 8.

Rectores wid Gymnasierne ock Scholarne måge eij tilstädja Præceptorerne genom onödiga resor eller andre sielftagne Sysslor att försumma sine ombetrodda ämbeten. Eho

här uti förseer sig, ther ware sig Rector eller någon annan, bör then fehlachtige alfwarsamt tilltalas af Ephoro.

§. 9.

Alla Docentes böra ihugkomma thet wara Wår alfwarliga willja och befallning, att the med lika flijt och åhåga skola underwisa sina Disciplar ock wårda sig så wäl om the fattige som the Rijke, icke giörandes för wänskap, eller någon annan båtnad skull, sådan åtskillnad, att then enas framsteg med then andras försummande sökt warder.

§. 10.

Ungdomen måtte altijd, näst en sann ock oskrymtad Guds fruchtan, som är begynnelsen til wijsheet, wara flitige i sina studier; med all hörsamheet gå sina Præceptorer tilhanda; ock på hwad sätt the någon tijd förmå ock kunna förklara sin tacksamhet emot thet mödosamme arbetet, som på them både til theras timmeliga ock andeliga wälfärd anwändes. Wisar sig någon stursk ock olydig, bör Rector först med orden alfwarligen honom förmana, ock ther han än widare fortfar i sin sidwyrdnat, med sine Collegers sammanråd bryta en sådan hårdnackenhet medelst en tienlig aga.

§. 11.

Sig emellan skola the lefwa i sämja ock förtroligheet, och förthenskull hafwa återhåll ifrån all orätt, bedrägerij ock vexationer, thet ware sig på thet ena sättet eller thet andra. Så skall jemwäl alt Kort- och Tärningz spehl, wara aldeles förbudit; Eij heller tillåteligit, at wid translationer ifrån Classerne eller introductioner i Gymnasio, twinga the nykomne att medelst tractamenter giöra omkostnad.

§. 12

Jnge driffte-dieknar, som i otijd öfwergifwa Scholan ock Gymnasium skola i Städer eller på landet lidne wara, utan när sådane finnas och the effter förmaning icke willa inställa sig, til behörig ort och underwisning, böra the mista the frijheeter som äro studerande personer förunte och hållas för lös drifware

§. 13

Elljest när the rätteligen nyttia the frijheeter Wij them i nåder förlänt hafwom och fliteligen anlägga läsetijden til sine studiers och lefwernes förbättring, bör ingen förolämpa them, ehwarest the under loftijden wistas kunna att samla sig något til underhåld. Blir den som är af fattige wilkor siuk, skall han undfå något af fisco til sin rykt ock uppehälle. Dör en sådan bör Rector derom beställa, at han hafwer frij begrafning och noga tilsee, att de öfrige Discentes niuta sina tilständige förmåner och frijheeter, i all måtto oförkränkte.

Caput IIII.

Om Gymnasii och Scholæ-Betienternes lön, befordran, samt ungdomens understöd.

§. 1

Emedan Gymnasii och Scholæ-betienterne hafwa ett trägit arbete, wele Wij i nåder draga försorg, att the måge oafkorttat niuta then löhn som 1652 åhrs stat them tillägger, eller sedermera til deras fattige wilkors förbättring tildelt är, eller här effter tildelas kan. Är jemwäl wår nådige willja och befallning, att Biskoparne och Consistorierne låta deras befordran wara sig om hiertat, så att the i rättan tijd, åtminstone innom 7 eller 8:ta åhr blifwa utur oket släpte, ock försedde med sådane lägenheeter i stifftet som kunna swara emot hwars och ens förtienst; Emedan ett åhr uti deras trägna ock mödosamma syssla, bör räknas emot en annans twenne. Inge hielpe Präster skola Collegis föredragas, eller til ständige Embeten befordras, så framt de icke sielfwe uti någon Schola tient hafwa, på thet, at them som wid informations-wärket arbeta, all rättwisa skie må ock the med så mycket större lust giöra sitt Embete ock andre unge ock dugelige ämbnen intet afskräckias ifrån ett arbete som hafwer mycken möda med sig, men ringa wedergiällning. Skolande Wij sådane wäl meriterade Gymnasii ock Scholæ-betiente, när the warda oss uti underdånigheet föreslagne, med all kongl. ynnest ock nådig benägenheet ansee.

§. 2.

Hwarest gårdar warit af Publico Lectorerne anslagne, som the fritt hafwa bebodt, skall ther med hädan effter, som här tils förhållas, effter kongl. förordningen af d:n 5 Dec: 1682.

§. 3.

The stipendier som af Sweriges Crono eller privatis til ungdomen kunna förunte wara, blifwa i föllje af Regeringz formen i thet stånd, som the först gifne äro. Hwaröfwer Biskoparna ock Superintendenterna med sine Consistoriis böra noga handhålla, så att theras förordning och willja, til ingen del öfwerträdes, som sådane beneficia förlänt hafwa.

§. 4.

Sochnegånger så wähl som dieknepenningar, skola tildelas ungdomen både i Scholan ock Gymnasio effter kongl. förordningar af åhren 1624 d:n 7 Apr: 1696 d:n 23 Jan: 1698 d:n 18 Apr: ock 1699 d:n 27 Martii; dock så att den wanlige proportion emellan the i Gymnasio ock trivial Scholan warder sålunda i acht tagen, att Sochnegånger eller dieknepenningar fördelas effter rum, flijt ock fattigdom, så i synnerhet lagande, att the medellösaste af Gymnasisterne och Scholæ-piltarne, som ther jemte qwicke flitige ock wäl artade äro och gifwa säkert hopp om sig att giöra med tijden wackra framsteg i studier, måtte fram för andre ihugkommas med beneficier ock Sochnedelar, fast än ordningen ock nedrigare rummet, hwilket the hafwa ibland Discentes, eij skulle synas them en slik förmåhn tilägna.

§. 5.

The Sochnegångar, som af hwarjehanda tilfällen befinnes wara komne ifrån Gymnasierne, Trivial- eller större Scholarne, böra ther sådant sig giöra låter, sökas tilbakas igen medelst Biskopens ock Consistorii försorg, hwilkom härmed befalles, att tilsee huru wederbörande städer effter sin skylldigheet underhålla sine små Scholar, jemwäl gifwa oss wid handen, när the finna några förslag, til slike barne-Scholars bättre utkomster, då Wij der till wilja lemna wårt nådiga bijfall och stadfästelse.

§. 6

Ther ännu intet wist är anslagit til Gymnasiernes ock Trivial Scholæ huusens wid macht hållande, eller andre nödwändigheeter, wele Wij här med förordna, att 2:ne Collecter åhrligen samlas uti Stifftet, hwilka proportionaliteter böra inflyta uti Gymnasiernes och Trivial-Scholarnes Cassa, hwarföre Rectores åhrligen skola giöra Biskopen ock Consistorio redo ock räkning med bijlagde verificationer huru mycket til them ifrån Præpositurerne inkommit, hwad deraf utgifwit eller bespart finnes; dock så att inga anseenligare reparationer företages utom Biskopens ock Consistorii willja.

§. 7

Emedan Cronan med stor omkostnad publiqve Huus upbyggia låter; Ty böra Rectores effter Biskopens och Consistorii anordning, draga en noga försorg, att de blifwa wäl wid macht håldne; åliggandes jemwäl Magistraten ock Borgerskapet i Städerne ther Gymnasier ock Scholar äro, hwilke ingen ringa fördel hafwa af ungdomens wistande hoos them, wara willige att befordra theras heder ock wälstånd, i synnerheet när man behöfwer utwidga Tompten, anlägga några plantager ock annat, som kan lända ungdomen til recreation. Jnga Byggningar ock särdeles Trähuus böra tillåtas så när wid Gymnasium ock Scholan, att therigenom betages wederbörligit lius ock frij tilgång; Eller att wid timande Eldswåda, så kostsamme Byggningar dermedelst kunna råka i fara.

§. 8.

Måtte hwartt ock ett af the mindre rummen försees med Spis eller kakelung, särdeles i Scholarne, att icke then späda ungdomen af kölden må lida något til sin hälsa ock hindras i sine studier. Hwartil om af Publico intet så snart något wist kan anslås, skola wid begynnelsen af terminen eller elljest när nödwändigheeten kräfwer, Scholæ-gåssarne sammanskiuta tarfwelig wed.

§. 9

Wid alla Gymnasier, bör wara ett ordenteligen inrättad ock af Biskopen samt Lectoribus underskrifwit inventarium,

eij allenast uppå fast ägendom Gymnasium ock Scholan tilhörig, som hemman gårdar, Tompter etc. etc. utan ock på alt hwad löst är, som Böcker Instrumenta Mathematica ock Musica, privilegier ock Huusesyner, förordningar angående Tijonden, underskrefne stater, donationer etc: Skolandes Rectores Gymnasiorum draga derom försorg, att thet förra är i sitt rätta skick ock det senare i godt förwar i Bibliotheqves rummet.

Caput V.

Om böcker ock andre Subsidiis Eruditionis.

§. 1.

Att Gymnasier ock Scholar warda försedde med nödwändige böcker, therom skola Biskoparna ock Consistoria correspondera sig emillan ock gifwa wid handen hoos hwilkenthera af them bästa Tryckerij stijlarne äro, så til det Latinska språket, som Grekiskan; Taga sedan hwart ock ett på sig, att låta trycka ett anseenligit qvantum af then Schole-Boken som thet har bästa fång til; Tilhålla sina Tryckare att billige wara för the förmåner skull the kunna äga wid Capitlen; Tilse med all sorgfälligheet, att tijden med upläggandet eij för mycket utdrages, samt laga, att Schole-piltarne få tillräckelige Exemplar af alle Boksorter, som här anföres ock det åtminstone för så godt prijs, som the uti Boklådan erhålla kunna om icke bättre; til hwilken ända Wij ock i nåder Boktryckerien med Tullfrijheet af ett wist qvantum på papper ock stilar underhielpa wele.

§. 2.

Elljest emedan thet är nödigt både för Docentibus et Discentibus, at hafwa wid handen något ymnogare förråd af goda Böcker, särdeles the som kostsammare äro och theras egne medel intet förslå, att sielfwa skaffa sig hwad i så måtto behöfwes; Ty är Wår nådige willja ock befallning, att Biskoparne och Consistorierne hwar å sin ort, efftertäncka alla giörliga utvägar til ett Bibliotheqves inrättande wid hwart Gymnasium, willjandes Wij i nåder wara benägne, att förfrämja

the förslagen, som dertil hoos oss i underdånigheet ingifne warda.

§. 3.

Emedlertijd skall thet wara en wiss Bibliothecæ Gymnasticæ inkomst, att Biskoparne eller Superintendenterne wid sitt Embetes anträde, lemna der till 12 d:r, domb Probstarne 4 d:r, Probsterne 3 dr, Lectores Rectores, Pastores wid församblingarne, eller Regementerne 2 dr, Cappelanerne i större Pastorater 1 dr 16 /: wid the mindre 1 dr ock lika mycket en ordinandus til prediko-Embetet; Hwar ock en som inskrifwes i Scholarne 6 /: ock wid introductionen i Gymnasio 12 /: alt i Silfwermynt räknat; Härwid dock i acht tages, att den witterligen utfattige studerande ungdomen för denne afgifft förskones; Hwart ock ett Probste ock Kyrkioherdes Sterbhuus bör insända en god bok.

§. 4.

The böcker som på thetta sättet samlas, eller af Patronis Literarum warda förährade skola stå under Adjuncti Gymnasii skiötzel ock inseende i ett publiqt rum; Skolandes jemväl wara hans plikt, at utan drögzmål infordra bem:te penningar, them anwända til the usus, som Biskopen med Consistorio honom föreskrifwer; Inrätta theröfwer Inventarium och nödige register, samt giöra för inkomsterne åhrlig räkenskap.

§. 5.

Bör Gymnasium wara försedt med Globo Coelesti ock Terrestri samt andre Mathematiske instrumenter som nödige äro, tilljka med en atlas ock större Geographiske Chartor wäl illuminerade, hwilka böra fästas wid wäggen; Äfwen sådane Chartor, fast än mindre, skole ock anskaffas til the Classers behof, hwar Geographien läses.

Caput VI.

Om ungdomens underwisning i Trivial-Scholarne.

§. 1.

Såsom förnufftet ock förfarenheeten intygar, att det wärk, wid hwilkets anläggande en naturlig ordning eij i acht tages.

kommer seent eller aldrig til sin fullkomligheet som wara bör: Altså är ock ostridigt, att om en viss ock god Methode intet brukas i studiernes början, drifft ock idkande, hinner man jemväl therutinnan aldrig, eller åtminstone mycket sent til en grundelig ock mogen lärdom.

§. 2.

Ty skola Lärarena wid Gymnasier ock Scholar noga rätta sig effter then ordning som här föreskrifwes ock effter behag intet ther uti ombyta. Skulle någon ändring synas wara af nöden, såsom med Böcker etc. hwilka framdeles tienligare kunde förekomma, böra the förfråga sig hoos Biskopen ock Consistorio, som hafwa therom att öfwerlägga ock sluta, innan boken til föreläsande antages.

§. 3.

Scholan bör wara fördelt i 4 Classer förutan Apologistens, hwilka alla hafwa sina särskilte Præceptores, men i then 4:de läsa Rector och Conrector til skiptes.

§. 4.

Hwar ock en Class hafwer sina bänkar, hwaruppå Scholæpiltarne sättias i ordning effter sin qwickheet ock framsteg: hafwandes en pulpet fram för sig, så lång som bäncken är, att beqwämligen skrifwa uppå. Ordningen ibland Disciplarne skola Præceptores icke understå sig utan skiälige orsaker att rubba, på thet miss förstånd ock oenigheet emellan lärjungarna icke må förorsakas.

§. 5.

Tiden för ungdomen at samlas i nedre Scholan, skall oförsummeligen i acht tagas, så att både Præceptorer ock Disciplar straxt til städes äro kl. 6 om morgonen til kl. 10 och effter middagen från kl. 12 til 5 om afftonen; dock gifwes them hemlof emellan 8 ock 9 för middagen ock effter middagen ifrån kl. 2 til 3.

§. 6

När the äro sammankomne låter then af Præceptorerne som weckan hafwer bönen begynnas, hwilken bör förrättas

på Swenska, uti ett rum i Scholan, där den afbygd är, således, att man siunger först en tienlig Psalm, hwarpå läses i ordning en Konung Davidz-bot-Psalm med hwilken continueras 3 eller 4 weckor, på thet barnen må hafwa tijd att wäl lära honom utan til, sedan andre Gudelige böner; ändteligen siunges en vers ock slutes med ett Capitel i Bibeln, hwilket bör läsas ifrån begynnelsen til ändan.

§. 7.

Tå Capitlet läses bör hwar ock en Scholæ-pilt, åtminstone, tå han kommit til tertiam Classem ock sedan alt framgent alla Classerna igenom, både i Scholan ock Gymnasio hafwa sin Swenska Bibel med sig ock föllja anagnostam med aktsamheet effter. Tå Capitlet är upläsit, skole Disciplarne kortteligen giöra beskied för hela thes innehåld, hwilket på thet sättet bäst skie kan, att then af Docentibus, som bör wara tilstädes, altijd tager en [eller] flere före hwar gång, ock thet här ock ther i Classerne, hwilket ock skie måste uti Coetu Gymnastico utan någon ordning, så att alle måge hålla sig til en sådan repetition beredde.

§. 8.

Uti Apologistens eller Räknemästarens Classe, underwisas the, som icke ärna framgeent hålla wid studierne; men likwäl åstunda lära the them nödige stycken. Nembl:n.

1:o Att skrifwa en wacker ock läslig stil; Ty måste ingen annan här til Præceptor antagas, än then som förer en god penna, ock alt så kan betiena jemwäl the andre Scholæ-piltarne med föreskriffter, hwarföre han hafwer en skiälig wedergiällning at åtniuta.

2:o Att räkna färdigt.

3:o Att Copiera ock sammansätta Swenska bref, samt inrätta små Räkningar per Debet ock Credit, item lära att skrifwa qvittencer, obligationer, med mehra sådant. Hwarwid the måste wänjas att akta i det nogaste en rätt orthographie, som i lika måtto bör skie i the andra Classerna.

4:o Uti Lutheri Cathechismo med Sehl. Archie Biskopens Doct: Svebelii Spörsmål af then nyaste edition, ther Skriff-

tenes språk finnas utsatte, så att the lära wäl förstå sina Christendoms stycken och fästa i minnet the Kiärne språken hwaruppå swaren ther sammastädes sig grunda. Och när the uti Catechismo äro flitigt öfwade, böra the läsa honom allena Ons- ock Lögerdager, ock i det stället på de andre dagarne Compendium Laurelii.

5:o Uti Geographien, att the måge lära kiänna Jordenes delar med the förnämste Rijken ock landskaper theruti, utaf the fyra General Geographiske Chartorne.

6:o Öfwar han och Qvartanos hwar Ons- och Lögerdag klåckan 12 uti räkenkonsten, då hans öfrige Disciplar i medlertijd wänja sig wid brefs copierande och afskrifwande, samt utarbeta de swårare Exempel som them kunna föresatte wara.

Lexorne inrättas i thenne Classen således, att på Bibelens läsande, bör följa Catechismi lära ock then Bibliske Historien til kl. 8 ifrån 9 til 10 räknas. Ifrån 1 til 2 skrifwes effter föreskrifft, sedan räknas till kl. 5. Ons- ock Lögerdagar sammansättes Swenska Bref; Geographien handhafwes, ock läses then senare dagen pericopa Evangelica, som Söndagen effter infaller.

§. 9.

I prima eller then första Classen böra piltarne kunna läsa Swenskan innan-til, förr än the komma i Scholan; Sedan fortfares med Latin och derunder wänja the sig att rätt och tydeligen uttahla orden, jemwäl att skrifwa en ren ock läslig skrifft. Til detta senare kan mycket hielpa them, om en sådan Præceptor utsees som sielf skrifwer wähl, warandes hans skyldigheet, flitigt wisa them, huru man bokstäfwerna rätteligen begynna och lyckta skall, att orden jemne blifwa och the lägre bokstäfwerne accordera emot hwar annan, äfwen som större sins emellan. föreskriffterna hwar med the begynna, böra wara af en stil och god hand skrefne för alla uti Classen, att the måge kunna bytas om, då den ena Schole-pilten får then andras, på thet icke wahnan ock ett långligare bruk må giöra them wårds löse.

2:o Skola the lära them Lutheri lilla Catechismum med några Konung Davidz korttaste Bot-Psalmer.

3:o Cellarii Grammaticam, eller Mag: Hesselii, som i Scara trykt är.

4:o företages Doctor Svedbergs Ludus Literarius minor, så ock vocabularium eller Erici Scröderi index Latino-Scandicus, ock omsider kortta ock tydeliga Colloqvier såsom Corderi. då under resolutionen intet mehra af Disciplarne fordras bör, än hwad the lärt af Grammatica ock kunna någorlunda uti declinerande ock conjugerande giöra redo före, ock det i anledning af tabulis declinationum och Conjugationum, som böra rätt upstälte trykte och på Scholewäggen til allas ögonskienlige effterrättelse upsatte wara. Glosor ock Phrases, hwilka i Colloqviis förefalla, böra på en skriftafla antecknas ock af Discentibus i minnet fästas. Små themata skrifwes och af the öfwersta i Classen, hwaruti the lättaste och allmännaste reglor practiceras.

5:o Skola the läsa Epistelen ock Evangelium som Sön- eller helgedagen efter i Kyrkian infalla at förklaras. I thenne Classen inrättas Lexorne således, att när barnen wäl lärt läsa Swänska ock Latin förfares ständigt med Catechesen til kl. 8, til thes the honom wäl kunna; Sedan läsa the then samma allenast ons- och Lögerdagar på föresagdan tijd. The andre dagarne kl. 9 tages grammatican före. Effter middagen kl. 1 til 2 skrifwes. Then öfrige tijden läses Colloqvia och repeteras som förbemält är; om Lögerdagen effter middagen läses Evangelium ock Epistelen som dagen effter infaller.

Til Schole-barnens bättre underwisning uti bokstäfwernes formerande ock conjungerande med mehra dylikt, bör altid en stor skriftafla wara wid handen, så i then första Classen, som i alla the andre.

§. 10.

I then andra Classen skall

1:o Svebelii spörsmål öfwer Catechesen läsas, med widare ock widare förklaring, samt noga utfrågande om thet, som the

hit in til intet så wäl förstått. Them som sittia på öfwerbrädet eller bänken, skall Historia Biblica ymsom med Synopsi Laurelii föreställas.

2:o fortfares med Corderi Colloqviis, Indice Scröderi, ock Camerarii fabulis; Lagandes så, att piltarne theraf lära the förnämsta vocabula både primitiva ock Derivativa.

3:o Skola the och läsa antingen Grammaticam Cellarii, Hesselii, eller den så kallade Contracta.

4:o Tienar Doct: Svedbergs Ludus Literarius minor.

5:o fortsättes så småningom componerandet effter de swårare reglorne, således, att Præceptoren skrifwer en kortt swensk mening på taflan, hwilken Disciplarne skola säija, huru hon bör öfwersättas på Latin, rättandes dem med fogelighеet när de fela, och sedan skrifwer han meningen på taflan, hela Classen til efftersyn: När the således någon tijd öfwat sig, låter han them skrifwa kortta themata af 3 eller 4 rader på papper, tagne utur den boken the förtijden explicera, hwilka han för hwar Schole-pilt särskilt corrigerar publicè, gifwandes them understundom små Latinske sententier att öfwersätta på Swenska.

6:o flitigt öfwa sig i skrifwande, så wäl på Swenska som Latin, hwarwid de cautioner i acht tages, som wid den 8:de puncten förmält är.

Timarne delas således i denna Divisionen, att mån- tistors- och fregdagar läses om morgonen til kl. 8 Grammatican men ons- ock lögerdagar Catechismus ock synopsis. Kl. 9 utgifwes ock corrigeres themata Kl. 1 öfwas the uti skrifwande ock sättes sedan lexa i det som kl. 3 widare förklaras och repeteras skall.

§. 11.

I then 3:die Classen skola the

1:o Effter föregången förklarning dagen til förende af Præceptore, läsa Hafenrefferi Compendium Doctrinæ Coelestis, eller det uttog, som af Vandalino tagas kan; dock så att med hwilkentera boken uti nedre Scholan begynnes, den måste ock uti Gymnasio brukas, at både res, verba och

tractandi Methodus måtte Discentibus enahanda uppbyggeligen förekomma; The skole ock öfwas uti Historia Biblica, att de theraf måge få något sammanhang.

2:o fliteligen repetera Gramaticam, som i anledning af then 10:de puncten momento secundo wedertagen är: explicera effter handen Phoedri fabulas selectiores et castiores; the lättare Erasmi Colloqvia, item hans bok de civilitate morum, Cornelium nepotem och volum: 1:mum Epistolarum Ciceronis Selectarum à Junio.

3:o Läsa Gramaticam Græcam Gezelii, hwaraf sedan the lärdt paradigmata /:hwilka äfwen som de Latinska böra fullkomligen afsättas i en tafla på Scholæ-wäggen til allas ögonskienlige effterrättelse:/ ock the förnämste regulas Gramaticas. Skola the

4:o Så småningom anföras til praxin regularum genom Analysin Evangelii Matthæi; hwaruti Præceptoren them föregår med resolution af hwart ock ett ord, then ene tijman, ock sedan repeterar then fölljande, hwad han them lärdt hafwer: Och när the äro komne mehra för sig, hwar Lögerdag explicera något af then pericopa Evangelica som infaller Söndagen ther effter; Elljest läses then på Latin.

5:o Exerceras the i Stilo therigenom, att the flitigt vertera på Swenska ett stycke af then Auctore Latino the läsa, och gifwa thet igen på Latin, sedan böckerne äro them ifråntagne; Som och att de skrifwa små imitationer hwilka sålunda böra upsättas, att meningen altijd är klar ock otwungen: Skolandes Præceptoren jemte thet att Disciplarne lära Phrases af Auctoribus som läsas, wara therom sorgfällige att the, genom the exercitier som them föreskrifwas, få tilfälle fliteligen practicera regulas syntacticas. Imitationerne utarbetas hemma af Schole-piltarne ock emenderas i Scholan: men öfwersättningen på Swenska ock sedan tilbaka på Latin skier i Scholan.

Lexorne afdelas således i denna Classen emellan 6 ock 8 läses Grekiskan, och repeteras jemwäl wid början af terminen Grammatica Latina; Emellan 9 ock 10 Compendium Theologicum ock en dag i weckan Historia Biblica. Ifrån kl. 1. til 2.

Exhiberas ock Emenderas Exercitia stili, så ock sättes Lexa i auctoren, som sedan ifrån kl. 3 til 5 widare förklaras ock repeteras skall. Ons- och Lögerdagar underwisas the i Prosodien ock effter middagen kl. 1. öfwas uti skrifwande, samt denne sidstnämde dagen tilhållas, att läsa Epistelen ock Evangelium som dagen effter infaller.

§. 12

I then fierde Classen delar Rector och Conrector arbetet sig emillan på det sättet, som här til brukeligit warit.

Rector

1:o förklarar Articulos fidei af Haffenrefferi Compendio eller uttoget af Vandalino som i tertia är wordet brukat, Hwarutur alla Disciplarne böra utan til lära sig definitiones ock dicta Scripturæ, i hwilka nervus probationis altijd utmärkes.

2:o Läser Hybners kortta inledning til Historien som på Swenska öfwersatt är. Hwar wid orterne utwises af Geographiske Chartorne, effter then anledning som i följjande §. nämt warder,

3:o underwisar them i Geographien af Hybners uttog skolandes både Chronologiske ock Geographiske taflor wara wid handen ock sättias på wäggarne som utwisa Monarchiernes ock Dynastiernes omskifften ibland Israels barn och andre Regementer samt länder och Rijkens belägenheeter.

4:o Gifwer ut 2:ne resor om weckan 2:ne nyttige themata, antingen af Historien eller Sedoläran; Thes likest ock små Epistlar, them Disciplarne skrifwa, endels effter Dispositionen, endels effter egit förstånd ock drifft, hwilka Excercitia han Corrigerar publicè hela Classen til effterrättelse.

5:o Explicerar Phoedri fabulas ock Justinum,

6:o föreställer thet angelägnaste af Nucleo Logices Christiani Veisii til thes något tienligare kan blifwa utarbetat.

Conrector underwisar

1:o i Grekiskan repeterandes först fliteligen Gramaticam ock Syntaxin Gezelii, som straxt practiceras genom Matthæi Evangelii förklarning ock resolution ock så widare; gåendes han

så småningom en eller twenne verser igenom hwar gång, att the måge wäl lära huru voces ock themata verborum skola upsökas af Lexico pasoris; förstå både voces ock sensum, item fatta rationem Spirituum et accentuum, med mehra, hwaraf grund bör läggas til lyckeligare fortkomst i thetta språket, till thes Disciplarne på lika sätt utan widare företolkande hemma kunna öfwerläsa och giöra beskied för sina Lexor. Pericopa Evangelica läses ock på Grekiska om lögerdagen.

2:o förklarar effter handen Ciceronem de amicitia ock Senectute; ejus Epistolarum Selectarum volumen secundum, orationem pro Archia poëta; Cornelium Nepotem, således, att han genom en tydelig analysin wisar sensum auctoris, vim et proprietatem verborum, samt res et causas rerum, att Disciplarne tillijka måge öfwa sig i thet Latinska språket och theras förstånd skierpas genom undersökande af sakernas rätta sammanhang. Effter uttydningen anställer han en noga ock flitig repetition; låtandes Disciplarne giöra beskied för the swårare constructionerne; utdraga af auctore, Locutiones, Tropos, Schemata, dem han förklarar med andra exempel af wårt språk, ock ändteligen så i småningom wänjer sig att gifwa auctorem på annan Latin.

3:o Continuerar han med Prosodia, hwilken att föra til Praxin, expliceras af honom virgilii Eclogæ ock sedan något af ovidii ex Ponto eller Tristium Libris; kunde ock här til läggas Eobanus Hessus och Buchananus Schotus såsom mycket tienliga för them som qwickare äro; Skolandes han så wäl som andre Docentes, wara ther uti noga, att Disciplarne wänja sig rätteligen effter qvantitatem, pronunciera orden, hwilket om thet icke skier straxt i början, blifwa the wid sin oseed i all sin tijd.

4:o föreställer han Elementa Rhetorica Vossii så att icke de allenast läsas utan til, utan ock troporum ock schematum origination, hwaruti sielfwa definitionen merendels förborgat ligger utmärkes, då ock wisas theras usus in Lectione auctorum Classicorum som för detta befalt är.

5:o Gifwer han sina Disciplar 2:ne gånger om weckan versioner ock imitationer af the auctoribus som them föreläsas.

Thesse Exercitia så wäl [som] the som Rector exhiberar,

utarbetas hemma, men warda sedan publicè i Scholan öfwersedde ock förbättrade, då ock äfwen dagen påskrifwes, på hwilken hwart exercitium warit före.

Tijden til Lexorne afdelas sålunda i thenna Classen, att Rector ock Conrector alternera så att the hafwa hwar sin för- ock effter-middag, eller som de elljest kunna öfwerens komma ock finna bäst wara. Effter hållen bön ock Lectionem Biblicam, hwarom tilförende stadgat är, läsa the som uti följjande Schemate föreskrifwit finnes;

Schema Prælectionum in Classe qvarta

Kl.	VI	VII.	VIII	IX	X	XI	XII	I.	II	III. IV.
Måndagen	Hålles	Rector Compendium Theologicum		Rector Hist: universalis			Musica	Rector ock emendera stili publice		Conrector läser Auctores
Tisdagen	bön, hwarpå straxt	Conrect: Gram: Græc: et Nov: Test		Conrect: Prosodin et virgilius				Conrector Exercitia tillika.		Rector Auctores
Onsdagen		Rector Comp: Theol:	Lemnas	Rector Hist: univers:	Lemnas	Måltijds	öfwas i räknande af Apologisten	Rector Geograph:	Lemnas	
Torsdagen	lectionerne	Conrector Gram: Græc: et Nov: Test:	frijheet	Conrect: Prosodia et virgilius	frijheet	tijmen	Musica	Rector ock emendera stili publice	frijheet	Rector Auctores
Fredagen	begynnas	Rector Comp: Theolog:		Rector Logica				Conrector Exercitia tillika		Conrect: Auctores
Lögerdagen		Conrector Gram: Græc: et Nov: Test:		Conrector Rhetorica			öfwas i räknande af Apologist:	Conrect: pericopa Evan: græca		

§. 13.

J fjerde Classen skola Disciplarne tilhållas, med hwar annan, så wäl som sine Præceptorer att tala Latin, hwilken öfning sedermehra hela Gymnasium igenom fliteligen yrkas, men att begynna här med i the nedrigare Classerna är mehra skadeligit än gagneligit för ungdomen, emedan deras förråd af Latinska glosor ock ordelag ännu är fattigt; och förthen skull wänja the sig wid att wrida och wrängia latinen effter modersmålets art ock egenskap, hwilket sedan blifwer en wana hoos dem, som icke så lätt afklädes.

§. 14.

Docentes här sammastädes, så wäl som öfweralt, böra bruka mycken försichtighet i sin information, att emedan Superiores ock inferiores på en gång skola underwisas, icke någonthera delens förkofring sökes med then andras effersättiande. Och ehuruwäl man måste hafwa thet mästa afseende på superiores; så böra dock Lexorne så inrättas, att inferiores jemwäl finna sin nytta theraf, hwilka altijd skola gifwa gran achtning på thet som handlas med the förra. Undertijden warda ock inferiores i thet swårare tilsporde, ock hwad hoos dem fattas, skola superiores giöra redo före, att therigenom, så mycket mehra hålla them til ett aktsamt åhörande.

Caput VII.

Om ungdomens underwisning i Gymnasio

§. 1.

Uti hwartt ock ett Gymnasio skola wara 7 Lectores, nembligen 2:ne Theologiæ en Eloqventiæ ock Poëseos; En Historiarum ock Philosophiæ practicæ; En Matheseos; En Logices ock Physices ock en Græcæ Lingvæ, hwilka ifrån half 6 om mårgonen til kl. 5 om afftonen på följjande sätt skola förrätta sina Embeten.

§. 2.

Primus Theologiæ Lector skall underwisa Gymnasisterne uti 3:tia ock 4:ta Classe.

1:o I Hebraiska språket, således, att sedan the äro öfwade i Lectura ock flectione vocum begynnes med Resolutione Gramatica af the första Capitlen i Genesi, effter then anledning Opitius gifwer i sitt Atrio lingvæ Sanctæ, til hwilket så som en minnes hielp Doctor Johan Palmrots Tabellæ Gramaticales kunna bifogas, låtandes thet sig på thet högsta anbefalt wara, at genom flitig öfning ock repetition Præcepta Grammaticalia wäl måge fattas ock fästas i Disciplarnes minne; Dock utan att i början af Språkets lärande beswära dem med för många Reglor och Exceptioner; ock när the något större framsteg giordt, wises Emphases vocum sacrarum ock drages utur texten porismata Theologica, tam dogmatica, qvam practica.

2:o Skall han på en annan tijma, förklara en librum Biblicum, först veteris Testamenti, såsom Genesin, Psalterium, Esaiam ock Zachariam; Sedan Novi Testamenti, såsom Pauli Epistel till the Romare och Galater; för Superioribus Classibus sålunda, att när han gifwit en kortt berättelse om Auctore ock oeconomica Libri, wisas partes cujuscunqve capitis då det besynnerligaste, som ther uti innehålles warder utmärkt. förekommer någon swår locus, förklarar han then kortteligen, utan att uppehålla sig med långt uprepande af interpretum åtskillige meningar. Dicta Classica, som förefalla under läsandet, måste han tilhålla ungdomen att lägga wäl på minnet, altijd anmanandes them til Guds ords flitiga ock andächtiga betrachtande, på thet the icke måge tå först begynna med alfware läsa skrifften när the blifwit inwigde til PredijkoEmbetet.

§. 3.

Secundus Theologus läser

1:o för hela Coetu Locos communes af Compendio Theologico Haffenrefferi eller Vandalini Hijpotijposi sanorum verborum, således att han /:1:/ wisar nexum articulorum /:2:/ tydeligen förklarar definitiones secundum suas partes et causas /:3:/ lärer sine Disciplar hwart ock ett Dogma med dictis Classicis at stadfästa; Wisandes them theruti probationes nervum, hwilka Dicta ungdomen som är til större mogenhet kommen bör så wäl af sielfwa original texterne, i synnerhet nya testamentets som Swenska versionen kunna utan til /:4:/ andrager

kortteligen the wichtigaste controversierne: Hwarwid han lärer huru the af Guds ord skola grundeligen utredas; huru hwart ock ett Lärostycke förplichtar oss til en Christelig ock Gudi behagelig wandel, som bewekeligen föreställes, per consilia, monita et cautiones; Så för alting lagandes, at han absolverar Lectionem Locorum Theologicorum innom 3 åhr, att han det 4:de kan taga sig före Augustanam Confessionem, brukandes derwid sådan korttheet, at han kommer til Articulos fidei igien uti början af det 5:te åhret; Wid translationerne skall han för de nyligen ankomne, kortteligen uprepa det som tilförende afhandlat är, af den boken han läser, på det de måge finna sammanhanget;

2:o Är hans syssla att proponera för Prima ock Secunda Class: Historiam Ecclesiasticam af ArchiEp: Doct: Erici Benzelii Breviario Hist: Eccles. hwilket han illustrerar af Rechenb: -ii Brev: Hist: Eccles.; Hwad reformations wärket i Tyskland angår; warandes jemwäl hans plicht, att med thet samma gifwa ungdomen af wåre egne Scribenter en nogare kundskap om det, som sig tildragit wid reformation här i fädernesLandet.

§. 4.

Lector Eloqventiæ, som tillika är Poëseos förklarar först auctores Classicos Lingvæ Latinæ, ætatis aureæ et argenteæ ock aldeles inga andre effter sitt behag, han läser effter handen Julium Cæsarem, Librum primum et Secundum Livii, Ciceronis Epistolas; Orationes Selectiores och Curtium;

2:o bör han kortteligen, wid början af terminen repetera med sine Disciplar Elementa Rhetorica them the i trivial Scholan hafwa lärt;

3:o Exhibera 2:ne resor om weckan för sin del af de öfwersta i Gymnasio Exercitia öfwer sådane Materier som äro nyttige ock tagne utur auctoribus, som läsas; så ock begynner af the lättare och går så sedan til de swårare Progymnasmata, til hwilkas utarbetande gifwes Disciplarne små Dispositioner; hwarwid achtas dock det, att hwar annan wecka utgifwes ett Exercitium stili ligati jemte prosi, att innom 14 dagars tijd 2 Exercitia orationis solutæ ock ett ligatæ blifwa afgiorde.

4:o Tyder han för hela Coetu Selectiores fabulas af Ovidii

Libris Methamorphoseon ock sedan virgilii Æneida, lärandes them rätt förstå Prosodien och föra henne til Praxin samt att reducera fracta carmina. finnas några, som til Poësin hafwa en besynnerlig böijelse ock drifft, the skola upmuntras att flitteligen upbruka den samme gåfwan, som af Naturen them förlänt är; hwilka Rector Poëseos betienar så i Latinska Poesin som Swenska rijmkonsten;

5:o Recommenderar han sina Disciplar Cellarii Compendium antiqvitatum Romanorum, att privatim giöra sig bekant med, på thet the så mycket bättre måge förstå the auctores Civiles som them publicè warda proponerade Som ock kunna läsa en Scriptorem Romanum för sig sielfwa. I lika måtto bör them anbefallas, att skaffa sig Professor Andreæ Rydelii Gramatistam Philosophantem att ther af lära the swårare modus construendi; structuras elegantiores med usu troporum ock schematum.

§. 5

Historiarum ock Philosophiæ practicæ Lector, skall för sine Åhörare;

1:o illustrera Hybners Historiam universalem ock föröka den med parallelismo Historiæ Patriæ; Effter handen läsa.

2:o Florum ock Justinum. Uti Moralibus bör han

3:o föreställa antingen Rechenbergii Lineamenta Philosophiæ moralis, eller omeissii Ethicam med Epitome juris prudentiæ naturalis; Läggandes sig på thet högsta ther om winning, att hug ock kiärlek för dygd ock ärbar wandel intrykt warder i ungdomens hiertan; men twertom, sky ock styggelse för alt hwad ondt är, förstörer frid ock samhälleligheet i thet allmänna lefwernet.

§. 6

Lector Matheseos skall lära sina Disciplar

1:o Aritmeticam effter thet compendium som finnes så wäl uti Sal. Biskop Doct: Gezelii Encyclopedia, som elljest särskilt uplagdt.

2:o usum Globorum af Sal. Biskop Bilbergs Prælusione Cosmographica

3:o Computum Ecclesiasticum af samma auctoris Synopsi;

4:o Hans mindre Elementa Geometriæ;

5:o Geographiam, i synnerhet antiqvam af någon tienlig auctore, såsom Cellario eller någon annan, warandes han jemwäl förplichtat, att wisa sina Disciplar om Sommaren ute på marken, praxin Geodeticam; om winteren Constellationes ock sådant mehra, som til astronomien länder.

§. 7.

Logicus läser

1:o Then Logicam som i nedre Scholan är worden proponerat, nembligen Christiani Weisii på det sättet att strax wisas usus regularum genom tydeliga ock nyttiga exempel, som läggas til them auctor hafwer anfört; I synnerhet tagne af Theologia ock Philosophia Morali, dock så att alt hwad häruti läres, warder lämpat til sitt rätta ändamål; Samt at Disciplarne öfwas til att bringa ratiocinia in formam Syllogisticam;

2:o Bör han ock proponera för sina Disciplar Physicam af Svicero, i synnerheet thet som hörer til Antropologien, skolandes alfwarligen wara förbudit i thet lius, som thenne wettenskapen fått genom the nyares flit ock utforskande, att hindra ungdomen med mörka ock onyttiga qvæstioner af Philosophia Scholastica.

3:o Skaffar han sina Disciplar notitiam universalisimorum terminorum ock axiomatum Methaphysicorum, emedan theras kundskap in Disciplinis realibus hafwer wid wissa tilfällen sin nytta med sig, hwartil kan brukas Paschius, Veisius, eller Gezelius.

4:o bör han gifwa sina Disciplar en Schiagraphiam Philosophiæ, att ungdomen må få en tarfwelig kundskap om Sectis Philosophorum; alla partibus Philosophiæ, huru the hänga tilhopa med hwarannan; huruledes then ena Disciplinen betienar then andra, samt theras Råämärken, hwarigenom then ena

skilljes ifrån then andra; kunnandes i thet första, the böcker som momento tertio nämde äro; men i then senare Prof: Andreæ Rydelii förnuffts öfningar, gifwa en god anledning.

§. 8

Græcæ Lingvæ Lector läser

1:o för Prima ock Secunda Class: någon Librum novi Testamenti, antingen Lucæ Evangelium eller Acta Apostolorum; lemnandes Auditoribus en kortt Analysin Gramaticam, samt kundskap om idiotismis stili sacri ock antiqvitatibus judaicis, när texten thertil gifwer anledning. Eljest läser han effter handen the lättaste Jsocratis Orationer, Plutarchum de Institutione Puerorum samt någon homeliam Patrum såsom af Chrysostomo eller Basilio.

2:o Them af öfre cirkelen eller tertia ock qvarta, föreställes aurea Carmina Pythagore ock något af Homeri Illiade eller Hesiodo; men för all ting bör han upmuntra ock förmana sina Disciplar, att the jemte hwad the höra publice dageligen läsa något uti novo Testamento i synnerheet under ferierne, att the måge hafwa igenom gått sitt Novum Testamentum Græcum, förr än the skiljas ifrån Gymnasium.

3:o Gifwer han them att vertera något på Latin af en sådan textu Græco som obekant är, samt små imitationer them han corrigerar publicè, åtminstone för the öfwerste en gång om weckan.

§. 9.

Wid hwart Gymnasium bör wara en adjunctus, som effter staten niuter lön och framdeles blifwer för andre befordrad til de ledige Lectioner, hwilka han kan wara skickelig att förträda. Imedlertid är dess Syssla;

1:o äfwen som Lectores Publice kl. 1. utgifwa ock corrigera 2:ne exercita stili om weckan för sin del af de nedersta i Gymnasio;

2:o Til skifftes repetera predikan med Gymnasisterna.

3:o Hafwa curam Bibliothecæ publicæ under Rectoris inseende.

4:o Betiena then ungdomen, som honom anlita med privat information.

5:o Wid det tilfället, at någon af Lectorerne är genom Kongl. Maj:ts nådige permision stadd på sine resor utomlands, eller igenom döden afgår, bör adjunctus förestå dess Lection att ungdomen eij tager skada, hafwandes derföre att undfå utom sin wanlige lön en fierdedel af det, som på en Lector det åhret effter proportionen belöper. men der så hända skulle, att någon af Lectorerne genom publiqve angelägenheeter eller resor hindras, at sielf upwachta sin beställning, åligger det Adjuncto den samma förestå uan wedergiällning.

§. 10

Hwad Exercitia stili Latini widkommer, böra fölljande 4 Philosophiæ Lectores, Eloqventiæ, Historiarum, Logices ock Matheseos tiljka med Adjuncto Gymnasii utgifwa

således, att de dela Cives Gymnasii sig emillan ock draga wederbörlig försorg at de sig i stilo förkofra; Börandes hwar ock en af Præceptorerne publice i Gymnasio kl. 1. effter middagen, mån- tis- tors- ock fregdagar Disciplarnes utarbetade exercitier emendera, så att det ingen står fritt för sin beqwämligheet, hemma i sine huus den sysslan uträtta; skulle ock så wara att auditorium eij är så stort, att alla tilijka kunna hafwa rum exercitierna att emendera, äga de frijheet att ock betiena sig af de andre auditoria samt Bibliotheqves rummet.

§. 11:o.

Til närmare uplysning, huru tijmarne til hwarje Lection ock Class i Gymnasio, böra delas, är fölljande Schema upsatt, hwareffter så Docentes som Discentes hafwa sig att rätta uti hwad som publice skall föreställas.

Schema Prælectionum in Gymnasio

Kl.	V.	VI.	VII.	VIII	IX.	X.	XI.	XII	I.	II.	III.	IV.
Måndagen		Logicus Class: I: II: Logic: et Metaph: Græus Class: III: IV Homerus Hesiodus etc.	Historicus I. II. Hist: univers: et Ethica. Mathematicus Class: III Geometria		Secund: Theologus I. II. III. IV. Loci Theologici	Mathematicus I. II. III. IV. Aritmet: Geograph. Comp: et usus Globorum					Eloqvens I. II. III. IV. Auctores Latini	Primus Theol: III. IV. Exegetica Græcus I. II Nov: Test.
Tisdagen	Hålles	Logicus I. II. Logic: et Metaphys: Græcus III. IV. Homerus Hesiod: etc.	Historicus I. II. III: IV. Hist: et Ethica		Secund: Theologus I. II. III. IV. Loci Theologici	Mathematicus I. II. Aritmet: etc Logicus III. Physica.			stili emen- alla Philo-		Eloqvens I. II. III. IV. Auctores Latini	Primus Theologus III. IV. Exegetica Græcus I. II. Nov: Test:
Onsdagen	Bönen	Historicus I. II. Hist: et Ethica	Eloqvens I. II III. IV. Virg: et ovid:	Lemnas	Primus Theologus III. IV. Hebraica Secund: Theolog: I. II. Hist: Ecclesiastica	Historicus I. II. III. IV. Florus		Musi-	deras pub- sophis til-	Lemnas		
Torsdagen	med alla	Logicus I. II. Log: et Metaphys: Græcus III. IV. Homerus et Hesiodus	Historicus I. II. Hist: et Ethica Mathematicus III. Geometria	frijheet	Secund: Theologus I. II. III. IV. Logi Theologici	Mathemat: I. II. III. IV. Arithmet: etc.		ca	lice uti alla ljka med Ad-	frijheet	Eloqvens I. II. III. IV. Auctores Latini	Primus Theol. III. IV. Exegetica Græcus I. II. Nov: Test:
Fregdagen	Classerna.	Logicus III. Metaphysica et Logica.	Historicus I. II. III. IV. Florus	Måltids	Secund: Theologus I. II. III. IV. Loci Theologici	Mathemat: I. II. Aritmet: etc. Primus Theolog: III. IV. Hebraica		tijmen	Classerne juncto.		Eloqvens I. II. III. IV. Auctores Latini	Primus Theolog: III. IV. Exegetica Græcus I. II. Nov: Test
Lögerdagen		Logicus III: Physica Secund: Theol: I: II Hist: Ecclesiast:	Eloqvens I. II. III. IV. Virg: et ovid:		Exercitia Oratoria	Disputatoria et Concionatoria						

Här wid tages i acht.

1:o Then uti ofwanstående Schemate författade utdelning af Timarne hafwa wederb:de ordenteligen att ställa sig til effterrättelse; Dock att Biskopen ock Consistorio icke är ther med aldeles betagit, att giöra någon ändring, ther omständigheeterna så kunna fordra, ock thet med wederb:des samråd nyttigt pröfwas, likwäl så att kl. 1. effter middagen owägerligen anwändes uppå Exercitia stili, hwilka publicè i Gymnasio böra emenderas.

2:o Uti the Gymnasier, hwarest icke så stor freqvence är, att nödigt pröfwas thet alle Philosophiæ Lectores med Adjuncto samtelige wårda exercitia stili, kan then af them, som icke här tils hafft then Sysslan om händer, äfwen hådan effter eij behöfwa anwända någon tijd theruppå, som til flere Lectioner kan wara angelägnare.

Caput VIII

Om ungdomens underwisning uti the mindre Gymnasiis

§. 1.

Wid the mindre Gymnasier, hwarest ännu eij flere än 5 Lectores äro, måste några Lectiones sammanfogas, som i the förra hållas af särskilte Docentibus på thet ungdomen äfwenwäl ther i giörligaste mått̊o, må få sin nödiga underwisning Hwilket beqwämligast skie kan på thet sättet;

1:o Att Theologus läser publice Compendium doctrinæ Coelestis ock Historiam Ecclesiasticam samt förklarar någon Librum Biblicum.

2:o Græcus underwisar både i Gre[ki]skan ock Hebraiskan så at Discentes i bägge språken få wederbörlig grund.

3:o Mathematicus läser förutan partes Matheseos jemwäl Logicam, men icke Physicam som kan besparas til Academien.

4. 5. Men Eloqventiæ ock Historiarum Lectores hafwa the Lexor ock öfningar som them i the större Gymnasiis äro föreskrefne.

Theologus läser för hela Coetu så Locos communes som Kyrkio Historien; men någon Librum Biblicum af the föreskrefne, för Circulo superiori

Eloqventiæ Lector explicerar auctores för hela coetu.

Historiarum ock Philosophiæ practicæ föreställer Ethicam för Superiori Circulo, men Historiam ock Auctores Classicos för Circulo Inferiori.

Matheseos Lector läser Logicam för hela Coetu, Aritmeticam ock Geographiam för inferiori Circulo, men usum Globorum, computum Ecclesiasticum ock Geometriam, för Circulo superiori

Græcæ Lingvæ Lector underwisar hela Coetum i Grækiskan, men Hebraiskan föreställer han den öfre Cirkelen effter tijden som honom tildelt warder, i anledning af föregående Schemate Lectionum I gemeen befalles, att Gymnasia minora betiena sig af samma auctoribus som Majora ock laga i giörligaste måtto hwad tijmarne angår, at de stycken förehafwas ther den stunden som man läser dem uti de större Gymnasierne.

Caput IX.

Om Examinibus ock Scholarum Exercitiis publicis samt Musiqven

§. 1.

Ehuruwäl altid fliteligen bör repeteras, då Disciplarne giöra redo för sina lexor, att Præceptores therigenom måge utröna, huru hwar ock en fattat ock behållit, thet honom är föreläsit; Så skattas likwäl nödigt, att the å nyo en gång hwarje weka examinerade warda uti the lärdomar, som på föregående dagar warit afhandlade. Sammaledes examineras the Discipliner som ons- ock Lögerdagar warit före, allenast en gång alla fiorton dagar emot, ock bör ingen hålla en flitig repetition för någon tijdsspilla eller fruktlöst arbete, emedan af förfarenheeten är nogsamt bekant, att then offta mehra uträttar än många Lexor.

§. 2

Examen Solenne hålles en gång om åhret, på sätt ock tijd som hwart ock ett Gymnasium beqwämligast för detta brukat, tå ock flyttningen skier ifrån den ena Classen i en annan ock jemwäl Gymnasisternes framsteg samt förhållande i lefwernet särskilt dock kortteligen antäcknat warder; Hwilket lägges ad acta wid Gymnasium.

§. 3.

Alldenstund hwad uti Lectionerne förestält warder, beqwämligast fattas ock fästes i minnet när Discentes straxt ifrån ungdomen wänjas att föra det til praxin; fördenskull welle Wij härmed befalla, att exercitia disputatoria oratoria ock concionatoria anställas skole på detta sättet, att Theologus 1:us öfwerseer theras exercitier som predika skola och gifwer them der til wederbörlig Manuduction samt Disputerar en gång om Åhret. Theologus secundus, moralium et Logices Lectores Disputera hwarthera 2 gånger om åhret, Eloqvens Mathematicus ock Græcus laga att sex Gymnasister orera, handförandes hwarthera sine twå att alt måtte så mycket bättre ock skickeligare tilgå.

§. 4.

Uti Musica Chorali böra i nedra Scholan alle öfwas på alle Söckndagar emellan kl. 12 ock 1 /:undantagandes hwad til Apologistens Embete hörer ons- ock löger-dagar, i anledning af det som i Cap: 6 §. 8 num: 6 förordnat är:/ således att then Collega, som til siungande är beqwämligast måste antaga directionen öfwer Sången, emot den löhn som denne sysslan kan tilslagen wara, eller blifwa ock uptekna notas musicales på the Psalmer, hwilka höra til fölljande Söndag ock i anledning theraf lära Schole-piltarne siunga the nämde Psalmer; men therest särskilte personer finnas med apart lön för Sången uti Scholan försedde, må thet effter wanligheeten förblifwa. Hwad musica figurata angår, måste Rector Cantus derföre sörja ock icke allenast öfwa Gymnasisterna, utan ock af trivial Scholan utwällja them som ther til böijelige äro.

Caput X.

Om Ephori Embete

Alldenstund ingen förordning kan så wäl ock wiseligen inrättas, som icke innom en kortt tijd blifwer aldeles fruchtlös, om hon icke genom en alfwarsam upsikt warder wid makt hållen; förthenskull som thet åligger Biskoparna ock Super-

intendenterna öfwer Gymnasier ock Scholar i theras anförtrodde stifft, att hafwa trogen wård, så bör them af alt hiertta wara nitiske om thenna angelägne delen af deras dyra Embete, hwaruppå Guds församblingz och Riksens wälfärd wisserligen beroor, så att the för Gud ock oss kunna wara wid alle tilfällen therföre answarige: Ty skola the 1:o therom draga försorg att Gymnasier ock Scholar äro med goda docentibus wäl försedde som the föreskrefne profwen rätteligen ock til godt nöije aflagt hafa;

2:o noga tilsee, att ingen af Docentibus lärer något, som är emot Guds heliga beskrefne Ord, Wåra Symboliska Böcker ock fidei analogiam: Giör någon thet, så äger Biskopen med Consistorio honom derföre behörigen tiltala, ock så framt han sig icke antingen nöijachtigt förklarar, eller sin mening återkallar, gifwa det oss tilkiänna, då Wij ock willja straxt förordna hwad Saksens beskaffenheet fordrar.

3:o Tidigt ock offta förmana Docentes, att hålla sine Disciplar til en sann Gudsfruchtan, nyktert ock ärbart lefwerne, ock altijd förelysa them med goda exempel;

4:o Som offtast besöka Scholan ock Gymnasium, att närwarande förnimma Præceptorum ock Discipulorum flit ock idkesamheet, samt rätta om något märkes fela i methodo informandi eller andre stycken, hwilket äfwen bör skie med the andre Scholarne i Stifftet i synnerheet i Visitationer, hwilka som the icke kunna så offta hållas ock Biskopen antingen för ålder siukdom, wägars längd ock swårheet, eller särdeles infallande hinder, intet kan sielf komma tilstädes, särdeles til Trivial-Scholarne, när den åhrl. examen anställes, då hafwer Præpositus eller Pastor som dess emellan uti Ephori frånwaro på Scholan inseende äger, att noga examinera Schole-piltarne, uptekna uti Protocollet dem, som gifwa godt hopp om sig, med mehra, som angelägit finnes; Skicka det samma til Consistorium, att ther läggas ad acta ock att lika lydande hafwa i förwahr til näst följande Åhr, att när då examen Solenne åter infaller, man wid jemförandet piltarnes förkofring ifrån thet ena Åhret til thet andra må kunna ärfara;

5:o Draga försorg, att Docentes publici få sitt tilförordnade underhåld;

6:o Infordra Räkenskaper för Scholarnes ock Gymnasiernes inkomster ock utgifter

7:o bestyra, att stipendier effter testatorum willja, så wäl som andra beneficier, utan all egennyttigheet warda utdelte.

8:o Wara til städes wid Exercitia publica ock i synnerheet examina Sollennia, att han i acht taga må methoden, hwareffter Docentes hafwa sig rättat; se hwad Discentes deraf fattat ock Præceptoren privatim påminna, hwad han finner ändras böra.

9. Sörja för Bibliotheqves inrättande ock effter handen förökande med tienlige böcker, såsom goda editioner af Bibelen; förnämsta Exegeticis in libros veteris et novi Test: några Systematicis af Evangeliska lärare, Thesauris antiqvitatum, Græcorum et Romanorum, Græcis et Latinicis auctoribus; några Hufwudböcker i Historia universali ock disciplinis, etc.

10. afstyra alt missförstånd emellan Docentes, så lagandes, att ett wänligit förtroende å alla sijdor blifwer befrämjat.

11. Bibehålla Docentes wid theras auctoritet ock ther någons förhållande skulle behöfwa warning, bör då den ordningen i acht tagas, att han först enskylt ock där det intet giälla will tala honom til i Consistorio, effter det sätt ock wijs, som förmaningz graderne förelägga ock förordna;

12:o när någon skall dimitteras til Academien, derom före stadgat är, skola Lectores honom examinera, men Ephorus bifall til afresan gifwa.

Caput XI.

Om Rectoris Embete ock Mutatione Rectoratus

§. 1.

Lectores i Gymnasio skola hwar sitt Åhr wara Rectores, begynnandes af Theologiæ Lectoribus, som ock böra hafwa sitt ställe för the andre ock så i ordning utföre. Träffar ordningen någon nyligen ankommen til Gymnasium bör en sådan förbijda til en annan gång, med mindre han icke til förende beklädt någon hederlig function.

§. 2

Rectoris Embete skall theruti bestå

1:o hafwa en flitig upsicht på hela Societeten så lärare som lärjungar, både i Gymnasio ock Scholan, på thet alla, så mycket hoos honom står, måge effterlefwa thenne ordning som föreskrifwen är, så wäl uti Lectionibus ock exercitiis publicis, som vita et moribus. Skolandes han hafwa makt, att förmana, tiltala ock rätta sina Collegas; ock om thet eij hielper angifwa hoos Biskopen, hwad som bör ändras;

2:o Wårda sig derom, att the Constitutioner som wid några Gymnasier särskilt finnas blifwa effter wanligheeten handhafde ock bijbehåldne; Tilseende äfwen, att Liqvidationen öfwer löningzstaten i rättan tijd blir färdig.

3:o Draga försorg för the publiqve Huusens wid makt hållande, Gymnasii medlens indrifwande ock giöra therföre räkenskap tå han träder af Rectoratet;

4:o betaga ungdomen all sielfzwåld i synnerheet, att gå på krogar ock kiällare, att grassera om nätterna ock giöra oliud, skier sådant, bör han sammankalla sina Collegas, granneligen therom ransaka ock alfwarligen afstraffa then bråttzlige effter förordningen som ther om giord är;

5:o Alle lögerdagar, undersöka om the, som antingen försummat lectiones ock Kyrkian, eller giordt någon förargelse med Stim ock oliud etc. i Kyrkian eller Gymnasio under ell:r emellan Lectiones, hafwa therföre af wederbörande Præceptore fått sin förtienta näpst; hwar ock icke, tå låt[er?] han them blifwa agade effter bråttets beskaffenheet.

6:o Wara tilstädes i Guds tiensten; Begynna sielf repetera med Gymnasisterne, förmanandes dem så wäl då som elljest til Guds fruchtan, lydno flijt ock all skickeligheet, ock tilhålla alle Lectores med Gymnasii adjuncto att per vices samma repetition förrätta effter predikan ock tiltala them som sig här wid wisa försummelige ock wårds löse.

7:o Draga försorg thet ungdomen måtte wara försedd med nödige böcker;

8:o Hafwa upsicht öfwer adjunctum som hafwer Bibliotheqvet under sin wård, att Böckerna icke warda illa handterade eller förskingrade.

9 Distribuera præmia wid terminens slut med Collegarum samråd;

10 Hafwa inseende på stipendierna, ock them som indrifwa the samma, att the intet föröfwa någon egenwillig disposition ock egennyttigheet.

11:o Hålla stipendiaterna, ock andre som anseenligare Sochnegångar hafwa, att öfwa sig uti de exercitier som dem förelagde äro.

12 Introducera them som komma ifrån trivial Scholarne eller andre orter.

13 Meddela dem testimonium som willja resa til Academien eller taga afskied ifrån Gymnasium ock begifwa sig til ett annat vitæ genus.

14 Hafwa upsicht på rectorem cantus, lagandes för all ting, att de publiqve Musicaliske Böckerne ock instrumenterne intet brukas wid private tilfällen, där de snart förderfwas kunna.

15 Emottaga alla klagomål, som kunna giöras på någon Gymnasist, antingen af des med-lärjungar eller någon annan utom Scholæ staten, af hwilka han söker att privatim eller med Collegarum sammanråd afgiöra hwad skie kan, men the swårare målen förer han til Consistorium. Det samma giöra ock Rectores wid Trivial Scholarne.

16 Upföra uti Matrikelen alla deras namn, som under des rectorat, antingen blifwit transfererade til Gymnasium, eller med Testimonio derifrån afskiedade, med mehra här til wanligit warit att anteckna.

§. 3.

Och aldenstund Rector under sin mödosamma syssla likwist måste skiöta sina Lectiones ock exercitia; Ty bör honom lemnas, til en liten wedergiällning wid translationer ock Testimoniers meddelande, then afgifft, som här til warit wanlig.

§. 4.

Att hwar ock en Rector, må troligen hålla hwad här ofwan honom är föreskrifwit, förplichtar han sig med effter fölljande formulair.

Ego N: N: sancte promitto et spondeo, primum me fideliter operam daturum, ut pura Evangelii Doctrina, et aliæ artes Deo gratæ ac Ecclesiæ et Rei publicæ utiles et necessariæ Scholasticæ juventuti proponantur. Deinde serenissimo Principi ac Domino, Domino Frederico Regi Nostro Clementissimo, debitum obseqvium et fidelitatem præstabo, atque ut omnes Scholasticæ jurisdictioni subjecti, idem præstent, qvantum in me erit, auctoritate curabo publica. Insuper qvæ ad salutem, dignitatem et utilitatem hujus Gymnasii et Scholæ, inprimis vero, qvæ ad justam commissi muneris administrationem faciunt, sedulo et diligenter procurabo.

Porro aciem oculorum, qvantum in me est, in omnes hujus reipublicæ literariæ partes intendam, et qvid rectè, qvidve secus tam à docentibus qvam Discentibus fiat, non tantum ipse observabo, verum etiam si qvid aut negligenter aut perperam factum fuerit, communicatis cum collegis meis Dominis Lectoribus, et in gravioribus cum Reverendissimo Præsule /:cui obedientiam et Reverentiam præstabo debitam:/ consiliis, qvam primum emendare et abolere conabor. In dijudicandis causis. In Distribuendis præmiis, aut poena alicui irroganda, aliisqve negotiis publicis administrandis, Leges, Justitiam et æqvitatem servabo. Tandem Rectoratu deposito, neqvaqvam ab urbe aut discessurus, aut etiam functionem suscepturus sum, qvam rationes administrati officii, prout constitutiones reqvirunt, Reverendissimo Præsuli et venerando Consistorio reddidero, nisi id pace et consensu eorundem fieri possit. Ita me Deus adjuvet [1].

[1] *Översättning.* Jag, N. N., försäkrar och lovar heligt, att jag, för det första, skall troget vinnlägga mig om att framställa den rena evangeliska läran och andra läroämnen, som äro behagliga för Gud, nyttiga för kyrka och stat samt nödvändiga för skolungdomen. Därnäst skall jag visa den lysande fursten och herren, Herr Fredrik, vår allranådigaste konung, tillbörlig underdånighet och trohet samt med auktoriteten av mitt ämbete och så mycket det är mig möjligt, verka för att detsamma iakttages av alla dem, som lyda under skolans jurisdiktion. Vidare vill jag träget och flitigt främja allt som tjänar till detta gymnasiums och denna skolas välfärd, värdighet och nytta men synnerligen till behörigt utövande av det mig anförtrodda ämbetet. Så mycket det står i min förmåga, skall jag dessutom hava min uppmärksamhet fäst på alla medlemmar av denna lärda

§. 5

Rectorats ombytet skier åhrligen antingen näst för Juhl, eller näst för midsommaren, sedan examen anniversarium är hållit, alt effter som ens ock annans orts angelägenhet fordrar, tå then afträdande håller för ungdomen en kortt ock upbyggelig Latinisk oration som sluter sig med tacksäijelse, bön ock åkallan til Gud den aldrahögste, om thes församblingz hela Rijkets ock i synnerheet Societatis Gymnasticæ önskeliga förkofring ock beständiga wältrefnad.

Caput XII.

Om Scholæ- Disciplinen ock des Jurisdiction

§. 1.

Läsemästaren ock de andre Præceptores böra hafwa en alfwarsam upsikt på sina Disciplars förhållande, att the icke slå sig, antingen til lättia eller annan odygd. Hwarwid när the under sina yngre åhr fått wänja sig, föra the icke allenast odygden med sig till Academien, utan öfwa henne så mycket fräckare, som the ther få mehra frijheet ock större inbillningar om sig til sitt ock många andras wissa förderf; Ty skole Lectores icke allenast noga upsikt hafwa på de Discentes som föräldrar ock andre anhörige, under deras inspection satt; utan dela sig jemväl emellan the fattiga af Gymnasisterne, til ett noga ock särskilt inseende, så att the på thet flitigaste effterspana

republik, och jag skall icke blott själv lägga märke till vad som riktigt eller mindre riktigt göres av såväl lärare som lärjungar, utan jag skall även bemöda mig om att med största skyndsamhet beivra och utrota försummelser och förseelser; detta skall jag göra i samråd med mina kolleger herrar lärare samt, i svårare fall, med hans högvördighet biskopen (vilken jag skall visa skyldig hörsamhet och vördnad). Lag, rättvisa och billighet vill jag följa, då det gäller att avdöma förseelser, fördela premierna, pålägga någon straff samt utföra andra åligganden i min tjänst. När jag slutligen nedlägger rektoratet, skall jag varken avresa från staden eller övertaga ett annat ämbete, innan jag gjort räkenskap inför Hans Högvördighet Biskopen och der vördnadsvärda Konsistoriet, såsom stadgan föreskriver — såvida det icke kan ske efter överenskommelse och med deras samtycke. Så sant mig Gud hjälpe!

hwad the sig företaga; aldrig försummandes, att gifwa föräldrarne förmyndarena ock Ephoro tilkiänna, om några af them wanartas ock icke wilja låta rätta sig.

§. 2

Hwar Lögerdag bör Rector effter middagen hålla undersökning ock förhör med the bråttzlige, att therigenom förtaga Gymnasisterna all sielfswåld ock okynne; Thet samma giör ock Rector Scholæ på förbenämde dag effter wanligheeten. The andre Collegæ låta straxt agan föllja på bråtten, dem de här til under Rectoris inseende hämma plägat, hwar wid så the, som sielfwa Rectores böra bruka mycken warsamheet, samt skillnad giöra emellan the blödigare och hårdare kynnen, att disciplinen må lända til förbättring men icke til förwärring.

§. 3.

Små fehlachtigheeter, hoos dem som tilförende wijst sig stilla ock lydige, rättas med alfwarsamt tiltal.

§. 4.

Giör någon af the yngre Schole-piltarne buller eller oroo, under läsningen ock i Kyrkian, eller ock motwilligt försummar Scholan ock Guds-tiensten, så näpses then med wanlig Schole-aga. Samma lag äro ock Gymnasisterne uti slike mål undergifne; men om en Schole-pilt eller Gymnasist befinnes af ungdoms obetänksamhet hafwa spelt kort, druckit, öfwerfallit med fule ord sine medlärjungar; giort oliud på gator ock gränder med skrikande, fönsters sönderslående ock ährlige mäns huus oroande; oqwädins ords utdelande: Skall den förre sättas i stocken eller få rijs på bara kroppen, men den senare mista sitt præmium sättjas i proban ock derutöfwer castigeras med rijs; dock lindras ock skierpes detta straffet effter saksens beskaffenheet; Rector behåller nyckelen til rummet der den felachtige sitter, ock tilstäder intet, att någon hafwer med honom imedlertijd samtal ock omgänge.

§. 5

Then som slår sig til fyllerij ock annan liderligheet ock icke will låta rätta sig, skall drifwas utur Scholan på thet han

icke må uttrötta Præceptores ock förföra andra fromma ock enfaldiga.

§. 6.

Then som förolämpar sin Præceptor ock honom med otijdige ord bemöter, skall i the andre Disciplarnes åsyn slås in på bara kroppen; ock therest flere hafwa sammanroterat sig att injuriera någon af sine Præceptorer eller thes huus, skall then som ther til warit uphofsman, relegeras, hälst om han tilförende för ett yppigt ock sielfswåldigt lefwerne warit ökiänd.

§. 7.

Emedan under tijden plägar twistas om foro när af Gymnasisterna eller Scholaribus något delictum bedrifwes ock the komma at lagföras; Altså länder thetta til rättelse; Hafwer en Discens att klaga öfwer then andre, bör klagomålet angifwas hoos Rectorem, som äger then kärande til sin rätt förhielpa; Then oskyldige frija ock then skyldige att straffa.

§. 8.

Hafwer någon af Stadsens Innewånare eller främmande, att beswära sig öfwer någon Gymnasist eller Schole-pilt för giord skuld, små qvereller ock slagzmål, snatterij af frukt i Trägårdar, eller annat dylikt, som med Disciplina Scholastica kan betämmas, bör sådant intet dragas til Magistraten, utan saken angifwas i lika måtto hoos Rectorem ock Schole-rätten, hwilken hafwer makt sådane mål med Collegis att uptaga ock afdöma, så att käranden hielpes til sin rätt ock then bråttzlige får sitt förtienta Schole-straff.

§. 9.

Men skulle hända /:hwilket dock ware långt bortta:/ att en Discens wid Scholan eller Gymnasium bedrefwo någon swårare gierning ock therföre blewo anklagad, så som hemgång, råån, dråp, hoor eller Stöld, bör en sådan straxt lefwereras af Rectore til werldzlig domare; dock så, att Rector, eller någon annan i dess ställe, bör under ransakningen wara tilstädes när

någon Schole-pilt eller Gymnasist för rätta står ock höra om saken sig så hafwer som han angifwen är.

Kan Discens intet öfwertygas, tage Rector den saken an som en förmyndare; Blir han öfwerwunnen, skall han utom det werldzlige straffet, genom relegation söndras ifrån societeten.

§. 10

Emedan Scholer ock Gymnasier äro the första lärostäderne, hwarest ungdomen til Guds fruchtan ock ett Christeligit lefwerne samt lofwärdige wettenskaper skall upfostras, ock förthenskull alt tilfälle til yppighet ock oskickeligit lefwerne bör wara förtagit; Ty skall härmed strängeligen wara förbudit, att sällja några starka drycker til någon Schole-pilt eller Gymnasist. Den som befinnes åt dem för reda penningar sådant sålt, skall han beläggas af Magistraten med 40 m. Silfwermynt. Har han uplåtit dem emot pant af stipendier, Sochnegångar, Böcker, Kläder, Kåst, eller annat ehwad namn det hafwa kan, skall panten gifwas Rectori igiän ock den dryckerna uplåtit, utom föregående böter, mista all sin fordran. Schole-pilten och Gymnasisten som dryckerna antingen för reda penningar eller emot pant tagit skall förlisa sitt præmium, ock desutan slås med rijs in uppå bara kroppen, eller sättias i Proban ett eller flere dygn effter saksens beskaffenheet.

Caput XIII.
om Feriis.

§. 1.

Wid Påsk ock Pinges uphörer Lectionerne och Scholegången 3 dagar för helgen ock begynnes åter måndagen effter högtijden, då ungdomen emedlertijd kan öfwersee the stycken som föresatte warit, så ock beqwämligen anskaffa hwad för them til widare uppehälle tarfwas.

§. 2

Vacationes Sollennes, tå ungdomen allmänneligen har frijheet att resa hem eller til andre orter der de kunna förwärfwa sig något underhåld til nästkommande termin, skole tillåtas

2:ne gånger om åhret, nembl. om winteren ifrån Luciæ tijd til Kyndelmässa; om Sommaren från Johannis til Bartholomei dag; ock ther Synnodus eller Nundinæ infalla wid begynnelsen af terminen, måge Discentes hafwa frijheet, att öfwer then tijden, wara hemma ock således icke i fåfänga förtära sin mat bortta.

§. 3.

The som intet infinna sig på ofwanskrefne tijd skola intet niuta något beneficium then terminen, så framt the icke genom trowärdige attester kunna wisa att de hafwa hafft laga förfall.

För öfrigit anbefalles härmed Biskoparne ock Superintendenterne samt Consistorierne, att hafwa öfwer alt detta som uti denna Gymnasii ock Scholæ-ordning stadgat är, en noga ock alfwarsam upsickt, att den uti alla delar warder effterlefwat, ock att ingen sig understår effter egen godtycko derutinnan något ombyta eller förändra. Det alle som wederbör hafwa sig hörsambligen att effterrätta; Til yttermera wisso hafwa wij detta med egen hand underskrifwit ock med wårt Kongl. Sigill bekräffta låtit. Stockholm i Råd Cammaren d:n 4 Febr: 1724.

FRIEDRICH

[Märke efter sigill.]

S. Bark.

VI.

KONGL. MAJ:TS FÖRNYADE NÅDIGA

SCHOLÆ-ORDNING.

GIFWEN HELSINGBORG
DEN 7 DECEMBER 1807.

[VIGNETT: TRE KUNGL. KRONOR]

CUM GRATIA & PRIVILEGIO S:Æ R:Æ MAJ:TIS.

STOCKHOLM, TRYCKT I KONGL. TRYCKERIET, 1808.

WI GUSTAF ADOLPH med Guds Nåde Sweriges, Göthes och Wendes Konung etc. etc. etc. Arfwinge til Dannemark och Norrige, Hertig til Schlesswig Hollstein etc. etc. Göre weterligt, at, då Wi med full öfwertygelse insedt, huruledes Allmänna Upfostringswerk äro ibland de kraftigaste medel, at befrämja den upwäxande Ungdomens danande til trogne Undersåtare, dygdige Medborgare och skickelige Tjenstemän; hafwe Wi med desto mer skäl fästat Wår Nådiga upmärksamhet wid de Lagar, hwarefter underwisningen wid Trivial-Scholorna och Gymnasierna i Wårt Rike warit hitintils handhafd, som i desse lägre Lärowerk grunden bör läggas til den sanna förkofran i wetenskaper och nyttiga kunskaper, hwilken wid de högre Lärowerken, eller Universiteterna, widare skal främjas och fullkomnas. Af sådan anledning hafwe Wi i Nåder ansett nödigt, at öfwerse den år 1724 utfärdade Schol-Ordning, hwilken, oaktadt det ostridiga gagn och den wäsendteliga nytta, denna Stadga, under de sedermera framflutne några och 80 år, för det åsyftade wigtiga ändamålet medfört, likwäl funnits i åtskilliga delar wara mindre lämpelig för et senare tidehwarf, och i afseende hwarå jemwäl Project til en ny och förbättrad Schol-Stadga redan år 1760 blifwit, af då warande Upfostrings Commissionen, författadt, och genom trycket til Allmänhetens omdöme öfwerlemnadt, utan at sedermera dermed kommit til någon widare åtgärd. Föranlåtne af Wår Nådiga omwårdnad för alt, som bidrager til Wåre trogne Undersåtares bästa, hafwe Wi fördenskul i Nåder anbefalt det af Oss tilförordnade Cantzlers-Gille, at utarbeta och til Wår Nådiga pröfning upgifwa et förnyadt Förslag til en, efter nuwarande tids behof afpassad, Allmän Schol-Ordning, på sätt Wår för bemälte Gille utfärdade Nådiga Instruction innehåller. Sedan Cantzlers-Gillet, til underdånig åtlydnad häraf, med et sådant Förslag inkommit, hafwe Wi detsamma i noga och sorgfälligt öfwerwägande tagit, och

i anledning deraf fattat Wårt Nådiga beslut om alt hwad wid underwisningen i Scholor och Gymnasier iakttagas bör, och hwilket närwarande Wår Nådiga Schol-Ordning innefattar. Derwid anse Wi i främsta rumet nödigt och Wår Konungsliga pligt likmätigt, at erindra om de rätta grunder, hwaruppå all underwisning, så wäl wid högre som lägre Lärowerken bör stödjas, och det mål, dit den förnämligast bör leda. Guds ära. Samhällets wäl och bestånd, Enskiltes lycksalighet i denna och en tilkommande werld utgöra detta mål, och Religionen det första medel at det ernå. Alt ifrån den lyckliga Reformationen har Wårt kära Fädernesland ägt en i Guds Heliga Ords rätta förklaring grundad Trosbekännelse, hwilken, i andelig och werldslig måtto, medfört de sällaste frukter. Ju mera oskattbar denna förmon är, ju sorgfälligare bör den förwaras. Wår alfwarliga Nådiga wilja och befallning är således, at alle Lärare uti Christendom och Theologien noga följa den Evangeliska Troslära, sådan, som den uti den Heliga Skrift, i de antagne Symboliska Böcker är förklarad och stadgad. De böra låta sig angelägit wara, at med alla skäl, hemtade ur Skriften och Förnuftet, hos sina Lärjungar stadga öfwertygelsen om Religionens wigtiga sanningar, framställa dessa sanningar på et rent och med Evangeliska Läran instämmande sätt, samt, framför alt, noga taga sig tilwara för alla willomeningar, misstydningar af den Heliga Skrift, ledande til Troslärans förswagande eller kullkastande, samt för alla skadeliga nyheter. Den kännedom Wi äge, huruledes närwarande Tidehwarf med dylika willomeningar och nyheter är besmittadt, har föranledt til det Nådiga Circulaire om Predikosättet, hwilket Wi, under den 27 December 1799, låtit utfärda; och hafwe Wi härmed welat anbefalla alla Lärare wid Scholä-werken och Gymnasierna, at, i den mon, som på dem ankommer, så wäl ställa sig denna föreskrift til efterrättelse, som hwad redan förut af Wår Glorwördigste Företrädare, Konung Carl den XI., under den 26 October 1691, blifwit stadgadt, samt således undwika alla willosatser och förderfweliga nyheter. Til samma ändamål, af öfwertygelse om Religionens sanningar, om Guds warelse, allmagt, wishet och godhet, Menniskans ursprung, beroende af et Högre Wäsende och danande för et bättre lif, än det närwarande, bör underwisningen i andra kunskapsgrenar, efter hwars och ens beskaffenhet, föra och medwerka, men förnämligast Philosophie, Moral och Sedolära, hwilka, näst Gudaläran, äro de wigtigaste i afseende på unga sinnens bildning til Christelig och Samhälls dygd. Lärare i dessa wetenskaper åligger det derföre, at framställa dem på et sätt, som icke strider emot Religionens grundwalar eller dem undergräfwer, och, för at i Borgerligt hänseende upfylla ändamålet, gifwa rätta begrepp om menniskans pligter, om hennes behof af borgerliga Samhället, om naturlig och borgerlig Lag, om Lagars okränkta helgd, om nödwändigheten af lydnad emot Öfwerheten, trohet emot Konung och Fädernesland, samt rättwisa och sedelighet i upförande. De böra troget afhålla sig från de willosatser, hwilka, i senare tider, på et rysligt sätt sönderslitit Samfundsbanden, och icke nämna de meningar, som til sådane upträden gifwit anledning, utan för at dem behörigen wederlägga. Framför alt böra de söka, jemte inskärpandet af en sann Moral och Sedolära, öfwertyga om otilräckligheten af all mensklig wishet och nödvändigheten af en uppenbarad Religion. Til winnande af dessa ändamål är äfwen Wår Nådiga wilja, at alla Läroböcker, som nyttjas eller komma at nyttjas, med all sorgfällighet granskas, på sätt Wi särskilt wele i Nåder förordna; men tillika öfwertygade, at genom de bästa Föreskrifter och Läroböcker föga winnes, om tilsyn och werkställighet saknas, hafwe Wi ej allenast på det alfwarligaste härmed welat ålägga alla Ephori, at sorgfälligt tilse, at hwad Wi förordnat, blifwer efterlefwadt och Wåre Nådiga afsigter upfylde, utan ock, at ingen må til Lärare wid Scholor eller Gymnasier antagas, som icke, i lära och lefwerne, wisat sig en rätt Christen, är fri från willomeningar i Religion, och känd för rena seder, så at han ej endast genom underwisning, men äfwen med efterdömen, kan blifwa Ungdomen nyttig; Och ehuru ogerna Wi föreställe Oss, at någon afwiker från hwad Wi nu gifwit tilkänna wara Wår Nådiga afsigt och wilja, hafwe Wi likwäl sluteligen welat förklara, at, i dylikt fall, en sådan Lärare, jemte det han anses med Wår onåd, skal gå i mistning om den befordran och Nådiga hugkomst, hwarom äldre Författningar och nu äfwen

denna Schol-Ordning försäkra samwetsgranne och nitiske Lärare.

I tillämpning af de sålunda i Nåder utstakade och alla wederbörande til noggrannaste i akttagande och efterföljd åliggande grunder och gifne Nådiga befallningar, wele Wi i alla de särskildte delar, hwilka wid Scholor och Gymnasier ej mindre leda til underwisningens werksamma befrämjande, än höra til desse Läro-Werks ordenteliga styrelse, hafwa i Nåder på försök och til efterföljd under fem år stadgat och förordnat på sätt, som följer.

I. Cap.

Om Lärares tilsättande wid Scholor och Gymnasier, samt hwad dermed gemenskap äger.

§. 1.

Biskop och Consistorium äga hwar i sit Stift tilsätta Lärare wid Gymnasium och Scholorne, och förse dem med Fullmagter, som af Biskoppen och Consistorii Ledamöter efter wanligheten underskrifwas. Dock förhålles dermed i Hufwudstaden, äfwen som å wissa andra orter af Riket, efter särskilt förordnande. Wid Lectorers utnämnande, som tillika blifwa Ledamöter i Consistorium, i akttages hwad Allmänna Lagen i 1. Cap. 6. §. R. B. stadgar.

§. 2.

Til Lärare wid Scholor och Gymnasier skola utses och förordnas af Stiftets Barn sådane Personer, som både förut, och genom den pröfning här nedanföre stadgas, wisat sig äga grundelig insigt i de til den lediga sysslan hörande wetenskaper, öfning och erfarenhet uti underwisningen, och gåfwa, at med lätthet och tydlighet meddela andra sin kunskap. De skola ock äga witnesbörd om et gudfruktigt, ärbart och alfwarsamt lefwerne, samt så fogligt sinne, at de genom sit umgänge med ungdomen må winna des aktning, kärlek och tilgifwenhet. Ej må wid desse sysslors förgifwande afseende hafwas på något

annat framför dessa egenskaper; och de, som dem äga i högre grad, böra altid äga företrädet. Äro de sökande derutinnan aldeles jemnlike, må en längre tjenstetid komma i betraktande, så framt den ej redan medfört, eller snart skal medföra, trötthet wid det trägna underwisnings-arbetet. Hwad åter Kyrko-Scholorna i Stockholm beträffar; Så wele Wi i Nåder tillåta, at til Lärare-sysslorna derstädes, sökande utur andra Stift äfwen må äga rättighet, at sig anmäla och befordran winna.

§. 3.

På det Biskopp och Consistorium må sjelfwe kunna utröna den skickeligaste af dem, som inom den för ecclesiastique-befordringar i allmänhet föreskrefne tiden, sig til den lediga sysslan anmält, skal med dessa hwar för sig på följande sätt förhållas: 1:o Skal den sökande til en Lectors, Rectors eller Conrectors ledighet, wid sin ansökning bilägga sit Candidat Examens Protocoll, som wisar hwad intyg han då af hwarje Professor erhållit om sina framsteg i Språk och Wetenskaper. 2:o Skal den sökande, om han från Academien sin befordran söker, förete bewis, huruwida han sig winlagt om kunskap i Pedagogique och Didactique. 3:o Skal hwarje sökande, ehwad han på annat ställe specimenerat eller icke, genom en Disputations-Act i Gymnasium uti Biskoppens, Lectorernes och Ungdomens närwaro, öfwer sådane Theser, som med den sökta Sysslans Läroämnen äga närmaste gemenskap, ådagalägga så wäl sin insigt deruti, som sin färdighet, at lätt och på rätt Latin utföra sina tankar; hwarwid, utom de wanliga Opponenterna, Ephorus eller någon af Consistorii Ledamöter, samt en och annan af andra närwarande, måga widare utforska och pröfwa den sökandes grundeliga kunskap och lärdom. 4:o Skal han förklara och förhöra ungdomen i något stycke, som af Ephorus upgifwes. 5:o Förelägges honom til genomseende och rättande et af någon Lärjunge upsatt Latinskt scriptum, då han på stället wisar felen deruti och skäl til de ändringar och rättelser, som göras. 6:o Som til Collegat i Trivial-Scholorna helst sådane sökande böra befordras, som med heder erhållit Magistergraden; skola ofwannämnde prof, med undantag af Disputation, af dem, äfwen wid antagandet fordras. Colleger erhålla

ej Fullmagter på denna Beställning i wiss Class, utan äger Ephorus med Consistorium, at de antagna Colleger i den Class til underwisning nyttja, der de pröfwas mäst skickliga och lämpeliga; dock utan inskränkning af det anseende och de förmoner, hwartil deras Fullmagts datum och ålder i tjensten dem berättigade göra. De, som til Apologister söka befordran, böra i synnerhet upte wederbörliga bewis, at de wid Academien winlagt sig om de Mathematiska Wetenskaperna. 7:o Conrectorer, som wid sin sysslas erhållande aflagt ofwannämnde prof, äfwen speciminando med disputation, och sedan under wederbörandes tilsyn densamma med flit och skicklighet föreståtl, må, då de til Rectorat söka befordran, befrias från ny pröfning; men söker Rector eller Conrector flyttning til Lectorat i Gymnasium, må ofwan anförda pröfning äga rum. När nu alla Sökande på ofwannämde sätt sina bewis företedt, och sina prof aflagt, utnämner Biskoppen, med upgifwande af sina skäl, den af de Sökande, som i alla afseenden, och synnerligen i gåfwan at underwisa, befunnits äga största skickligheten, hwarwid Consistoriales äga hwar för sig sina påminnelser afgifwa. Blifwe den Lector, som mästa rösterna undfått, hwarwid Biskoppens röst, i anseende til des dubbla egenskap af Präses och Ephorus, beräknas för twänne.

§. 4.

Då alla Språk och Wetenskaper, som på Gymnasium förehafwas, i allmänhet förtjena lika upmuntran, och en Lector, som sin syssla med heder länge och wäl förestått, säkert kan förmodas derwid göra Lärowerket bättre gagn, än om han för någon förbättring af sin inkomst skulle söka och erhålla flyttning til en annan Lection, som antingen aldrig eller åtminstone ej på längre tid warit hans yrke; Så skola wid Gymnasierna hädanefter icke, som wanligt warit, Lectionerna, utan endast Lectorernes löner wara ombytliga. Således skal wid yppad ledighet af et Theologiä- Lectorat, den Philosophiä Lector, som warit den afgångna i rum och ordning närmast, om han är eller wil blifwa Prestwigd, med bibehållande af den syssla han förestår, tilträda den förres lön, präbende Pastorat och andra innehafde förmoner; och alle de öfrige sedan under

samma wilkor, den ena efter den andra i ordning, efter ålder i tjensten inom Werket.

§. 5.

Den, som efter föreskrifne pröfning, blifwit til Lector utnämnd och med Fullmagt försedd, skal wid sysslans tilträdande, efter föregången bön och åkallan om Guds bistånd och wälsignelse, uti Biskoppens och Consistorii samt Ungdomens närwaro i Gymnasium aflägga, jemte den wanliga Tro- och Huldhets-Eden, följande Embets-Ed:

"Uti den sanna Ewangeliska Läran, som i den Heliga "Skrift, och de antagne Symbola, Augsburgiska Bekännelsen och "de öfriga Symboliska Böckerna författad är, skal jag til min "död trogit och stadigt framhärda, och hwarken hemligen sjelf "hysa, eller hos mina Lärjungar och andra söka intrycka några "satser, som deremot strida. Det mig anförtrodde Embetet skal "jag med all trohet och flit efter bästa wett och förmåga för-"rätta, efter de Kongl. Stadgar, som för Gymnasier och Scholor "redan äro eller widare kunna gjorde blifwa, och i följe deraf "hwad i synnerhet underwisningen angår, grundeligen och "tydeligen, med foglighet och utan otidig hård medfart för "Ungdomen föreställa hwad honom nödigt och nyttigt är, at "lära och weta. Jag skal ock hafwa flitigt inseende på des för-"hållande i seder och lefnad, och altid til gudsfruktan och dygd "förelysa med eget efterdöme. Mina Förmän skal jag altid wisa "tilbörlig wördnad och hörsamhet, och bemöda mig, at med "mina Embetsbröder lefwa i enighet och wänskap. I öfrigt "wil och skal jag med all åhoga befrämja, hwad jag finner "lända til Lärowerkets bästa; så at Guds ära framför alt sökes, "den Ewangeliska Läran i sin renhet bibehålles, och det all-"männas tjenst, genom den mig anförtrodda Ungdomens rätta "handledande, befordras. Så sant mig Gud hjelpe til lif "och själ".

Hwarefter den tilförordnade Lectorn skal sluta med et Latinskt Tal öfwer något ämne, som med den tilträdda sysslans yrken äger närmaste förbindelse. Likaledes skal den, som til Rectorat eller Conrectorat ordentelig befordran och Fullmagt erhållit, af Ephorus eller Scholans Inspector i Lärarnes och

Ungdomens närwaro, efter hållen bön, i sysslan inställas, då han föregående Trohets- och Embets-Ed aflägger, och sedan håller et Tal på Latin i något til sysslan hörande ämne. Colleger inställas, efter aflagd Ed, uti de öfrige Schol-Lärarnes och Ungdomens närwaro, af Scholans Rector, som, efter föregången bön, håller et kort Tal på Swenska med förmaningar så til Läraren, som til Lärjungarne, at i Gudsfruktan winlägga sig om deras ömsesidiga plikters samwetsgranna i akttagande.

§. 6.

Pedagogier och mindre Barn-Scholor i Städerna och på Landet, antingen de af Kronan, Staden eller Soknen underhållas, stå i hwarje Stift under Biskoppens och Consistorii allmänna styrelse och tilsyn, så hwad Lärares tilsättande, som underwisningens inrättning och framgång i allmänhet rörer; Men närmaste upsigten deröfwer, at så wäl Läraren som Barnen upfylla sina plikter, tilkommer Kyrkoherden i Församlingen; hörande wid Prost-visitationerne närmare efterfrågas, huru sig dermed i alla afseenden förhåller. Härwid undantages likwäl den händelse, då någon särskild och wederbörligen godkänd Författning om Scholans styrelse och Lärares tilsättande annorlunda förordnar.

II. Cap.

Om Barns och Ynglingars intagande i Scholan, upflyttning til Gymnasium, och försändning til Academien.

§. 1.

På det afsigten och ändamålet med de för den offenteliga underwisningen inrättade allmänna Lärowerk, Scholor och Gymnasier, må så mycket säkrare främjas och winnas, åligger det Biskopparne, hwar i sit Stift, och andre wederbörande, at wid visitationer och andra tilfällen medelst tjenliga föreställningar råda och upmuntra Allmänheten, särdeles dem, som ej äga nog insigt eller tid, at sjelfwe wårda och leda sina Barns

underwisning, at de heldre försända dem til Allmänna Läroställen, än förtro dem til enskilda Huslärares handledning; men wil någon, som dertil förmögenhet äger, icke des mindre heldre nyttja detta senare underwisningssätt för sina Barn, må det wäl icke wägras; dock bör den Studerande, eller annan, som dertil antages, med wederbörandes intyg styrka, dels sin insigt i Underwisningsläran, dels sina framsteg i de Elementariska Wetenskaper, som hos en Barn-Lärare eller Informator nödige äro, enligt Kungörelsen af den 15 Martii 1803; Och äga Biskopparne och Consistorierne så sjelfwe, som genom Prostarne och Kyrkoherdarne, deröfwer hafwa noga tilsyn, och söka på tjenligt sätt rätta, om wid den privata underwisningen något skulle finnas förelöpa, som kan leda til Ungdomens skada och det Allmännas otjenst.

§. 2.

Ingen må förmenas, at blifwa i Scholan intagen, som hafwer ifrån Kyrkoherden på den ort, der hans Föräldrar, Anhörige eller Förmyndare bo, eller ifrån den Lärare eller Skolmästare, hwars underwisning han njutit, et godt witnesbörd, samt intyg, at han är frisk och sund, och ej med någon smittsam sjukdom behäftad. Anmäler sig någon wid mognare år til inskrifning i Scholan, må Inspector och Rector pröfwa ändamålet för hans begäran, och, efter beskaffenheten deraf samt omständigheterna, honom antingen afråda, afwisa eller antaga; och derwid noga tilse, at icke Schol-Inrättningen må emot sin hufwudafsigt af någon missbrukas.

§. 3.

Rector må icke i Scholan intaga någon Lärjunge, förr än han med honom förhör anstält och hans gjorda framsteg utrönt; ej heller sedan det skedt, honom i annan Class eller annat rum i Classen insätta, än der han kan sig til nytta fatta de stycken, som föreläsas.

§. 4.

För inskrifning i Trivial-Scholan gifwes Rector af de förmögnare 32 Skill., af de mindre förmögne 16 Skill., och til den

Collega, i hwilkens Class den inskrifne emottages, i anseende til Collegernes swagare lönings wilkor, af de förre En Riksd. af de senare 32 Skill. Wid flyttning utur Scholan til Gymnasium, må ingen afgift erläggas. Wid inträde så i Scholan, som i Gymnasium, gifwes en friwillig gåfwa til Läroställets Fattig-Cassa; Men de, som weterligen äro utfattige, blifwa ifrån alla dessa utgifter befriade.

§. 5.

Skulle någon Yngling, som upnått 12 til 14 års ålder, efter några års schol-gång, tydeligen utmärka en så slö och trög fattningsgåfwa, eller ock et så wanartigt och oböjligt sinnelag, at Lärarnes möda på honom fåfängt anwändes, skola hans Föräldrar eller Förmyndare af Rector derom underrättas, och tilstyrkas at i tid honom på annat sätt förese, och han sedan ifrån Scholan skiljas. Samma Lag ware äfwen wid Gymnasierna, om der någon, oaktadt föregångna alfwarliga föreställningar och warningar, sig så både til seder och kunskaper försämrar, at han ej widare lidas må; Och hålle wederbörande Ephorer, wid answar, alfwarsam hand deröfwer, at sådane icke må, sig sjelfwe til skada, sina Kamrater til hinder och förförelse, och Lärarne til beswär, wid Underwisningswerket fruktlöst förspilla sin tid.

§. 6.

De Ynglingar, som från Trivial- eller andra mindre Scholor, med wederbörliga witnesbörd afsände blifwit, at i Gymnasium antagas, skola, wid ankomsten, af Rector, helst i Ephori eller Inspectors öfwerwaro, noga förhöras i de stycken, som i Trivial-Scholan förehafwas. Finnes då någon ej wara deruti så för sig kommen, som til inträde uti Gymnasium nödigt är, bör densamma återwisas til Scholan, til des han hunnit blifwa så underbygd, at han med nytta kan begagna sig af den Gymnastiska underwisningen. Ej må någon Yngling ifrån en til annan Schola flyttas och der antagas, utan det sker med Föräldrarnes eller Förmyndarnes goda minne, och skal han då hafwa wederbörande Rectors och Skolmästares betyg

om sina framsteg och förhållande under den tid han wid Scholan tilbragt, och at han ej för okynne eller oskicklighet blifwit derifrån förwisad.

§. 7.

Biskoppen och Lärarne wid Gymnasium böra, medelst flitiga och alfwarsamma föreställningar, söka, at hos Ynglingarne qwäfwa och förtaga den skadeliga lust och trängtan de gemenligen hafwa, at i förtid och innan de hunnit winna nödig mognad och stadga, begifwa sig til Universitetet; Och skola derföre i synnerhet de, som ärna framdeles i Embetsmanna wägen söka befordran, icke försändas til Academien, eller wid answar der, under hwilken förewändning som helst, antagas, förrän de äro wäl och förswarligen grundade i de Språk och Wetenskaper, som i Gymnasium förehafwas, besynnerligen i dem de hwar efter sin böjelse och syftemål böra förnämligast idka, samt jemwäl äro i sin lefnad och upförande så stadgade, at de kunna med någon säkerhet lemnas på egen hand. Detta skal helst i Biskoppens eller Inspectors öfwerwaro, genom anställd Examen, af Lärarne utrönas, och hwarjes yttrande deröfwer, i Protocollet intagas.

§. 8.

Som i de Trivial-Scholor, ifrån hwilka Lärjungarne härtils wanligen blifwit försände til Academien, icke den fullständigare underwisning kan erhållas, som wid Gymnasierna gifwes, och det felande deruti således måste, wid ankomsten til Hög-Scholan, med dryg kostnad och tidspillan, genom enskild handledning derstädes ersättas; så skola hädanefter de Ynglingar, som genomgått Trivial-Scholan, affärdas med behörigt Testimonium antingen til något Gymnasium eller Cathedral-Schola, der de lättast och säkrast winna den mognad och stadga, som fordras, för at med nytta afhöra de Academiska föreläsningarne; så framt de icke, genom en i Ephori, eller dens närwaro han i sit ställe förordnar, anställd Examen, kunna fulltyga sådane insigter, at de med nytta kunna betjena sig af den Academiska underwisningen.

§. 9.

Har någon stadgad Yngling, som icke ärnar framdeles uti Embetsmanna wägen söka befordran, redan walt et sådant yrke eller lefnadssätt, som i en eller annan wetenskap eller öfning fordrar Academisk underwisning, må Rector Scholä eller Gymnasii lemna honom sådant witnesbörd, som wisar huru lång tid han wid något af dessa Lärowerk tilbragt, hwad framsteg han der gjort, huru hans upförande warit, och i hwad upsåt och föresatts han nu åstundar blifwa wid Academien inskrifwen, med flere til ändamålet hörande omständigheter. Reser någon i förtid ifrån Scholan eller Gymnasium til Academien, under förewändning, at nyttja privat handledning, och icke kan med Rectors witnesbörd och intyg wisa, at han med Föräldrars eller Förmyndares samtycke, af giltiga skäl och omständigheter föranlåten, men ej af sjelfswåld, lättsinnighet eller andra sämre orsaker, förwexlat den offenteliga uti enskilt underwisning, skal han ifrån Academien, til någon Schola eller Gymnasium återwisas.

§. 10.

De Witnesbörd eller Testimonier, som af Rectorerne, hwilka endast äga sådane utfärda, lemnas åt Ynglingar, som ifrån Scholor och Gymnasier utgå til Hög-Scholan, andra Underwisningswerk eller Näringarne, skola skrifwas på Swenska och wid answar icke annorlunda, än efter Lärjungarnes werkeliga större eller mindre framsteg, skicklighet och förhållande inrättas. Deruti bör noga utsättas, hwad snillegåfwor Innehafwaren äger, och med hwad flit han dem odlat; Om han något wisst yrke och lefnadssätt ännu utwalt, hwilka wetenskaper han i afseende derpå i synnerhet idkat och hwilka framsteg han deruti gjort; Hurudant hans upförande och lefnad warit under lärotiden m. m.; Och skal detta intyg, wid Academien eller på det ställe, han antagen warder, för framtiden förwaras. Alla sådane Witnesbörd skola, innan de lemnas Ungdomen i händer, af Ephorus eller Inspector genomses, pröfwas huruwida de med Examens-Protocollet instämma, och af honom påteknas, at Ynglingen med hans bifall blifwit ifrån Scholan eller Gymnasium dimitterad. Ware ock hwarje Yngling, som ifrån något offenteligt Underwisningswerk utgår til Näringarne, förbunden,

at taga wederbörandes intyg om sina ägande kunskaper och sit upförande under den tid, han nyttjat underwisningen, och böra dylika Testimonier för dem, som ärna fullfölja sina studier, skrifwas på charta och lösas med 32 Skill., men för dem, som gå til näringarne eller andra yrken, ocharterade och gratis utgifwas.

§. 11.

Rectorer wid Scholor och Gymnasier skola årligen wid Sommar-feriernes början, genom Inspector-Scholä och med des påskrift til Biskoppen och Consistorium insända omständeliga Berättelser om hwarje Läroställes tilstånd och beskaffenhet; och deruti upgifwa Förtekning på de Lärjungar, som under förflutna året nyttjat underwisningen, med hwarderas ålder och födelse-ort, föräldrar, inskrifnings-år, seder och wilkor, efter det Formulaire, som af Ephorus föreskrifwes, samt huru många blifwit til Academien eller andra Underwisningswerk försände, eller ock wändt sig til Näringarne, samt om någon blifwit, såsom oskicklig eller wanartig ifrån Lärowerket afwisad, med mera, som upfostringens drift och behöriga skötsel röra kan. Af dessa berättelser insänder Biskoppen och Consistorium korta sammandrag til Cantzlers-Gillet, som i kraft af åliggande wård och upsigt öfwer Upfostringswerket i Riket, deraf inhemtar hwarje Läroställes beskaffenhet, och befordrar hwad til des förbättring tarfwas.

III. Cap.

Om Lärares och Lärjungars pligter, och Underwisningen allmänhet.

§. 1.

Lärarne i Scholor och Gymnasier fullgöre samwetsgrant sina Embets och Christendoms pligter, och ware i Ungdomens handledning trogne och flitige, samt så foglige, at ingen hård och otidig medfart brukas, då icke en nödig aga för fortfarande lättja eller odygd äger rum. De skola ock altid föra en ärbar

och ostrafflig lefnad, så at Ungdomen i dem har en upbygglig eftersyn til dygd och goda seder. Skickar sig någon annorlunda, warde han först af Rector och sedan af Ephorus alfwarligen warnad, och andra gången, efter öfwerläggning med Consistorium, på någon tid satt ifrån sysslan. Bättrar han sig ändå icke, må Consistorium honom, såsom aldeles oskicklig, ifrån Embetet skilja.

§. 2.

Wid Läs-terminens början skola Lärarne altid wara wid Lärostället tilstädes: och må icke någon Lärare wid Schola eller Gymnasium, genom onödiga resor, eller andra sjelftagna sysslor, sin anförtrodda tjenst försumma, ej eller Rector sådant tillåta. Sker annorlunda, blifwe den försummelige, ware sig Rector eller annan Lärare, för Ephorus til rätta ställd och alfwarligen tiltalad, samt, om han sig härutinnan andra gången förbryter, med någon plikt til Werkets Cassa belagd. Uteblifwer Lärare öfwer åtta dagar, utan tilstånd eller laga förfall, förfares efter hwad i föregående 1. §. stadgadt är.

§. 3.

Lärarne ware derom högst sorgfällige, at en sann Gudsfruktan tidigt warder i Ungdomens hjerta inplantad; til den ändan bör deras arbete i Lärorummet dageligen begynnas och slutas med bön och åkallan til Gud om nåd och wälsignelse, samt Salighetsläran altid med sådan tillämpning föredragas, at, då förståndet uplyses, wiljan äfwen hos Lärjungarne må förbättras. Likaledes bör af Lärarne intet tilfälle försummas, at uti dessas, för alla intryck öpna sinnen, rotfästa wördnad för Konungen, lydnad för Lagarna och kärlek för Fäderneslandet: på det de ifrån deras spädaste år måtte danas til trogna undersåter, som icke blott af pligt, utan af otwungen böjelse äro tilgifne den Regering, Försynen dem och deras Fosterland tilförordnat. De böra ock tilhållas, at i seder och lefnad beflita sig om et dygdigt och anständigt upförande, så emot alla i gemen, som mot sina Förmän, Lärare och hwarandra i synnerhet; och skola derföre alla vexationer, all tractering wid flyttningar til högre Classer eller Gymnasium, alt spel med kort,

tärning eller dylikt, och alla, til oordning ledande tidsfördrif, wara Ungdomen strängt förbudna.

§. 4.

Uti underwisningen skola Lärarne med lika öm sorgfällighet för alla lämpa sig efter Lärjungarnes begrepp, så at desse, efter hwart och et läroämnes beskaffenhet, ledas ifrån det lättare til det swårare, samt at af inhemtade riktiga grunder draga riktiga slutsatser. Minnet bör ifrån början öfwas genom lämpelig utanläsning, men ingen utanläxa gifwas, som icke förut til sit ordaförstånd blifwit förklarad, och af Lärjungarne fattad; och böra de methoder för hwarje läroämne följas, som icke allenast i minnet intrycka det som skal läras, utan tillika öfwa och odla förståndet och fattningsgåfwan, samt wäcka och skärpa omdömet och tankekraften. Underwisningen bör ej skynda från et ämne, innan det är wäl fattadt, och både i minnet och förståndet inprägladt, samt ej gå fortare, än Lärjungarne, utan för mycken och otidig spänning af sin fattningsförmåga hinna den följa. En jemn underhållen repetition af det redan fattade och för detsamma af Lärjungarne fordrad redogörelse bör icke försummas. Hwarken wid Gymnasium eller Scholan böra förklaringarne öfwer de för underwisningen föreskrifna ämnen wara widlyftigare, än at Läroböckren på wiss utsatt tid hinna från början til slut genomgås, och Ungdomen ej uppehållas med för deras ålder och behof mindre passande undersökningar, hwilka böra besparas til den fullständigare wetenskaps-odlingen wid Academien, hwartil Scholä- och Gymnasii-underwisningen är at anse, såsom en nödwändig förberedelse.

§. 5.

Under böntimman, så i Scholan som i Gymnasium, skal en af Lärarne oundgängeligen wara tilstädes och tilse, at Ynglingarne stilla och skickligen förrätta sin andagt. Efter morgonbönen läses af någon bland Lärjungarne et eller twå capitel i Bibeln, i synnerhet af Nya Testamentet, på det sätt, at Läraren, så widt tiden tillåter, strax efter upläsningen, korteligen wisar des innehåll och sammanhang, utreder det, som tarfwar

förklaring och, utur hwarje mindre afdelning, utdrager de deraf flytande lärdomar och lefnadsreglor, dem han i Ungdomens minne och hjerta inskärper, samt, för at derunder fästa allas upmärksamhet, låter strax derpå, nu en, nu en annan, på lika sätt uprepa capitlets innehåll och hwad i anledning deraf blifwit af honom föreståldt. Senare hälften af dagarne i weckan böra de mer för sig komne af Ungdomen tilhållas, at under hans handledning sammaledes utreda det upläste capitlet eller stycket; och böra til den ändan Lärjungarne altid, efter råd och lägenhet, wara med Swenska Biblar eller tjenliga Utdrag deraf försedde.

§. 6.

Wid den allmänna Gudstjensten, der Ungdomen, så ofta icke sjukdom, eller andra giltiga hinder det förbjuda, bör sig flitigt infinna, skola Lärarne skiftewis wara tilstädes på et sådant rum i Kyrkan, at de derifrån kunna hafwa samteliga Lärjungarne under sina ögon; och efter Gudstjenstens slut skola desse samlas i Scholan och Gymnasium, då på förra stället den Schol-Lärare, och på det senare den Lector eller Adjuncten, som senast haft böneweckan, anställer med dem predik-förhör, och låter dem göra reda för det de under Gudstjenstens biwistande hört och lärt. Med mycket unga eller annars til helsan ömtåliga och af fattigdom illa klädde Schol-barn, bör likwäl tilses, at de icke genom kyrkogång wid sträng köld eller owäder taga skada til sin helsa.

§. 7.

Då Flyttningsförhören blifwa, som de böra, ordentligen och owäldigt anställda, och flyttningarne derefter ske, kan wäl ej annat hända, än at de Ynglingar, som äro i det närmaste lika för sig komne, blifwa i läsningen satte tilsammans; men som i de Classer, der tu år tilbringas, mycken skilnad blifwer mellan Superiores och Inferiores, med hwilka dock samma läroämnen måste förehafwas; så böra Lärarne wara högst sorgfällige, at Lärjungarne ej blifwa hwarandra hinderlige, och at underwisningen så anställes, at alla deraf winna förkofring. Finnes någon Lärjunge af sådan fattningsgåfwa, flit och arbetsamhet,

at han går fortare fram än de andra hinna honom följa, må han icke hindras eller hållas tilbaka, utan tagas under en synnerlig wård, dock så at ej de öfrige derigenom försummas och blifwa lidande. För at upmuntra Barnen sins emellan til täflan i flit, dygd och sedighet, må Läraren i Classen, efter samråd med Rector, äga magt at flytta en flitig öfwer den försumligare; dock med löfte, at denne skal återfå sit rum, då han sig märkeligen förbättrat: I öfrigt må Lärjungarnes ordning och det rum, hwartil en hwar af dem wid flyttnings-examen gjort sig förtjent, ej utan skälig orsak förändras.

§. 8.

Ungdomen bör dageligen biwista underwisningen i Lärohuset ifrån läsetidens början til des slut. Kan någon för gällande orsak och hinder icke i rätt tid sig wid Lärosätet infinna, eller nödgas han i otid derifrån afresa, skal det i förra händelsen med tilförlitliga bewis och intyg gifwas Rector förut tilkänna, och i senare händelsen Rectors tilstånd sökas. Sker det icke, ware en sådan antingen sina prämier för den terminen förlustig, eller ock med någon annan tjenlig correction ansedd. Blifwer han sedan längre tid borta, och finnes wid återkomsten til någon märkelig del hafwa förglömt hwad han förut lärt, skola innan han åter intages, nya inskrifningspenningar til Schol-Cassan för honom betalas, och må han då icke få annat rum än det, han efter sina kunskaper erhålla kan. Den Yngling, som utan giltigt förfall, och blott af sjelfswåld och lättja under läse-terminerna uteblifwer, skal första gången warnas, och andra gången hos Inspector eller Ephorus få föreställning; sker det sedan, underrättas Föräldrarne och Förmyndare derom, och om derpå ej bättring följer, förwises den försumlige ur Scholan.

§. 9.

I Scholan och Gymnasium skal Ungdomen på klockslaget infinna sig, altid ren, snygg och hyfsad, men utan all yppighet och granlåt i kläder och putsning; samt wid ditkomsten hwar och en strax intaga sit rum, och der i stillhet förblifwa. Äfwen-

ledes åligger det Läraren, at ofelbart genast wid lästimmens början wara tilstädes.

§. 10.

All skada och åwerkan, som af Ungdomen göres på fönster, böcker, chartor, glober, eller andra til underwisningen tjenande och inom eller utom Lärohuset warande saker, bör af den förwållande strax ersättas och godtgöras. Alt kitsligt ritande, skärande eller annan skadlig åtgärd på wäggar, bord, bänkar, m. m. ware wid aga förbuden. Då ej någon wiss kan upgifwas såsom uphofsman, bör denna ersättning tagas af Classens prämie-penningar.

§. 11.

Så länge Ynglingarne biwista den allmänna underwisningen wid Scholor och Gymnasier, rätteligen nyttja de dem i författningarne förunnade friheter, och flitigt anwända läsetiden til förkofring i sina yrken, kunskaper och seder, må, ehwar de ock under loftiderna wistas, ingen dem förolämpa, eller med olagligt twång dem hindra, at på lofligt sätt något til sit understöd förtjena. Blifwer någon af torftiga wilkor under läsetiden sjuk, må han af Werkets Cassa njuta något understöd til skötsel och uppehåll; och, om han dör, bör Rector besörja, at han får fri begrafning. Wårde ock Rector noga, at Ungdomen altid oförkränkt åtnjuter sina tilständiga friheter, förmoner och rättigheter.

IV. Cap.

Om Lärarnes wid Scholor och Gymnasier lön och befordran, samt Ungdomens understöd, m. m.

§. 1.

Lärare wid Scholor och Gymnasier skola icke allenast bibehållas wid de löner och förmoner, som 1652 års Stat, Presteståndets Privilegier, och andra Kongl. Förordningar dem tillägga, utan ock deri erhålla den förbättring, som tid, tilfälle

och lägenhet widare medgifwa, til upmuntran för dem under deras trägna och mödosamma arbete; och på det de måtte så mycket snarare kunna befordras til förmonliga wilkor, skola så hädanefter som hittils, deras tjenste-år räknas dubbla; och skal det åligga Biskopparne och Consistorierne, samt andra wederbörande, at hafwa sig deras befordran om hjertat; så at de efter skicklighet och förtjenst åtminstone efter 10 eller 12 års tjenstetid wid Underwisningswerket, måtte blifwa til andra tjenliga Beställningar förhulpne; såsom ock Wi, när de wederbörligen blifwa til Regala Pastorat i underdånighet Oss föreslagne, eller ock, i stöd af Wårt Nådiga Förordnande under den 14 September 1802, sig hos Oss omedelbarligen, äfwen utom Förslag, i underdånighet anmäla, wilje derå hafwa det Nådiga afseende, hwartil omständigheterne wid hwarje särskilt tilfälle föranleda; men på det desse Lärare måtte, innan de blifwa aldeles uttröttade, så mycket lättare winna befordran til större eller mindre prestlägenheter, böra de af wederbörande Ephorus anmanas, at dertil göra sig skickelige medelst öfning i predikande, och andra presterliga förrättningar, i synnerhet under Ferierna och eljest, så ofta det kan ske, utan at underwisningen derigenom eftersättes och lider. Hafwer någon af egen böjelse under hela sin tid förblifwit wid et Underwisningswerk, och sin syssla berömligen til Ungdomens märkliga båtnad förestått, må han efter omständigheterna, dem Biskoppen och Consistorium äga at pröfwa, njuta någon förbättring i sina wilkor, när tilgång dertil gifwas kan; och då ålderdom eller sjuklighet ej tillåta honom widare tjena, skal han erhålla tjenstfrihet, med bibehållande af tre fjerdedelar af sin lön, så länge han lefwer.

§. 2.

För Schol-Lärare, som wäl och länge skött sina sysslor, må Hjelpeprester och Capellaner i befordrings-wägen ingalunda föredragas, då alt annat är lika, så framt icke desse förut wid något Underwisningswerk tjent; och til Kyrkoherdar i de Församlingar, hwarest är Trivial-Schola eller Gymnasium, skal Biskoppen och Consistorium helst föreslå sådane män, som sjelfwe wid Lärowerken med heder och beröm anwändt sin tid och möda, på det, genom dessas erfarenhet i hwad til under-

wisningens drift och skötsel hörer, den wigtiga delen af deras Embete, at under Ephori frånwaro, hafwa öfwer Lärowerket inseende, måtte så mycket bättre fullgöras.

§. 3.

De Embetshus och Gårdar, Schol-hemman, Ägor och andra Lägenheter, som blifwit Lectorer och Schol-Lärare antingen af Kronan eller Städerna anslagna, eller ock af enskilta donerade, skola de i kraft af Författningarne oqwalt behålla; och uti de Städer, der efter Prest-Privilegierne Embetsgård för Trivial-Scholans Rector ännu icke finnes, böra Magistraten och Borgerskapet ofelbart en sådan anskaffa, och skal, intil des det skedt, Rector årligen af Stadens Cassa njuta den hushyra, som genom öfwerenskommelse är efter hans stånd och wärde, samt ortens beskaffenhet afpassad, hwarom, i händelse af upkommande twist, Landshöfdingen och Consistorium äga, at gemensamt beslut fatta.

§. 4.

De Stipendier, som af Kronan eller enskilda personer redan äro, eller widare warda Ungdomen wid Scholor och Gymnasier förunnade, skola, enligt deras första inrättning, förblifwa orubbade; och bör Biskoppen med Consistorium noga tilse och deröfwer hand hålla, at Gifwarnes wilja och förordnande icke i någon del öfwerträdes; Wårde ock genom wederbörande, at medlen riktigt och i rätt tid inflyta, samt insände deröfwer verificerade Räkningar til Wår och Rikets Kamar-Rätt, enligt Wåre Nådiga Förordnanden af den 24 April 1788 och den 10 October 1806.

§. 5.

De så kallade Djekne-penningarna, som enligt 1624 års Riksdags- Beslut äro anslagne dels til lön för Collegerne i Scholan, dels til prämier och understöd för Ungdomen, upbäras på Landet af Kronans Upbördsmän, efter Wårt Nådiga Bref til Consistorierna af den 6 November 1780, och skola af Wåre Befallningshafwande i rätt tid til wederbörande insändas: men med upbörden af de så kallade Terminations-penningar i

Städerna, må förhållas efter förra wanligheten; dock så, at Schol-Lärarne icke sjelfwe, utan genom utskickade, dem insamla.

§. 6.

Det som til prämier för Ungdomen i Scholan och Gymnasium redan är eller framdeles kan blifwa anslaget, warde på wanlig tid och sätt utdeladt; och skola de fattigaste Lärjungarne, om de tillika äro qwicke, flitige och wälartade, samt gifwa godt hopp om wackra framsteg i sina yrken, dermed i synnerhet ihogkommas. Denna utdelning föreslås af Rector, efter öfwerläggning med de öfrige Lärarne, och förslaget granskas sedan af Ephorus, eller i hans frånwaro af Inspector.

§. 7.

Der ej något wisst anslaget är, til widmagthållande af de Trivial Scholä- och Gymnasii-hus, som icke Städerne äro förbundne at sjelfwe bygga och underhålla, skola årligen de wanliga twänne Collecterna öfwer hela Stiftet samlas, och ifrån Prosterierne i rätt tid til Consistorium insändas. Deraf må Rector, hwilken närmaste wården om Lärohuset åligger, på begäran erhålla den summa, som efter upgjordt och af Biskoppen och Consistorium pröfwadt och gilladt förslag, til ändamålet oundgängeligen fordras, så widt Cassans tilstånd och andra omständigheter det medgifwa. Göre ock Rector, sedan arbetet är färdigt, Biskoppen och Consistorium reda och räkning, med bilagde verificationer för de mottagna medlen. Tarfwar Lärohuset hel ombyggnad, förhålles dermed enligt de allmänna Författningarne, och åligger wederbörande, at dertil utse en fri, rymlig, sund och wälbelägen plats, i fall den förra skulle sakna dessa egenskaper. Ej må andra nybyggnader, och aldraminst af träd så nära Schola eller Gymnasium få upföras, at ljus och fri tilgång til Lärohuset deraf hindras, eller det wid timande eldswåda sättes i fara. Ware ock Magistraten och Borgerskapet, som af Lärohusens belägenhet inom deras område ingen ringa båtnad hafwa, altid willige, at befordra dessas förmon, i synnerhet om tomten behöfwer utwidgas, eller någon plantering eller annat anläggas, som til Ungdomens nytta och nöje tjena kan. Hwad Pedagogier och Barn-Scholor wid-

kommer, hålle Biskoppen och Consistorium hand deröfwer, at Städerne enligt deras skyldighet dem med hus och andra förnödenheter på egen bekostnad tillbörligen förse och underhålla.

§. 8.

Lärorummen så i Scholor som Gymnasier skola wara försedda med eldstäder, på det hwarken Lärare eller Lärjungar måga af kölden taga skada til deras helsa eller hindras i deras göromål; och må det wara tillåtit, at antaga en Scholä-Betjent, som besörjer eldningen och städningen, derest tilgång til hans aflöning det medgifwer.

§. 9.

Wid hwarje Trivial-Schola och Gymnasium skal finnas et ordenteligen inrättadt och af Ephorus eller Inspector och Rector underteknadt Inventarium på all samma Lärowerk tilhörig fast egendom, såsom Hemman, Gårdar, Tomter, Wretar, m. m.; äfwensom på alt hwad löst är, til allmänt och dagligt bruk, såsom Böcker, Mathematiska och Musicaliska Instrumenter, m. m. samt på Privilegier, Husesyns-Protocoll, Donationer, Testamenten, Förordningar, rörande Staternas löner och intrader m. m.; hwilket Inventarium, så wäl wid alla ombyten af Rector, som wid de visitationer, hwilka förrättas af Biskoppen sjelf, eller af den han i sit ställe förordnar, bör öfwerses; Och drage Rector försorg, at altsammans, tillika med fullständiga Matriclar öfwer årligen inkomne och afgångne Lärjungar, samt de wid offenteliga förhören hållna Protocoll, finnas i rätt skick och godt förwar.

V. Cap.

Om Böcker och annan Hjelpreda wid Allmänna Underwisningen i Trivial-Scholor och Gymnasier.

§. 1.

Som, utom de Handböcker, efter hwilka läsningen sker i Scholor och Gymnasier, och som i alla ämnen böra wara både flera och likställiga, samt författade i större och mindre Sam-

mandrag, eller Compendier af hwarje wetenskap, efter Ungdomens olika behof och framsteg, äfwen andra Böcker fordras til hjelpreda wid underwisningen, dels för Lärjungarne sjelfwa, dels för Lärarne, och sådana för de förra äro i synnerhet Lexica, eller större och smärre Ordböcker, i både de lärda och lefwande Språken, nätta uplagor af Classiska Auctorer i bägge, Swenska Biblar m. fl., samt för de senare större, så wäl äldre som nyare Werk, särdeles i de til Gymnasii- och Scholä-underwisningen hörande wetenskaper; så böra Biskoppen och Consistorium derom draga försorg, at icke allenast å ena sidan wid Lärowerket altid finnes tilgång på de för Ungdomen behöfliga Böcker af alla slag, och til det möjligen lägsta pris, samt at Lärjungarne tilhållas, at sig dermed efter råd och lägenhet förse; utan ock å den andra, at Lärowerkets Boksamling efter hand, och så wida tilgångarne medgifwa, riktas med goda Hufwudböcker i de Språk och Wetenskaper, som egenteligen wid underwisningen förehafwas, samt goda Glober, Chartor, nödiga Mathematiska och Physiska Instrumenter, m. m.

§. 2.

I sistnämde afseende skal hwarje Gymnasium och Schola hafwa sin egen särskilta Biblioteques-Cassa, och des medel, med Biskoppens och Consistorii minne och bifall, endast til samma behof anwändas. Gymnasii-Bibliotequets wissa inkomst skal wara en liten afgift af hwar och en af Ecclesiastique-Staten, som inom Stiftet winner någon befordran eller annan förmon i tjenste-wägen. Således erlägger til Bibliotequs-Cassan, då Embetet tilträdes, en Biskop Tio Riksd. Sp., en Domprost Sex Riksd., en Lector, Schol-Rector eller Kyrkoherde Tre Riksd., en Regements-Pastor eller Conrector En Riksd., en Collega uti Trivial-Scholan eller Capellan i större Pastorat Tretiotwå Skill., och de i mindre Tjugufyra Sk., samt en som wiges til Prest, Sexton Skill. Hwar och en Yngling, som intages i Trivial-Scholan, gifwer til Scholä-Bibliotequet Fyra och den, som flyttas til Gymnasium Ätta Skill.; för hwilka medel sådane Böcker inköpas, som Scholä-Ungdomen behöfwer, men ej alla kunna strax äga lägenhet at sig förskaffa: dock måge de weterligen fattige af dessa sistnämde för denna utgift

förskonas. Efter en afliden Biskop, Domprost, Lector, Rector, Prost eller Pastor, må Sterbhuset, efter wanligheten, til Gymnasii-Biblioteket insända en eller flera goda Böcker i den dödas Bokförråd, eller i stället erlägga En Riksd. B:co; Och skal den, om Bibliotequet wård hafwer, wid answar derom erindra Consistorium, hwilket äger at infordra och mottaga Böckerna eller Penningarne, och dem til Bibliotequet aflemna.

§. 3.

De Böcker, som på detta sätt tilkomma, äfwen som de, hwilka af andra Werkets och Wetenskapernes gynnare och wänner kunna til äfwentyrs blifwa til Bibliotequet skänkta, skola icke allenast införas i den Allmänna Biblioteques-Catalogen, utan ock til Gifwarnes ständiga minne uti en särskild Bok anteknas. Skulle Boksamlingen således med doubletter belastas, böra de sämre Böckerna utbytas mot andra, som saknas, eller genom Auction för Cassans räkning försäljas.

§. 4.

Gymnasii Boksamling, med de Lärowerkets tilhörigheter, som ej til dagligt bruk wid underwisningen nyttjas, skal i Bibliotequesrummet ordenteligen förwaras, och, der ingen Gymnasii-Bibliotecarie finnes, stå under Gymnasii-Adjunctens wård och answar. Hans pligt är, at, wid wite af ersättning, om något genom hans förwållande eller uraktlåtenhet förloras, infordra Bibliotequets intrader, efter Biskoppens och Consistorii anordning anwända medlen til Boksamlingens ökande och andre förnödenheters anskaffande efter Ephori och Consistorii pröfning, och årligen derföre redo och räkning afgifwa. Han skal ock hålla Böckerna i godt skick och behörig ordning, efter fullständiga Cataloger, och dem för all skadlig åkomma och skingring förwara; hwaröfwer Ephorus eller Inspector äger noga tilsyn hafwa.

VI. Cap.

Om Underwisningen i Trivial-Scholorne.

§. 1.

Wid Trivial-Scholorne och Gymnasierne i Riket bör tillfälle gifwas, icke allenast til den underwisning, som är nödig för Ynglingar, hwilka ämna sig til egenteligen lärda yrken, och til inhemtande af de kunskapsgrunder, som äro nödiga för dem, hwilka i Embetsmanna wägen wilja söka sin fortkomst, utan äfwen för dem, som i näringarna wilja ingå. I anledning häraf hafwe Wi ansedt lämpligast wara, at uti Trivial-Scholorna, med bibehållande af de på Stat redan upförde Lärare-sysslor, och jemwäl af de derwid inrättade fem Classer, den första må blifwa förberedande för alla Scholpiltarne i hwad wäg de söka underwisning; från hwilken Class de, som ämna sig åt Litteraira yrken, i wanlig ordning upflyttas til de i Trivial-Scholorna befinteliga öfriga Classer; men de åter, som wilja förwärfwa sig i Näringarna nyttiga kunskaper, ingå i den för dessa egenteligen bestämda ApologistClassen.

§. 2.

Alla i Städerna på Kronans Stat lönte och inrättade Scholor med en Rector och en eller twänne Colleger, skola hädanefter i synnerhet lämpas til deras gagn, som ämna sig til Näringsidkare, och i följe deraf samma lagar för underwisningen i dem gälla, som här nedanföre för Apologist Classen i Trivial-Scholorne stadgas, så widt dessa lagar dit lämpas kunna, och intil des Wi, efter inhemtade underdåniga Förslag, afpassade för hwarje ställe, derom ytterligare i Nåder förordne.

§. 3.

Ingen kan i Trivial-Scholorne til underwisning emottagas, som icke rent och obehindradt kan läsa i bok både Swensk och Latinsk styl; läsa utantil Luthers Lilla Cateches, känna räkne ziffror och tal och Multiplications-Taflan, samt läsligt skrifwa och sammanbinda bokstäfwerna af Alphabetet.

§. 4.

I den Första och såsom här ofwan nämdt är förberedande Classen underwisas Lärjungarna 1:o I Christendoms-kunskapen efter Luthers Lilla Cateches, med någon allmänt antagen kort och tjenlig förklaring, hwarwid Läraren efter Barnens fattningsgåfwa, söker bibringa dem de nödwändigaste begreppen om Gud, Werlden, Menniskan och hennes kallelse både för tiden och ewigheten, samt ej underlåter något tilfälle, at göra dessa begrepp på wiljan werksamma til dygd och seder. 2:o Läres et antaget tjenligt utdrag af Bibliska Historien. 3:o Sysselsättas Barnen dageligen, at skrifwa Swensk och Latinsk styl efter förskrift. 4:o Öfwas de i ljudelig upläsning ur någon passande bok på modersmålet, efter Språkets art, skiljetekn och meningen. 5:o At til tankegåfwans odling utan ziffror räkna ur hufwudet, och at göra på taflan början med zifferräkning. 6:o Underwisas de och öfwas i urskiljande af de i Grammatican så kallade Partes orationis, för at få skicklighet, at begripa reglorna för rättskrifningen uti hwad språk som helst, och i synnerhet modersmålet . 7:o De, som wilja fortsätta Studierna i Litteraira wägen, böra desutom här lära paradigmata declinationum och conjugationum i Latinska Språket.

§. 5.

De Lärjungar som skola göra Litteraturen til sit hufwudyrke, förflyttas efter behörigen anställd examen, til Scholans Andra Class, hwarest: 1:o Underwisning gifwes i Salighetsläran, efter den antagna förklaringen öfwer Luthers Cateches. 2:o Likaledes i Latinska Språket, hwari underwisningen här med alt alfwar börjas och drifwes med flit och noggranhet, efter någon tjenlig Chrestomatie, och de lättare stycken ur någon Latinsk Auctor eller Elementar-Bok, med ständig tillämpning af Grammaticans och Syntaxens reglor, som nu efter hand inhemtas, och hwarwid förråd af Latinska ord och talesätt fästas i minnet. 3:o Öfwas Lärjungarne dageligen, at mundteligen eller på taflan öfwersätta korta meningar ifrån Swenska på Latin, och at några gångor i weckan författa små och efter framstegen afpassade Exercitia Stili Latini. 4:o Tilhållas Lärjungarne at öfwa sig i wälskrifning efter goda helst graverade

Förskrifter, samt at både mundteligen och skrifteligen uttrycka sina tankar på modersmålet, som kan i början ske på det sätt, at Läraren först berättar en kort historia, Fabel eller annat, och låter strax nu en, nu en annan, med egna ord uprepa densamma, och derefter alla i sin närwaro skrifwa den på papper, hwarefter Läraren öfwerser och rättar det felaktiga, wisar rätta stafningssättet, och bruket af de wanliga skiljeteknen. 5:o I Grekiska Språket börja de mer för sig komne af denna Class med innanläsning och inhemtande af paradigmata. 6:o Börjas underwisningen i Historien, i synnerhet Fäderneslandets under Gustavianska Ätten. Bibliska Historien repeteras. Geographien läres på Jordgloben och Chartan öfwer Europa, samt den öfwer Swerige nogare. 7:o Öfwas de i de så kallade fyra Species i Arithmetiquen.

§. 6.

När Lärjungarne wid anställd Examen kunna göra fullkomlig redo för hwad i denna Class dem blifwit i förenämde stycken föreställdt, upflyttas de i den tredje Classen. Här fortsättes: 1:o Den Catechetiska underwisningen i Salighetsläran ur den antagna Läroboken, hwarunder Lärjungarna tilhållas, at wäl i minnet fästa de Skriftens Språk på hwilka Christna Lärans hufwudartiklar stödjas, och bör Lärarens bemödande sorgfälligt derpå wara riktadt, at göra Läran werksam på Lärjungarnes öfwertygelse til förbättring och dygd. 2:o Fortsättes Latinen med någon tjenlig Auctor, under jemn Grammaticalisk analys, och tillämpas genom Exercitia Stili Latini, som twänne gånger i weckan utgifwas och rättas. 3:o Göres början med Latinska Prosodien, under läsning af Dionysii Catonis disticha eller andra walda stycken ur Latinska Poeterna. 4:o Expliceras Grekiskan ur någon tjenlig Chrestomatie, likaledes med Grammaticalisk analys. 5:o Fortsättes öfningarne i Historien och Geographien med mera fullständighet. 6:o Hafwa Lärarne äfwen i denna Class noga tilsyn, at Lärjungarne wänjas til en wacker och stadgad styl samt rättskrifning.

§. 7.

När Lärjungarne hunnit winna nödig färdighet i ofwanstående stycken, må de förflyttas til den Fjerde eller så kallade Rectors Class, i hwilken Rector och Conrector dela arbetet sig emellan. I denna Class fortfar underwisningen: 1:o I Latinen med explicerande af några af de mindre swåra Latinska Historici, såsom Cornelius, Justinus, Julius Cäsar, m. fl., och til ombyte Ciceros lättare Skrifter, nemligen några af hans Bref, Somnium Scipionis, de Amicitia och de Senectute, samt af de Latinske Poeterne: Ovidii Metamorphoser. Af hwardera Läraren utgifwas och rättas twänne Exercitia Stili Latini i weckan, hwilka då och då kunna omwexla med Versioner ifrån Latin på Swenska, och med korta af Lärjungarne sjelfwa på Swenska författade Bref, Berättelser, Beskrifningar m. m. Lärjungarne ledas derjemte genom tjenliga öfningar, at kunna tala Latin. Af Rhetorican gifwes dem et korrt begrep om Tropi och Schemata, och under Auctorernes läsning de Historiska och Mythologiska kunskaper, som, til et rätt förstånd af meningen, äro nödwändiga. 2:o Fortfares med den antagne Förklaringen af Catechesen, som i denna Class bör wara nogare och til fattande af Christna Lärans hufwudstycken i sit sammanhang lämpad. I samband med denna lära, bör en korrt Lärobok om Menniskans pligter här förklaras, och af Ungdomen läsas. De Christna Lärans Hufwudsanningar, innehållande och bewisande Hufwudspråken ur Nya Testamentets skrifter, böra här på Grekiska läsas, och i stället för annan läsning af Nya Testamentet på Grundspråket i Trivial-Scholorna tjena at wänja Ungdomen äfwen wid den Grekiska, som den Heliga Skrifts Författare brukat. 3:o Underwisningen i Grekiska Språket, som i denna Class med alfwar börjas, sker efter en dertil utsedd tjenlig Chrestomatie, och någon af senare tiders i Grekiska Språk-kunskapen förfarnaste Män författad fullständig Grammatica. 4:o Fäderneslandets Historia läres något widsträcktare. De förnämsta Epoquerna af Allmänna Historien fästas i minnet, Geographien, i synnerhet öfwer Europa läses nogare. 5:o Fortsättes underwisningen i Räkenkonsten, så at Regula de Tri och fyra Species i brutna tal inhemtas samt med färdighet kunna utöfwas; och börjas äfwen med Elementerna af Geometrien.

§. 8.

Alla dessa Lärostycken äfwensom Läsedagarna och timmarna dela Rector och Conrector sig emellan efter öfwerenskommelse och wanligheten med Ephori minne och bifall.

§. 9.

Äro nu Lärjungarne efter tu års eller längre tids underwisning i denna Class så för sig komna, at de för alla der förehafde Lärostycken kunna med färdighet göra redo, måga de, efter behörigt i Biskoppens eller Inspectors närwaro anstält förhör, så framt de icke genom osedligt upförande gjort sig dertil oförtjente, upflyttas til Gymnasium.

§. 10.

Med de Lärjungar, som ifrån den Första eller förberedande Classen i Trivial-Scholan blifwa flyttade til Apologist-Classen, fortsättes underwisningen 1:o med Luthers Cateches och förklaringen deröfwer, gemensamt med Lärjungarne i Andra Classen, och för de mera för sig komne, gemensamt med Lärjungarne i Rectors Class; hwarföre timmarne så indelas, at Apologisten, när den ena delen af hans Lärjungar är hänwist til en af ofwannämnde båda Scholä-Classer, med den öfriga delen kan förehafwa de Lärostycken, som den i mon af sina framsteg behöfwer; hwilket i alla dessa fall ankommer på Ephori och Consistorii reglering efter det Förslag som Rector upgifwer på sätt 12. §. i detta Cap. bjuder. 2:o Med Bibliska Historien. 3:o Med öfning i Skrifstilen, efter förskrift. 4:o Med ljudeliga upläsningar. 5:o Med räkning af Quatuor Species och Regula de Tri, och, enär framstegen det tillåta, fullföljes Arithmetiska underwisningen i sin för Näringsidkare nödwändigaste tillämpning. 6:o Öfwas de mer för sig komne i Skrifstilen med afskrifwande af stycken, som innehålla för dem nyttiga kunskaper, samt at, i mon af framstegen, jemwäl på egen hand författa Bref, Berättelser, Förskrifningar, Attester m. m. i ämnen, som i allmänna lefnaden wanligast förefalla. 7:o At småningom kunna både mundteligen och skrifteligen

uttrycka sina tankar på det sätt som i 5. §. 4. mom. upgifwes. 8:o Börjas med Fäderneslandets Historia under Gustavianska Tidehwarfwet, och Geographien med Jord-Globen och Chartan öfwer Swerige. De mera för sig komne tillåtas at i dessa delar njuta gemensam underwisning med den öfriga Scholä-ungdomen i de Classer, der dessa ämnen utförligare bibringas. 9:o Det enklaste af Geometrien och Mechaniquen til practiskt bruk, såsom läran om Rörelse-lagarne och Häftygens anwändande; Historisk kunskap om de allmännast förekommande Phenomener i Naturen och deras förklaring äga de gemensamt med Gymnasii-Ungdomen, af wederbörande Lärare at inhemta. 10:o Lemnas de mer för sig komna underwisning i de moderna Språken, förnämligast Tyskan, hwilken de likaledes gemensamt med den öfriga ungdomen på sit ställe inhemta.

§. 11.

Så i Trivial-Scholan som Gymnasium, börjas öfningarna kl. 7 om morgonen och slutas kl. 5 eftermiddagen. Å den första timman förrättas Bön och Bibel-läsning som i 3. Cap. 3. 4. §. §. stadgas. Den öfriga tiden från Bibel-läsningens slut til kl. 9, samt ifrån 10 til 12, och eftermiddagen ifrån kl. 2 til 5, eller den mörkare tiden emellan 1 och 4, anwändes til underwisning i de stycken, som för hwarje Class eller Läroställe är föreskrifwen. Tiden emellan 9 och 10 samt 12 til 2 räknas til frukost- och middagstimmar. Onsdags och Lördags eftermiddagar läses i Scholan och Gymnasium endast en timme, emellan kl. 2 och 3, hwarefter Ungdomen på hwardera stället särskilt öfwas en timme uti Kyrksången, och äfwen de i Instrumentalmusiquen, som dertil hafwa öra och fallenhet.

§. 12.

Emedan med Lärostyckenas indelning på dagar och timmar, en ny jemkning måste i den förr wanliga läseordningen ske, och densamma på hwarje ställe, bör efter förewarande omständigheter afpassas; så skal Scholans Rector, til åtföljd af hwad i detta Cap. är föreskrifwit, i samråd med de öfrige Schol-Lärarne upgöra et Schema Lectionum för hwarje Class, eller en utstakning och föreskrift, hwad hwarje dag och hwarje läs-

timma i weckan bör med Lärjungarne förehafwas. Detta Schema skal, sedan det blifwit af Ephorus och Consistorium granskadt och gilladt, på en tafla i Classen til efterrättelse upsättas, och derefter ingen ändring deruti göras, utan med Ephori minne och bifall.

§. 13.

Sista weckan i hwarje månad anställa Lärarne hwar uti sin Class repetition af alt det de under de tre föregående med ungdomen förehaft, på det Lärjungarne måtte så mycket säkrare i minnet behålla hwad de en gång lärt och kunna derför göra behörig redo. Likaledes i första weckan af hwarje Lästermin, anwändas förmiddagarna af Lärarne, hwar i sin Class, til en korrt återhemtning af det, som under sist förflutna halfwa år förewarit, och eftermiddagarne til föreläsning för samteliga Scholä-ungdomen af det wäsendtligaste i någon god handbok om Helsans bewarande, uti hwilken föreläsning och förklaring Lärarne dela sig dagarne emellan.

§. 14.

Til Schol-ungdomens underwisning i Kyrk-sången, antager Biskoppen och Consistorium helst någon litterat person, som, utom detta göromål, äfwen kan biträda Läraren i första gemensamma Classen, i den händelse Barnens antal blifwer der så stort, at det icke kan af en ensam Lärare tilbörligen skötas, så framt lämpeligt rum dertil kan utses. Denna Sångares sysla blifwer då, at, utom det han twänne timmar i weckan öfwar samtelige Schol-ungdomen uti Sångkonsten, äfwen, enligt 4. §. föreskrift, och efter omständigheterna, dem Ephorus eller Inspector pröfwar, läsa med de Barn, som första året sitta i Classen, under de timmar ordentelige Läraren är förnämligast sysselsatt med dem som egenteligen hålla sig wid Studierna. Och skal han då, utom sin lön som Sångare, njuta någon del af de så kallade Djekenpenningarne. Han må också räkna enkla tjensteår, om han framdeles i Prestwägen eller wid någon mindre Schola söker befordran.

§. 15.

Hwar och en Trivial-Schola skal hafwa sin egen Cassa, som står under Rectors wård och answar, och för hwilkens

förwaltning han wid hwarje års slut skal til Biskoppen och Consistorium afgifwa reda och räkning med behörige verificationer. Denna Cassas medel skola anwändas til prämier för Schol-ungdomen i allmänhet, til understöd för utmärkt qwicka, sediga och fattiga Lärjungar, och til sådane behof, som i 3. Cap. 11. §. omnämnas; och bör derföre för sådana oförutsedde händelser altid finnas en liten besparing i Cassan wid hwarje ars slut. Des inkomst skal deremot wara: 1:o Den andel af Djekenpenningarne i Stiftet, som til Schol-ungdomens understöd wanligen warit bestämd, och genom Wåre Befallningshafwande til Consistorium insändes. 2:o De Stipendii-medel, som icke äro til wissa personer, utan til Schol-ungdomens understöd i allmänhet bestämda. 3:o Hälften af Prosttunnorne under nådåren i de Contract i Stiftet, af hwilka Djekenpenningarne för Scholan upbäras. 4:o Friwillige gåfwor af Scholwerkets och Ungdomens gynnare och wänner, samt förmögnare föräldrar, hwilkas Barn i Scholan erhålla en fri och i alla afseenden säkrare underwisning, än den de annars enskildt, med dryg kostnad kunna förskaffa dem. Dessa sistnämnde böra i synnerhet dertil upmuntras wid de tilfällen, då deras Barn i Scholan intagas, til en högre Class upflyttas, eller derifrån til annat Lärowerk försändas; och skal Rector hafwa en särskild Bok, hwaruti de, til sin heder, egenhändigt antekna sina namn och sina gåfwor.

§. 16.

På det alt, som i detta Cap. föreskrifwes, måtte til Ungdomens nytta och förkofran, så mycket wissare och bättre werkställas, må Ephorus eller Inspector, så ofta möjeligen ske kan, och i synnerhet repetitions-weckorne, med sin närwaro i Scholan upmuntra så wäl Lärarne som Ungdomen, då han äfwen har bästa tilfälle både at sjelf underrätta sig om underwisningens beskaffenhet och framgång och at rätta hwad derwid kan wara mindre tjenligt eller felaktigt. Är Ephorus frånwarande, eller af sjukdom, ålderdom, eller andra tilfälligheter hindrad, göre i hans ställe någon annan af Consistorii Ledamöter detsamma; men i Inspectors ställe, då han slike förhör ej kan biwista, förordnar Consistorierne någon dertil skicklig Vicarie.

VII. Cap.

Om Underwisningen i Gymnasierne.

§. 1.

I Gymnasium skola så wäl de språk och wetenskaper, hwartil grund blifwit lagd i Trivial-Scholan, som ock flere tilkommande, läras i den widd och fullständighet, at den derifrån utgående Ungdom må wid ankomsten til Academien både kunna med nytta afhöra Professorernes offenteliga föreläsningar, och på egen hand fortsätta och drifwa sina studier til mognad.

§. 2.

Gymnasii-Ungdomen indelas, såsom på de flesta ställen hittils wanligt warit, i Fyra Classer, af hwilka den första och andra utgöra nedre Cirkeln och tredje samt fjerde Classen den öfre. Dessa underwisas af Lärarne, nu gemensamt, nu särskilt, alt som omständigheterna och Läroämnen det fordra. Och ehuru af den til Gymnasium upkommande Ungdomen ej alla ämna sig til Lärostånd et, utan äfwen en del til Civil-ståndet, äro dock alla de Lärostycken, som wid Gymnasierne förehafwas, om icke af lika nödwändighet, dock til en grundelig odling för alla nyttig; derifrån endast undantagen underwisningen i Hebraiska språket, såsom förbehållen för dem, som ämna sig til Lärostånd et och i Gymnasium hunnit til öfre Cirkeln.

§. 3.

Wid hwart och et Gymnasium i Riket förordnas för underwisningen Sex Lectorer, som hwar för sig äro skyldige at läsa tio timmar i söknewecken samt En Gymnasii Adjunct, nemligen 1:o En Theologiä Lector, som för Lägre Cirkeln förklarar Christna Lärans Dogmer, efter det Latinska Compendium i Theologien, som wid Gymnasierne i Riket är eller warder antaget, jemte anwisning af hwar Läro-puncts rätta anwändande til Christendomens uöfning. Och bör i en sådan förklaring Läroboken efter twänne år wara genomgången, så at alla efter twänne års wistande på Gymnasium, kunna med färdighet efter Läroboken göra reda för Theologien in Thesi,

Theologiä Lectorn läser för Öfre Cirkeln samma Compendium, men med närmare afseende på de Symboliska Böckerne, och bewisen för Christna Lärans och wårt Evangeliska Lärobegreps sanning; gifwande han derunder korrt och tydlig anwisning om de märkwärdigaste afwikelser, som derifrån blifwit gjorde, och sättet at dem förekomma och wederlägga. Denna förklaring af Theologien för Öfre Cirkeln bör äfwen wara slutad inom twänne år, så at ungdom, som ifrån Gymnasium dimitteras til Academien, för densamma kan göra behörig redo. Denne Lector åligger äfwen at de hufwudsakligaste händelser, som angå Christna Läran och Kyrkan, jemwäl sina åhörare föredraga, särdeles i hwad til Kyrkohistorien för de fyra första Seclerna och Reformations-tiden hörer. 2:o En Theologiä Lector, hwilken tillika skal lära Hebraiska och Grekiska språken. Dem af den Öfre Cirkeln, som ämna sig til Lärostånd et, underwisar han i Hebraiskan, så wäl i afseende på des Grammaticaliska förstånd och resolution, som tillämpning til Dogmerne. Likaledes förklarar han för dem Nya Testamentet med tillämpning af de Hermeneutiske grunderne för Exegesis. Med hela Coetus Gymnasticus läser han någon Grekisk profan Auctor, såsom Luciani Dialoger, Xenophons Cyropedie, Plutarchi Lefwernesbeskrifningar, och några lättare stycken utur Grekiska Poeterna. Han utgifwer äfwen och rättar då och då korrta Exercitia stili i Grekiskan. 3:o En Eloquentiä och Poeseos Lector, som med samteliga Gymnasii Ungdomen läser en Prosaisk Auctor Classicus på Latin, såsom af de Historiska: Julius Cäsar, Curtius och Livius, af de Philosophiske Cicero de Officiis, och af de Oratiska Ciceros Orationer; Jemwäl läser han med dem en Latinsk Poet, Ovidii Metamorphoser, eller Virgilii Äneis. Desutom utgifwer han för öfre Cirkeln i Gymnasium twänne Exercitia stili Latini i weckan, hwilka han corrigerar hemma hos sig, och när han dem rättade återställer, bör hela Classen af honom samlas, så at alla må kunna begagna sig af de skäl, han til de gjorda ändringarna upgifwer. På denne Lärares åtgärd ankommer i synnerhet, at Lärjungarne, som ankomma til Academien, utan swårighet kunna så til språk som innehåll, så långt som utan högre critique och philosophisk kunskap ske kan, förstå de wanliga Latinska

Auctorerne, känna språkets idiotismer, skilnaden emellan Prosaisk och Poetisk stil, och felfritt kunna på Latin uttrycka sina tankar. Honom åligger äfwen, at med Philosophiä Theoreticä och Practicä Lectorn omwexla uti Disputations-öfningar med Gymnasii-Ungdomen. 4:o En Philosophiä Theoreticä och Practicä Lector, som läser för hela Gymnasium öfwer en Lärobok i Sedoläran, i hwilken, efter föregången korrt men tydelig reda för de moraliska grundbegrepen, i sammanhang föreställas menniskans pligter, och til slut det allmännaste af Naturrätten i sit samband med Sedeläran. Denna Lärobok bör twänne gånger under Gymnasii-tiden genomgås. Äfwen läser han för hela Gymnasium en Lärobok, som innehåller: 1:o Anwisning til Psychologien, eller kännedomen af menniskans själs förmögenheter. 2:o En korrt och tjenlig Logica. 3:o Hufwudgrunderne af Cosmologien. Dessa Lärostycken böra äfwen under Gymnasii-tiden twänne gånger genomgås. Philosophiä-Lectorn anställer äfwen med Gymnasii-Ungdomen Disputations-öfningar på Latin öfwer Theser i ämnen, som i föreläsningarne äro förklarade, så ofta tiden det medgifwer. 5:o En Mathematum Lector, som, då Theologiä Lectorn sysselsätter öfre Cirkeln underwisar den lägre i Arithmetiquen til fullföljande af hwad i Scholan blifwit lärdt, och i Elementerne af Geometrien efter Euclides. Den tid åter, som för lägre Cirkeln af Theologiä Lectorn uptages, fullföljer han för öfre Cirkeln Elementaira Geometrien, så at Ynglingar, som genomgått Gymnasium, wid ankomsten til Academien måga åtminstone kunna de sex första böckerna af Euclides Elementa. Widare hörer til Mathematum Lectorns Läroämnen Cosmographien och Computus Ecclesiasticus; hwarjemte han läser skiftewis usus Globorum och en korrt Lärobok i Physiquen; hwarwid de bättre för sig komne Ynglingar ur Apologist-Classen äfwen må få begagna sig af hans underwisning. Wintertiden nyttjar han desutom några klara aftnar, at lära Ynglingarna igenkänna de förnämsta Constellationerne, och försummar för öfrigt icke hwad Kongl. Brefwet af den 9 Maji 1785 honom ålägger om Meteorologiska observationer. 6:o En Historiarum Lector, som läser för hela Gymnasium Fäderneslandets Historia och Stats kunskap; innefattande des förmoner, inrättningar,

producter och näringar. Likaledes Allmänna Historien; så at de til Academien ankommande Ynglingar icke allenast känna Swenska Historien, utan äfwen för de märkwärdigaste förändringar i Europa, jemte Geographien i allmänhet, och den Politiska efter des förändringar wid hwar Hufwud-epoque, kunna göra behörig reda. Hwarunder en rättskaffens Lärare bör nyttja de anledningar, som af dessa föreläsnings-ämnen ymnigt sig erbjuda, at hos Lärjungarne wäcka och lifwa kärlek til Fäderneslandet samt des lyckliga Regeringssätt. Historiarum Lectorn läser äfwen wid den tid, som den delen af öfre Cirkeln, hwilken ämnar sig til Lärostånd et, sysselsättes med Hebraiskan, för hela den öfriga Gymnasii-Ungdomen antingen Tyska eller Franska språket. Honom tilhör äfwen, at i nedra Cirkeln utgifwa och rätta andra Classens Exercitia stili Latini, på samma sätt, som om Eloquentiä Lectorn, i anseende til öfre Cirkeln, sagdt är.

§. 4.

Utom ofwannämnde Sex ordentlige Lärare, skal wid hwart Gymnasium tilsättas en Gymnasii Adjunct, med den Lön, som på några ställen för honom kan wara inrättad, och på de andra, så snart ske kan, skal anslås, jemte dubbel tjensteårs-beräkning och befordringsrätt til ledige Lectorater, om han i skicklighet til den Lection, han söker, och förtjenster befinnes lika god, som hans medsökande. Denna Lärares skyldighet skal wara: 1:o At med Historiarum Lectorn dela underwisningen i Tyska eller Franska språken. 2:o At til skiftes med Lectorerne hafwa Böneweckan och Predikoförhöret. 3:o At en timma i weckan offentligen gifwa underwisning i Botanique och Natural-Historia. 4:o At, der ingen Bibliothecarie är inrättad, hafwa wården om Gymnasii Bibliothequet. 5:o At för första Classen i nedra Cirkeln utgifwa Exercitia stili i Latin och Swenska til skiftes, och dem rätta, på sätt som för de öfriga Classerna stadgadt är. 6:o At, då en Lector för sjukdom eller annat laga förfall ej sjelf kan sköta sit Embete, det då, efter Ephori förordnande förestå, utan särskild wedergällning; men i de fall då en Lection är vacant, Lectorn erhållit tjenstledighet eller eljest tilstånd, at för någon tid wara borta, njuter Adjuncten en fjerdedel af den Lectorns Lön, hwars tjenst han förestar, räknadt efter den tid, han den förestått.

§. 5.

De Lärare, som med Exercitia stili befattning taga, åligger at tilse, at den redan i Trivial-Scholan grundlagde Calligraphien med sorgfällighet fortsättes och wårdas, och bör hwar och en bland Lärjungarne til hwarje examen förete et profblad för Ephorus, til bewis af hans häruti wundne förkofran, i jemförelse med hans framsteg för nästledne året.

§. 6.

Til Ephori försorg lemnas, at för Ungdomen bereda tillfälle at mot särskild wedergällning underwisas wid lediga stunder i det Engelska språket, af någon deruti inom Werket kunnig Lärare.

§. 7.

Indelning af läsetimar och rum til föreläsningars hållande sker wid hwarje läseårs början emellan Lärarne med Ephori minne, och deröfwer uprättas et Schema, som af Ephorus och Rector Gymnasii underskrifwit, upsättes i Lärosalarne, och til både Lärares och Lärjungars efterrättelse tjenar. Hwarwid Ephorus och Consistorium tilse, at de på Wår och Kronans Stat inrättade Läroöfningar, genom de privata Stiftelser, som kunna på et eller annat ställe wara gjorda, icke på något sätt rubbas eller hindras, samt at alla de af Oss den ena eller andra förunnade förmoner, icke från sit primitiva ändamål dragas.

§. 8.

Då til den föreskrifna underwisningens, så i Scholan som Gymnasium, sammanhängande fortgång och likställighet, de förr antagna Läroböckerna torde i flera ämnen finnas mindre tilräckeliga och för ändamålet mindre passande, så äger Cantzlers-Gillet, at, efter infordrade Betänkanden från Lärowerken, hwilka Läroböcker för den i denna Schol-Ordning påbudna underwisning tarfwas, och, der ej de redan antagne äro tjenliga, hwilka antingen af andra i samma ämnen utgifna, kunna antagas i deras ställe, eller der sådane ej skulle finnas, huru i

Wetenskaperne kunnige och i underwisningen erfarne Män bäst måtte upmuntras, at så snart möjligt är, genom nya Läroböckers författande fylla denna brist, sådant hos Oss i underdånighet anmäla.

§. 9.

Läsetimmarne i Gymnasium skola wara desamme, som för Trivial-Scholan äro föreskrifne, och med öfningen i Sång och Musique förhålles på sätt som å samma ställe stadgadt är. Skulle wid et Gymnasium ej finnas mer, än et Auditorium, åligger det Ephorus och Consistorium, at utse och låta inreda et tjenligt Läserum, och på det at ingen föreläsning må blifwa eftersatt, hwarken i Språk eller i Wetenskaper, kan äfwen sjelfwa Biblioteques-rumet med tilbörlig försigtighet dertil nyttjas.

§. 10.

På lika sätt til samma ändamål, och under enahanda förwaltning och answar, som 6. Cap. 15. §. för Trivial-Scholorne föreskrifwer, skal hwarje Gymnasium hafwa sin egen Cassa, hwars inkomst skal, i likhet med hwad der upgifwes, wara: Gymnasii-Ungdomens andel af Djeknepenningarne: obestämdt och i allmänhet anslagna Stipendii-medel: hälften af de tilgångar, som der i 3. mom. omnämnas och de friwilliga gåfwor, som enligt 4. mom. kunna förmodas. På de ställen, der särskilt Inspector och Curator Aerarii äro antagne, förhålles hädanefter, som hittils wanligt warit.

VIII. Cap.

Om Ungdomens Underwisning i Cathedral-Scholor.

§. 1.

Wid Cathedral-Scholor, hwarifrån flyttning til Academien, utan Gymnasii besökande, tillåtes, och hwarest fördenskul en grundeligare underbyggnad hos Lärjungarne, än wid Trivial-Scholorne, måste beredas, anse Wi nödigt, at Apologist-Classen förswinner och i des ställe en ny Litterat Class inrättas, som

i det närmaste omfattar hwad i Rectors Class wid Trivial-Scholorne förehafwes, hwarifrån Discentes upflyttas til öfwersta eller Rectors Class i Cathedral-Scholan, som således blifwer i ordningen den femte. Til följe häraf wele Wi så hafwa Läroämnena föreskrifne och mellan Rector och Con-Rector fördelte, at Rector underwiser i Theologia Dogmatica, Historien och Statskunskapen, Cosmographien och Geographien, Latinska språket och Rhetorican, Hebraiska och Franska. Conrector läser äfwen Latin och förbinder med explication af någon Poet underwisning i Prosodien: desutom tilhörer honom, at läsa Grekiska och Tyska språken samt handleda Ungdomen i Moralen, Arithmetica vulgari och Geometrien. Begge skola i hwarje wecka utgifwa och corrigera hwardera twänne Exercitia Stili i Latinska och Swenska Språken til skiftes.

§. 2.

Ifrån en Cathedral-Schola får ingen dimitteras til Academien, för at der utan sponsion antagas, som icke genomgått Rectors eller öfwersta Classen, och derstädes: 1:o I Theologia Dogmatica absolverat samma Compendium på Latin, som i Gymnasierna nyttjas, och derjemte i minnet fäst Dicta Classica ur grundtexten. 2:o Genomgått något sammandrag i Historien, som jemte så wäl Fäderneslandets, som den allmänna, tillika innefattar de stycken af Kyrkohistorien, i hwilka wid Gymnasierne underwises, äfwensom Statskunskapen, efter de wid Lärowerken i desse ämnen antagne Böcker. 3:o Uti Cosmographien och Geographien inhemtat kännedom om Usus globorum, Planet Systemet, de Europeiske Staterne och i synnerhet Swerige. 4:o Genom explicering af en och annan Latinsk Auctor, så wäl i bunden som obunden stil, förwärfwat sig en Elementarisk kännedom af Rhetorican och Prosodien, samt genom öfning både hos Rector och Conrector i detta Språkets skrifwande wunnit den färdighet, at han på egen hand kan göra bruk af Författare på Latin, samt derpå gramatice öfwersätta de honom förelagde progymnasmata. 5:o I Hebraiskan, jemte obehindrad innanläsning läst paradigmata utantil och under ständig analys explicerat några capitel af Genesis eller några af Davids Psalmer. 6:o I Fransyska Språket, at han

jemte grammaticalisk kunskap, med någorlunda färdighet kan öfwersätta en lätt Fransk Auctor. 7:o I Grekiskan under ständig analys lärt explicera någon lätt Profan Auctor, samt några af Nya Testamentets Böcker. 8:o I Moralen wet göra reda för något godkändt Compendium. 9:o I Arithmetica vulgari, Qvatuor Species och Regula de Tri i hela och brutna tal, samt 10:o I Geometrien genomgått de tre första Böckerna af Euclides och läst tillämpningen deraf. 11:o I Tyska Språket hunnit i förbindelse med Grammatican genomläsa och på modersmålet kunna öfwersätta någon Auctor eller Chrestomatie.

§. 3.

Så wida Dimittendus genom wederbörlig examen och specimina kan fulltyga erforderlig insigt och färdighet i ofwannämde stycken, må han hos Ephorus anmälas och des bifall til dimission erhålla, derest han genom et stadgadt upförande och goda seder tillika af sine Lärare är wäl känd.

IX. Cap.

Om Examina och Exercitia Publica.

§. 1.

Lärare så wid Schola som Gymnasium åligger at med sina Lärjungar repetera hwad han dem bibragt, på den tid, som 6. Cap. 13. §. föreskrifwer och en obehindrad gång af deras allmänna förkofran kräfwer. Och må Ephorus, antingen sjelf eller genom Inspector-Scholä, å tillämpningen af denna grundsatts hafwa wederbörlig tilsyn och sin föreskrift meddela.

§. 2.

Examen Solenne eller Anniversarium hålles en gång om året i Gymnasium och Scholorne å den tid, som brukeligt warit, af Ephorus sjelf, då sådant ske kan, men i annor händelse af Inspector-Scholä eller den, som Ephorus dertil förordnar. Derwid anteknas, i särskilte dertil uprättade Cataloger på Lärjungarne och de Wetenskaper och Språk, hwaruti underwisningen blifwit gifwen, hwars och ens framsteg; äfwensom Examinanten sluteligen efter examen, til följe af Wårt Nådiga Bref den 27 April 1804 och deröfwer meddelte Nådiga Förklaring af den 19 April 1806, annoterar Lärarnes wisade skicklighet, flit och fallenhet, hwarmed de sin syssla förrättat. Wid och efter denna Examen förrättas flyttning, ej mindre i Gymnasium än i Scholan, Class från Class, efter det företräde i framsteg, som hwars och ens flit förtjent, hwilket offenteligen då kungöres, tillika med förhållandet i seder och upförande. Wid slutet af de Terminer, då förenämde Examen Anniversarium icke inträffar, anställes dock Examen i Cathedral- och Trivial-Scholor på sätt ofwanföre stadgadt är. Och böra de öfwer dessa Examina hållna Cataloger och förda Antekningar, til nödiga efterrättelser, aflemnas til Ephorus, som dem hos Consistorium förwara låter. Likaledes skola efter Examina de så kallade Djeknepenningar och andra Prämia Scholastica, bestämda efter försteg i kunskap och sedighet, offenteligen kungöras och utdelas.

§. 3.

På det Gymnasisterne må wänjas, at närmare tillämpa och i utöfning sätta hwad de i Språk och Wetenskaper lärdt, må för dem Exercitia disputatoria och oratoria anställas; Men som oftast, till följe af Kongl. Förordningen den 21 Augusti 1786, Disputationsspecimina för Pastoral-examina inträffa, hwarwid Gymnasii-Ungdomen samma öfning erhåller; Altså och på det ej för mycken tid må från de wanliga Lectionerna uptagas, pröfwar Ephorus om och när de förstnämde exercitia förrättas må, samt tilser at altid tjenliga ämnen dertil wäljas och på Latin utföras. Men röra de Naturkunnigheten, Oeconomien, eller Historien, må de, til winnande af öfning och smak i modersmålet, på Swenska framställas. Och skola dessa exercitia ske i Gymnasium, under en Lectors handledning och upsigt, hwarwid tilses, at Ynglingen wänjer sig til et rent och lämpeligt uttal, med en wärdig anständighet i åtbörder.

§. 4.

Som naturens anlag för sång icke misswärdas bör, äga alla i nedra Scholan, at sig i Choral-musiquen, efter Musicaliska

Noter underwisa låta af den antagne Cantorn, och der en sådan ej finnes, af den Collega, som dertil skickeligast är, eller af någon annan, den Ephorus med Consistorium härtil tjenlig pröfwar, och som derföre njuter den lön i 6. Cap. 14. §. anslagen är, eller blifwa kan. Timarne wäljas helst eftermiddagen, och bestämmas af Ephorus, i lämplig förening med de öfrige Lectionerne. De, som enligt Cantors intygande, sakna naturlig fallenhet för sång, må derifrån frikallas af Rector, som tilser, at dessa anwända de lediga sångtimarne til andra för dem nyttiga yrken. Beträffande Musica Figurativa, handhafwes den af Rector Cantus, eller Director Musices, som ibland Gymnasisterne och Scholä-Disciplarne utwäljer, underwisar och öfwar de härtil fallne och skicklige: answare han ock för de Instrumenter och Musicaliska Samlingar, som til Gymnasii Capell förskaffade blifwa, och å et särskilt Inventarium upföras böra. Helst antages den til Rector Cantus af Stiftets Barn, som sjelf Scholä-lärdom äger, och med den practiska färdigheten förenar kännedom af Musiquens wetenskapliga grunder, och njute en sådan samma förtjenst och befordringsrätt, som de öfrige Scholä-Betjente.

§. 5.

Då Wi anse tilfällen för Ungdomen til tjenliga kroppsöfningar äfwen så angelägna för des hälsa, som bidragande at utweckla kroppens förmögenheter, och gifwa den wighet, färdighet och styrka; så är Wår Nådiga wilja, at, i likhet med hwad Wi redan wid Linköpings Lärowerk förordnadt, wid hwarje Lärostad, efter ställets beskaffenhet, så kallade Gymnastiska anstalter inrättas skola, der Ungdomen, under lofstunderna och tilsyn af någon Lärare, få öfwa sig, at klifwa, hoppa, voltigera, simma, m. m., hwaril tjenliga inrättningar böra göras, och den klokhet och försigtighet iakttagas, som kunna göra dessa öfningar för Ungdomen nyttiga, utan at de blifwa för densamma wådliga.

X. Cap.

Om Ephori Embete.

§. 1.

Aldenstund ingen Lag, som allmän wara bör, kan så inrättas, at den icke genom tidens omständigheter, orternas särskilda beskaffenhet, med mer eller mindre hinderlöshet, kan tillämpas och anwändas; så skal det åligga Biskopparne, at, med afseende å dessa omständigheter, öfwer Gymnasierne och Scholorne, uti de dem i Nåder anförtrodde Stift, hafwa den kloka och rådiga tilsyn, at denna på Religionens wård, Sedernas helgd, Wetenskapernas upmuntran och Ungdomens uptuktelse syftande Förordning, warder med en oafbruten alfwarlighet tillämpad och handhafd: och skulle, ehuru de i denna Författning anbefalte grundsattser äro och böra wara orubbelige, likwäl denna Lag i sin tillämpning, i anseende til orten och andra särskilde omständigheter, kunna någon jemkning fordra, äge Biskopparne, såsom Gymnasii och Scholarum Ephori, med Consistorii samråd, sådant hos Cantzlers-Gillet anmäla, som Wår Nådiga föreskrift derom erhålla och meddela skal.

§. 2.

Som Biskopparne, i kraft ej mindre af deras Embete än deras Ed, förbundne äro, at sit Embetes flit och omsorg wisa, när någon wid Gymnasier och Scholor skal antagas och förordnas, til den studerande Ungdomens uptuktelse och underwisning, at de personer måge dertil utses, som hafwa sådana gåfwor, som dertil behöfwas, och kunna wara Ungdomen til förkofring och upbyggelse uti deras studier och alla Christeliga dygder; men de til sådant answar inför Oss icke stå kunna, utan en större inflytelse och medwerkan wid Gymnasii- och Scholä-Betjentes tilsättande, än hittils wanligt warit; Altså finne Wi i Nåder skäligt: 1:o At wid alla Gymnasii- och Scholä-sysslors förgifwande tillägga Biskopparne såsom Ephori, rättigheten at wid föredragandet först utlåta sig öfwer de Sökandes på lag och samwetsöfwertygelse grundade företräden och, i händelse af skiljaktighet i Consistorio, beräkna sin

röst för twänne röster, emot Consistorialernes, enligt hwad i I. Cap. 3. §. stadgadt är, utan rubbning af hans förut ägande votum decisivum; och må de missnöjde på sätt Wåra Författningar tillåta, sina beswär hos Oss i underdånighet anmäla. 2:o Ej må någon af förenämde sysslor bortgifwas under Biskoppens frånwaro, utan honom meddeld communication af de Sökandes namn och deras ansökningar, med dit hörande handlingar. 3:o Skulle under Biskoppsledighet den i Lag påbudne tilsättningstid tiländalöpa, innan en ny Biskopp i Nåder tilförordnad blifwit, må den lediga Scholä-sysslan genom Consistorii pluralitet återbesättas.

§. 3.

Ephorus åligger desutom, at 1:o Alfwarligen tilse, det ingen af Docenterna lärer något, som emot Guds Heliga Ord, wåra Symboliska Böcker och Trones analogie strider. Gör det någon, äger Biskoppen, efter enskild men fruktlöst gjord warning, honom i sittande Consistorium derföre tiltala, och, der äfwen denna åtgärd werklös blifwer, warde en sådan efter Lag ansedd. Skulle någon Docens för öfrigt i sin syssla eller lefwerne förtjena warning, gifwe honom Ephorus den särskilt. Sker det förgäfwes, tiltalas den felaktige i Consistorium, efter det sätt och wis, som warnings-graderne förelägga, och felets werkan på Ungdomen fordrar. 2:o Anmana Docenterne, at hålla sina Disciplar til Gudsfruktan, goda seder och ärbart lefwerne, och dem deruti med egna föredömen leda och styrka. 3:o Som oftast besöka Scholan och Gymnasium, för at närwarande förnimma underwisningens beskaffenhet, drift och gång, samt rätta om något felar i methoden eller andra stycken. 4:o Detta bör ock ske med de öfrige Scholorne i Stiftet, wid visitationer och andra tilfällen; men som Ephorus sjelf icke medhinna kan, at åt dessa Lärowerk altid lemna en omedelbar och oafbruten tilsyn, äger han förordna antingen Pastor i Staden eller någon annan skickelig närboende å Landet, som i egenskap af Inspektor Scholä tilser och handhafwer underwisningens jemna wård, och wid Terminernas slut de wanliga examina anställer, hwaröfwer han efter det formulair som af Ephorus föreskrifwit blifwer, håller wederbörligt Protocoll, och

det genast efter examen til Ephorus insänder. 5:o Äger Ephorus tilse, at Stipendier, Premier, och andra Beneficii-medel owäldigt och efter dessa donationers och inrättningars rätt förstådda ändamål utdelta blifwa, samt at Räkenskaperna så wäl deröfwer som Lärowerkens inkomster och utgifter ordenteligen föras och i rättan tid afgifwas. 6:o Har ock Ephorus en särskild tilsyn och wård om Lärowerkens Bibliothequer, deras inrättning och brukbarhet; så at sådana större Böcker och Systematiske Werk dit förskaffas, som in- eller utrikes, tid efter annan utkomma, och som kunna rikta de Språk och Wetenskaper, hwaruti wid Lärowerken underwisning meddelas; Ligge ock å Ephori wård, at efter möjligheten inrätta ej mindre samlingar af Naturalier, Antiquiteter, Mynt och andra curiosa, än Botaniska Trägårdar, der tilfälle och utrymme lämpeligen gifwas kan. 7:o Bibehålle och handhafwe Ephorus Docenterne wid sin skäliga Embetsmyndighet och anseende, och afstyre han äfwen alt missförstånd dem emellan, så at de med efterdömen af inbördes enighet och förtroende måge så mycket bättre underwisningen sköta och befordra. 8:o Ehuru ingen af Ungdomen må undandraga sig underwisningen i alla de stycken, som wid Gymnasium och Scholan föredragas, må likwäl Ephorus pröfwa de särskilda omständigheter, som til et sådant undantag anledning gifwa, och derefter sit bifall eller afslag meddela. Icke heller må någon Gymnasist eller Scholä plit, utan Biskoppens pröfning och bifall, under en hel Läsetermin sig från Lärowerket afhålla. 9:o När någon skal dimitteras til Academien, måge Lectorerne honom offenteligen examinera, men Ephorus til hans dimission sit bifall gifwa.

XI. Cap.

Om Rectors Embete och des ombyte.

§. 1.

Af Lectores skal hwarje år en Rector Gymnasii wara; och utnämne honom dertil Ephorus efter deras ålder i tjensten, så widt andra omständigheter icke derwid ligga i wägen. An-

mäler sig någon af ålder eller sjuklighet wara hindrad, at detta Embete med behörig waksamhet och drift förestå, och Ephorus pröfwar skälet werkligt, ware han ifrån Rectoratet fri.

§. 2.

Rectoris så wäl Gymnasii som Scholä Embete skal deri bestå: 1:o At under Ephorus hafwa allmänt inseende öfwer Lärowerken; så at Lärare och Lärjungar efterlefwa icke allenast denna Ordning, som föreskrifwen är, utan ock de särskilte Bud, som Ephorus antingen sjelf, eller å des wägnar Consistorium efter hwarje Lärostads särskilda belägenhet och omständigheter, til styrka för denna Wår Författning och des ändamål, kan pröfwa nödigt at tillägga och stadga. 2:o At enskilt förmana den af Docenterne, som i de offenteliga föreläsningarne och öfningarne eller ock i et sedligt förhållande kan felaktig wara, och der sådant ej hjelper, hos Ephorus angifwa hwad som rättas bör. 3:o At med noggran upmärksamhet tilsyn hafwa på Lärjungarnes flit, seder och lefwerne, så wäl uti och utom Lärorummet, som hemma i deras qwarter. Beträdes någon af dem, at hafwa föröfwat odygd, i hwad måtto det wara må, låte Rector honom komma til den rättelse, som i nästa Cap. säges. 4:o At hålla Ungdomen til en sann Gudsfruktan och upmärksam Kyrkogång, hwarwid, til wård å skick och anständighet i Guds hus, Rector Gymnasii, biträdd af Adjuncten och de Lectorer, som ej äro Prebende Pastorer, per vices tilstädes är, och förrättar repetitionen af Predikan, antingen genast efter Gudstjensten, eller nästa morgon efter Bönestunden. Samma pligt åligge Rector Scholä, hwarwid Collegerne honom biträde göra. Hwarest och huru många af de på Högtids- och Helgedagar inträffande Gudstjenster Ungdomen biwista bör, äge Ephorus efter årets tider, och de Studerandes ålder at bestämma. 5:o At wara Inspector Stipendiorum, å hwilkens wård ligger, at besörja medlens inbetalning och utdelning til wederbörande, efter Testatorernes föreskrift och afsigt, och at hålla Stipendiaterne til den flit och förkofran i Studier och sedighet i lefnaden, hwarförutan de desse Beneficier ej njuta böra. Likaledes utdele han, under Ephori tilsyn, och med sina Embetsbröders samråd, på sätt ofwanföre sagdt är, de öfriga premier,

som til Lärowerket anslagne äro. 6:o At examinera och introducera dem, som wid Lärowerket antagas wilja, och ej lemna dem högre rum, än deras kunskap förtjenar. Likaledes meddelar han, efter samråd med de öfrige Lärarne, och erhållit samtycke af Ephorus, Testimonium åt dem, som antingen resa til Academien, eller wilja antaga et annat Vitä Genus; och införer i Matriclen deras namn, som under des Rectorat antagne eller transfererade, eller med Testimonium afskedade blifwit, med mera som til Biographisk uplysning tjena kan. 7:o At draga omsorg om de publique husens widmagthållande, Gymnasii- och Scholä-medlens indrifwande, och at derföre räkenskap göra inom den tid, som i särskilda Stadgar föreskrifwen är. 8:o I den Stad, hwarest både Gymnasium och Trivial Schola finnas, samråder Rector Gymnasii med Rector Scholä, för at med gemensam åhåga och nit befordra alt hwad som styrker likformighet uti allmänt skick, goda seder, och den ordning m. m. som til Disciplina Scholastica hörer. 9:o Rectores wid de öfrige Scholorne werkställa hwad ofwanföre stadgadt är, och lämpas kan til deras Lärostad, med den Inspectoris-Scholä wetskap och råd, som Ephorus tilförordnat hafwer.

§. 3.

Aldenstund Rector Gymnasii, under sin mödosamma befattning, måste tillika sköta sina Lectioner och exercitier; ty tillägges honom En Riksdaler i särskild wedergällning af hwarje Yngling, som icke ur Scholan ditflyttad blifwit, wid Introductioner, och Tretiotwå Skill. wid Testimoniers meddelande. Med de så kallade Termins-penningar förhålles, såsom hittils wanligt warit.

§. 4.

Uti Gymnasium ombytes Rectoratet årligen, som för hwarje Ort wanligt warit, och lämpeligt är, antingen näst före Jul. eller näst före Midsommaren, sedan Examen Anniversarium hållen och translationen förrättad är, då den afträdande Rector håller et Tal på Latin, eller der ämnet angår Natural-Historien, Oeconomien, den practiska Mathematiquen eller Historien, på

Swenska, som slutas med tacksägelse, bön och åkallan til Gud för Öfwerheten, hela Riket och Lärowerkets önskeliga förkofran och beständiga wältrefnad. Derefter sker ombytet på wanligt sätt, hwarwid den tilträdande Rectorn aflägger följande Ed: Ego N. N. sancte promitto — — — fieri possit.

§. 5.

Då Rector i Trivial-Scholan sit Embete tilträder, aflägger han i Ephori, eller dens närwaro, som han i sit ställe förordnar, följande Ed: "Jag N. N. lofwar och swär wid Gud och hans "heliga Evangelium, at jag wil och skal wara min rätte Lag-"krönte Konung m. m. (se Trohets-Eden.) — — — — fordra "och främja skal. Uti den rena Evangeliska Läran, som uti "den Heliga Skrift uppenbarad och uti de antagne Symbolis, "det Apostoliska, Nicänska och Athanasianska, samt den oför-"ändrade Augsburgiska Bekännelsen och de öfriga Symboliska "Böckerna författad är, skal jag til min död stadigt och troget "framhärda, och hwarken hemligen hos mig sjelf hysa, eller "hos mina Disciplar, eller andra söka intrycka några satser, "som deremot strida. Det mig anförtrodde Embete skal jag "med all flit och trohet efter bästa wett och förmåga, förrätta, "enligt de Stadgar, som för Scholorne gjorde äro, och widare "göras kunna, och således hwad i synnerhet Ungdomens under-"wisning angår, icke allenast sjelf grundeligen och tidligen, "jemwäl med foglighet och utan otidig hård medfart mina "Disciplar föreställa, alt hwad för dem nödigt och nyttigt är at "lära, utan ock noga tilsyn och hand deröfwer hålla, at ock de "andre Lärarne wid denna Lärostad detsamma efterkomma "På desses och Ungdomens förhållande i lefwernet skal jag der-"jemte upmärksamt inseende hafwa, och, der något fel eller "oskick förmärkes, sådant tidigt söka rätta och afskaffa: Der-"wid såwäl som i andre mål, som på min Embets åtgärd ankom-"ma, skal jag Lag och laga Stadgar, rättwisa och billighet följa. "Min Förman, Stiftets Biskopp, skal jag skyldig wördnad och "hörsamhet wisa, och bemöda mig, at med de öfrige Lärarne "härstädes lefwa i enighet och wänskap. Med få ord, denna "Lärostads wälstånd och heder wil och skal jag med all åhåga

"och på alt tilbörligt sätt befrämja; så at Guds ära fram-"för alt sökes, den Evangeliska Läran i des renhet bibehålles, "och det allmännas tjenst, genom den här Studerande Ung-"domens rätta handledande, befordras. Så sant etc. etc."

XII. Cap.

Om Scholä-disciplin och des Jurisdiction.

§. 1.

Lärarne åligger, at genom en waksam tilsyn hos sina Lärjungar förekomma lättja, sjelfswåld och odygd, samt leda deras böjelser och anlag til flit, stadga, dygd och anständighet; Och äga Rectores i synnerhet tilse, at denna upsigt på allmän sedighet och flit handhafd och wårdad blifwer. Til följe häraf böra Lectores, helst de yngre, som dertil styrkan och åldren bäst innehafwa, sig emellan dela wården om Gymnasii-Ungdomens lefnad och förhållande. Likaledes wårda Rectores, Conrectores och Collegä wid Trivial-Scholorne sina Lärjungar. Der de så kallade Contubernia antingen inrättade äro, eller framdeles blifwa kunna, föreskrifwe Ephorus med Consistorium en wiss och jemkad ordning derwid, til handhafwande hwaraf en eller flere Docenter, som ogifte äro, derstädes sin boning hafwa böra.

§. 2.

Smärre felaktigheter och utbrott af ungdomsyra och oförstånd rättar Läraren med föreställningar, warning, tiltal eller aga, och pröfwe derwid den felaktiges ålder, lynne och förut förda lefnad, samt lämpe derefter en mindre eller större strängthet i rättelsen; så at alt leder til förbättring, men icke til förwärring.

§. 3.

Dessa äro wid Gymnasier och Scholor tillåtna straff: Namnets offenteliga upgifwande i Lärorummet på den felaktige, med tiltal och warning: Afsöndring ifrån Medlärjungar på särskilt ställe: Större eller mindre förlust af prämier eller stipendier:

Degradering från et högre til et lägre rum: Afbön, consilium abeundi, sedan Föräldrar eller Förmyndare derom blifwit underrättade: Relegation från Lärowerket; hwarförutan hårdare eller lindrigare aga med ris äger rum för Schol piltar, och fängelse på längre eller kortare tid för Gymnasister.

§. 4.

Gör Scholä pilt förargelse eller annat, som ej tilständigt är, under läsning i Lärohuset, eller Gudstjenst i Kyrkan, eller försummar han förfallolöst läsning eller Gudstjenst, och ej rättas kan med warning och tiltal, näpses han med schol-aga. Gör det Gymnasist, och ej rättas af Rectors enskilta och offenteliga tiltal, warde han en eller flere timar afsöndrad från Medlärjungar på särskilt ställe i Lärorummet, eller förlustig förklarad af större eller mindre del af prämium eller stipendium.

§. 5.

Förbryter sig Gymnasist eller Scholä-pilt med kort- eller tärningspel, hemma i qwarteret eller på allmänna ställen: öfwerlastar han sig af starka drycker: öfwerfaller han Medlärjungar eller andra med slag eller skymfeliga ord: eller gör han oljud å gator och gränder, eller oroar och skadar ärlig mans hus, m. m., straffes den förre med et eller flere af de straff, som 3. §. förmäler: den senare med schol-aga: och lindras eller skärpes straffet, efter den brottsliges ålder, lynne, förbrytelsens beskaffenhet, samt tid och ställe, hwarest den begången är. Beträdes någon med snatteri eller annat dylikt, pröfwes förbrytelsen efter förstnämde omständigheter, och straffes derefter med consilium abeundi, och gifwe, om möjligt är, den brotslige ersättning. Sker det annan gång, warde han från Lärowerket skild

§. 6.

Djerfwes någon Lärjunge med otidiga ord bemöta sin Lärare, eller honom på annat sätt i ord, åthäfwor eller gerning förolämpa, göre offentelig afbön, och straffes med schol-aga eller fängelse. Hafwa sig flere i en sådan gerning sammanrotat, skal uphofsmannen utom straffet, ifrån Lärowerket re-

legeras, och de öfrige straffas efter gerning sin. Brister i öfrigt någon Gymnasist eller Scholä-pilt i aktning mot någon af Lärarne wid Lärosätet; belägges han med något af de straff, som 3. §. utsätter och brott hans förtjenar.

§. 7.

Fortfar yngling i böjelse för spel, dobbel, liderlighet eller annat, som skadligt och oanständigt är, warde han från Lärowerket skild; ty bättre är at en, än flere förloras.

§. 8.

Emedan Scholor och Gymnasier äro de första Lärosäder, hwarest Rikets Ungdom til Gudsfruktan, goda Seder och lofwärda Wetenskaper tildanas och fostras skal, och fördenskul alt tilfälle til yppigt och oskickligt lefwerne bör förtaget wara; ty skal härmed strängeligen förbudet wara, at utan Föräldrars eller Förmyndares eller Rectors samtycke, åt någon af Gymnasii- eller Scholä-Ungdomen försträcka penningar eller waror, wid förlust af försträckningen, och at sälja eller borga til en Gymnasist eller Scholä-pilt starka drycker, wid bot af Tre Riksdaler Sexton Skillingar, som af Magistraten ådömes och Cassa pauperum tilfaller, och den, som dem sådant uplåtit, emot pant af stipendier, soknegångs-pengar, böcker, kläder, kost eller annat, ehwad namn det hafwa må, igengifwe panten til Rector, och, utom förenämde böter, miste hela sin fordran. Schol-pilten eller Gymnasisten, som dryckerna för reda penningar eller emot pant tagit, straffes med schol-aga, förlust af prämium eller fängelse på längre eller kortare tid, efter omständigheterne och sakens beskaffenhet. Lag samma ware för den, som håller sådana waror wid Lärohuset til salu, eller dem til Ungdomen i qwarteren säljer eller utborgar, som Rector förklarat wara skadeliga eller onyttiga.

§. 9.

På det Disciplina scholastica med lag och behörigt anseende må handhafwas, och de här ofwanföre omförmälte händelser med warsamhet och granlaga upmärksamhet pröfwas; så förordne och anbefalle Wi i Nåder at en Gymnasii Scholä-

Rätt, eller Consilium-Gymnasticum, under Ephori inseende, må inrättas, hwaruti Rector Ordförande är, och des Embetsbröder Ledamöter blifwa: och skal denna Rätt heldre med faderlig ömhet rätta och förbättra, än med mycken stränghet straffa och förwärra. Härom stadge Wi följande: 1:o Skal Rector, hwilken alla klagomål, af hwad beskaffenhet som helst, uptaga bör, äga rätt, at, efter föregången anmälan hos Ephorus, sammankalla Gymnasii- och Scholä-Rätten, och föredraga alla de händelser och mål, som i 5. 6. 7. och 8. §. §. uptagas, och hwarå de i 3. §. föreskrifne swårare straff följa böra: dock må des utslag ej förr werkställas, än det blifwit Ephorus underställdt, som äger rätt, at samma efter omständigheterna lindra eller skärpa. Under Biskopps ledighet, äge Consistorium, at Ephori rätt utöfwa: hwad fastställdt blifwit, befordre Rector genast til werkställighet. 2:o Anklagas Gymnasist eller Scholäpilt för gröfre brott, förwise Gymnasii- och Scholä-Rätten målet til wederbörande werldslig Rätt och des åtgärd; dock biträdes den brottslige af Rector eller någon annan af Consilium Gymnasticum befullmägtigad: och blifwer han til gerningen bunden, warde han, innan werldsliga straffet för sig gått, genom relegation från Lärowerket söndrad. 3:o Scholä-pilt wid Trivial-Scholan, der Gymnasium är, som af swårare angifwelse är beswärad, stånde under Gymnasii- och Scholä-Rätten, som deröfwer ransake och döme; dock i den Lärares närwaro, til hwilkens Class den brottslige hörer, och iakttages derwid de omständigheter, som ofwanföre anmärkte finnas. Wid de andra Trivial-Scholor, må Rector, i Inspectoris-Scholä öfwerwaro, med de öfrige Schol-Lärarne, de swårare målen ransaka och afdöma, men innefattar straffet relegation, anmäles saken hos Ephorus, och afwäntas des utlåtande: För öfrigt iakttages, hwad här ofwanföre stadgadt är och tillämpeligt wara bör. 4:o Ehuru Wi således lemnat anwisning til allmänna grunder för en nyttig Disciplina scholastica; förwänte Wi likwäl ej mindre af skicklige Lärare, än i synnerhet af Biskopparne och Consistorierne, at deraf göra den ytterligare tillämpning, som grundad på mennisko-kännedom, erfarenhet och klokhet, leder, underhåller och styrker Ungdomen i Christeliga tänkesätt och dygdiga böjelser; hwarigenom Wi förmode

Oss altid kunna påräkna skickelige ämnen för Wår och Rikets tjenst, samt trogne Undersåtare och redlige Medborgare. Och på det Ungdomen måtte desto bättre känna sina så allmänna som enskilda pligter, och den bestraffning, som på deras öfwerträdande följer, böra de Lagar, Wi derom nu i Nåder föreskrifwit, af Lärarne hwar på sit ställe wid de ordenteliga läsetidernas början kort och tydligt läggas Lärjungarne under ögonen och på sinnet, samt desutom på en tafla i läserummet skrifteligen eller i tryck upsättas och altid wara til hands samt til efterrättelse tjena.

XIII. Cap.

Om Ferierne.

§. 1.

Wid Påsk och Pingst uphöra Lectionerne och Scholägången trenne dagar före Helgen, och begynna åter med femte dagen af Helgen eller Thorsdagen, då Ungdomen emedlertid sysselsättes med öfwerläsning af föresatta stycken.

§. 2.

Vacationes Solennes, då Ungdomen allmänneligen äger frihet at resa hem, eller på annor ort, der de kunna förwärfwa sig utkomst för nästa Termin, tillåtes twänne gånger om året: om Wintern från Luciä tid til Kyndersmässan, och om Sommaren från Johannis til Bartholomäi-dag. Infaller wid Terminens början Prestmöte eller Marknad, må samlingstiden utsättas derefter. Försummar någon, utan bewisligt förfall, at på föresatt tid sig wid Lärostaden infinna, umgälle det med något af de lindrigare straff, i 12. Cap. 3. §. nämnde äro, och försummelsen förtjenar.

§. 3.

Wid bortresan från Lärosätet, föresätta Lärarne hwar och en i sin Lection och i sin Class, antingen repetition af wissa stycken, som under förflutna Termin förehafde warit, eller

öfning i annat, som dermed gemenskap hafwer: och skola Lärjungarne wid återkomsten den följande Termin, derföre wid anställd examen redowisa. Präceptores, som haft Schol-piltar under privat information, redowisa äfwen då för den Lärare, til hwilkens Class Pilten hörer, huru han sina pligter fullgjort. Märkes försummelse, anmäle det Läraren hos wederbörande Rector, som derå alwarlig rättelse skaffa bör. Skulle wid denna examen och redowisning sådane omständigheter förekomma, som tarfwa Ephori upmärksamhet och åtgärd, anmäle dem Rector hos honom. För öfrigt anbefalles härmed Biskopparne och Consistorierne, at öfwer alt detta, som i denna Gymnasii- och Scholä Ordning stadgadt är, hafwa en noga och alfwarsam upsigt, och at den uti alla delar warder efterlefwad och behörigen tillämpad, så at ingen sig understår efter eget godtycko något derutinnan ombyta eller förändra. Det alle som wederbör, hafwe sig hörsammeligen at efterrätta. Til yttermera wisso hafwe Wi detta med Egen Hand underskrifwit och med Wårt Kongl. Sigill bekräfta låtit. Helsingborg den 7 December 1807.

GUSTAF ADOLPH.

L. S.

M. Rosenblad.